

Biblioteka
Ojców Kamedułów.
w Błesiszewie

IN NOMINE
CHRISTI CRUCIFIXI.
SENTENTIÆ
SACRÆ

In Quinq; Opuscula Divisa.

De Symbolo Apostolorum
SEV DE FIDE.

De alijs Virtutibus, & quæ his sunt annexa

De Opposito Virtutum sc:

DE PECCATIS,

DE DECEM DEI PRÆCEPTIS;

ubi breviter de Præceptis Ecclesiæ,

tandem de SACRAMENTIS.

In gratiam & commodum

ORDINANDORUM

A V T H O R E

P. M. F. FERDINANDO OHM aliàs

IANVSZOWSKI, Ord: Præd: &

Hic annexum Supplementum ad dissertationem

de Antichristo & signis antecedentibus

finem mundi.

Cum licentia Superiorum.

CRACOVIAE, Typ. ACADEMICIS.

M. Erhardus Cantua in Insula

Vignasi

Po

M
F

S.
Ec

Al

P.

Pe

H

*Perillustri, Magnifico, ac
Reverendissimo D. D.*

**M. P E T R O
P R A C Z L E W I C,**

**S. Th: Doctori & Professori,
Ecclesiæ Cath: Crac: CANONI-
co. Per eandem Dioccesim.**

Librorum CENSORI.

**Almæ Universitatis Cracov:
RECTORI ac PATRONO,**

*P. FERDINANDVS OHM alias JA-
NVSZOWSKI, M. Ord: Præd:*

*Perillustri Magnifice ac Re-
verendissime D. D.*

E *Xcellentiam, utilitatem,
necessitatem* **SENTENTIA-
(1) . RUM**

RUM SACRARUM in gratiam
Ordinandorum, è sacris pa-
ginis desumptarum, omnibus
esse notam non dubito. Qua-
rum excellentia, innotescit
connexione ad supremū Ens.
DEVM unum & Trinum.
Utilitas. Omnis enim Scri-
ptura, intellige, Sacra, est uti-
lis ad erudiendum ad justiti-
am. 2. ad *Timotheum* 3.
Tandem necessitas. Hanc
enim repellens repellendus à
Sacerdotio. Quia Tu scien-
tiam repulisti, repellam Te
ne Sacerdotio fungaris mihi.

Ose.

Osee c. 4. Quas dum in
quinq; Opuscula, sc: Symbo-
lum Apostolorum. De vir-
tutibus. De peccatis, sed ca-
vendis. De preceptis DEI
& Ecclesie. De Sacramen-
tis in communi & particu-
lari, divido, ad quinque fon-
tes de Sacratissimo Corpore
Salvatoris emanantes, refle-
tor. De his prænuntiante
Propheta omnis Sacra do-
ctrina emanat. Haurietis a-
guas in gaudio de fontibus
Salvatoris. Isaie c. 12.

Has dum pro bono Eccle-
sia

sua pretioso Sanguine Christi
D. fundata in gratiam
Ordinandorum è sacris lite-
ris desumo, sub Perillustris
Magnificæ ac Reverendissi-
mæ Dignitatis Nomine, lu-
cem publicam videre humil-
limè peto. Non renuet Per-
illustris Magnifica & Reve-
rendissima Dignitas benevo-
to affectu suscipere, cui longè
majora debentur.

Quem dum post Philoso-
phicos & Theologicos cum
fructu Discipulorum supera-
tos labores, celeberrima Uni-

versitas Cracoviensis lauream
Doctoratus decoravit. Di-
gnitate Magnifici RECTO-
RIS honoravit. Venerabi-
lis Cathedra Cracoviensis ad
eminentiam Reverendissimi:
Canonicatum Ecclesie Ca-
thedralis intelligo; sublima-
vit. Auctoritas Episcopa-
lis contra temerarias & he-
reticas doctrinas Censorem
Librorum per totam Craco-
viensem Diocesim firmavit.
Ego omnium minimus SEN-
TENTIARUM SACRARUM opu-
sculo, quantitate quidem par-

vo, affectu tamen grandi,
premissâ profundissimâ sub-
missione veneror. Quantum
possum tantum audeo. Per-
mitte igitur sub Dignissimo
Nominis Tui patrocinio,
hoc opusculum in lucem pu-
blicam prodire. Quod dum
spero, unò jam video: Tibi
Perillustris Magnifice & Re-
verendissime Domine, feli-
cem in rebus agendis moder-
nis calamitosis temporibus
dexteritatem, gratiam Nu-
minis, tutelam Calitum, &
post decursum vite, immor-
talem

talem & beatam aeternitatem
ex intimis cordis medullis
precor & opto. Me apud
Divinam Majestatem obli-
gatum agnosco. Tandem ul-
teriori gratia & favori Per-
illustris Magnificæ & Reve-
rendissimæ Dignitatis com-
mendo.

PERILLUSTRIS, MAGNIFICÆ
& REVER: DIGNITATIS.

Humillimus Servus

F. FERDINANDUS OHM alias
JANUSZOWSKI M. Ordinis
Prædicatorum.

*Facultas & Approbatio
Ordinarij.*

EGO M. FRANCISCUS PRZE-
WOSKI S. T. D. & Professor.
S. R. M. S. S. Floriani Præpositus.
Ordinarius Librorum Censor. Opu-
sculum, cui Titulus SENTENTIÆ SA-
CRÆ in gratiam & commodum
Ordinandorum ab *A. R. P. F. FER-*
DINANDO JANYSZOWSKI S. T. D.
collectæ, vidi. Quod cum nihil Or-
thodoxæ fidei aut bonis moribus
disonum in se contineat; sed non
solum Ordinandis verum omnib⁹
legentibus sit proficuum & utile;
ideo illud approbo & in lucem
publicam prælo edido & concedo
facultatem. Datum in Præpositu-
ra S. Floriani 31. Januarij 1699.

M. FRANCISCVS PRZEWOSKI,
S. T. D. & Professor, Præpositus S. Flo-
riani, S. R. M. S. Ordinarius Librorum
Censor.

io

ZE.
Hor.
itus.
pu-
SA.
am.
FER-
D.
Or-
ibus
non
nib⁹
tile,
em.
cedo
fitu-
99.

SKI,
S. Flo-
1707 15 170

FACULTAS ORDINIS.

APPROBATIO

THEOLOGORUM ORDINIS.

*Videatur in opere im-
presso 1699.*

cap

O

D

I.

DEC

arct

coac

sed

tem

fide

post

S, T

2.

speci

verit

mor

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

OPUSCULUM
PRIMUM,
De Symbolo Fidei
PROLOGVS.

I. **S**YMBOLVM FIDEI est
Collectio Articulorum Fidei.
Est autem Articulus Fi-
dei, *invisibilis veritas de*

DEO, non arctans ad credendum. Particula
arctans non debet sumi pro necessitate
coactionis, cum credere sit voluntarium,
sed pro necessitate finis, quia acceden-
tem ad DEUM oportet credere, & sine
fide impossibile est placere DEO, ut A-
postolus dicit ad Hebr: 11 sic explicat
S, Th: 22. q. 1. a. 6. ad 3.

2. Si plures veritates non habent
specialem difficultatem, censentur una
veritas, v. g. quod Christus D. sit passus,
mortuus, & sepultus. Vel si una veri-

▲

tas

De SYMBOLO APOSTOL.

tas continetur virtualiter in alia, ut veritas Sacramenti Eucharistiae sub veritate de Omnipotentia Dei, ut docet S. Th: loco cit: a. 8. ad 6.

3. Tria numerantur Symbola. 1. Apostolorum. 2. Nicænum, à primo tantum secundum majorem explicationem distinctum. 3. S. Athanasij.

DISTINCTIO I.

De primario Objecto Symboli Fidei.

1. **D**EVS sic explicari potest. — *Ens per essentiam, id est, Ens cui necessario convenit existere. Ex illo Exod: 3. Ego sum, qui sum. 2. Ens super omne ens, & à quo omne aliud ens dependet. 3. Ens quo nihil maius aut melius excogitari potest.*

2. DEVS est ubiq; per essentiam, presentiam & potentiam. Esse ubiq; per essentiam, est adesse immediatè omnibus secundum suam entitatem. Per presentiam, est cognoscere omnia. Per potentiam, est posse operari in omnibus rebus quicquid vult S. Thom: 1. p. 9. 8. a. 3.

3. *Quam*

De SYMBOLO APOSTOL.

3. Quamvis DEUS sit ubiq; specialiter tamen est in caelo empyreo. 1. Ob loci dignitatem. 2. Quia in eo specialius splendet Divina Majestas, quam in alijs mundi partibus. 3. Quia ibi specialiter operatur, Beatisq; seipsum manifestat & fruendum exhibet.

4. Sanctissima Trinitas, sunt tres personae, Pater & Filius & Spiritus S. in unitate essentiae Divinae. Quod mysterium nonnullis similitudinibus explicari solet. S. Dionysius L. de Divinis Nominibus c. 5. comparat tribus fluminosis unitis, quorum est idem lumen. Alij comparant tribus plicis ejusdem vestis. Alij aliter. Quae similitudines deficiunt. Alias tantum mysterium, non esset tantum mysterium.

DISTINCTIO II.

De numero Articulorum Symboli Apostolorum.

1. **A**postoli antequam in mundum dispergerentur Symbolum composuerunt, ponentes singuli singulos articu-

4 *De SYMBOLO APOSTOL:*
ticulos. Qui autem hunc vel illum in
particulari, non conveniunt Theologi.
Propterea circa hoc non molestandi Or-
dinandi. Piè credendum B. V. MARIAM
in medio Apostolorum tanquam Magi-
stram fuisse, dum Symbolum compo-
nebatur. S. Paulus Apostolus nullum
Symboli articulum composuit, quia non
fuit adhuc electus.

2. Secundum Catechismum ex De-
creto Tridentini jussu Pij V. editum,
duodecim hoc modo numerantur arti-
culi Symboli Apostolorum.

1. Credo in DEUM Patrem Omnipoten-
tem, Creatorem cæli & terræ.

2. Et in JESUM Christum, Filium ejus
unicum Dominum nostrum.

3. Qui conceptus est de SPIRITU S.
natus ex MARIA Virgine.

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifi-
xus, mortuus & sepultus.

5. Descendit ad inferos, tertiâ die
resurrexit à mortuis.

6. Ascendit ad cælos, sedet ad dexte-
ram DEI Patris Omnipotentis.

7. In-

DE SYMBOLO APOSTOL: 5

7. Inde venturus est iudicare vivos
& mortuos.

8. Credo in Spiritum S.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam,
Sanctorum communionem.

10. Remissionem peccatorum;

11. Carnis resurrectionem,

12. Vitam æternam, Amen;

3. Ex his primus articulus pertinet
ad Deum Patrem. Sex sequentes ad
Deum Filium. Alij ad Deum Spiritum
sanctum. Et sic Symbolum fidei in
tres partes dividitur. Prima, circa Per-
sonam Patris, & creationem Patri ap-
propriatam. Secunda circa Personam
Filij, & redemptionem. Tertia circa
Personam Spiritus S. & sanctificationem
huic appropriatam.

4. Secundum S. Thomam 22. q. 12
a. 8. quatuordecim numerantur articu-
li. Septem ad Divinitatem, septem ad
humanitatem. Circa Divinitatem, 1.
de unitate Essentiæ. 2. de Persona Pa-
tris. 3. de Persona Filij, 4. de Perso-
na Spiritus S. 5. de creatione, 6. de

De SYMBOLO APOSTOL.
Sanctificatione, dum dicitur, *Sanctam &*
Ecclesiam Catholicam. Sanctorum communi-
onem. Remissionem peccatorum. 7. de re-
muneratione.

5. Circa humanitatem Christi D. 1.
de Incarnatione, seu de Conceptione
Christi. 2. de Nativitate ejus ex Virgi-
ne. 3. de Passione ejus, Morte & Se-
pultura, 4. de Descensu ad inferos, 5.
de Resurrectione, 6. de Ascensione, 7.
de Adventu ad iudicium.

6. Nec putes Authores Catechismi
Romani contraire S. Thomæ, cum fue-
rint Ordinis nostri. & Discipuli S. Do-
ctoris. Fuerunt F. Franciscus FORESIUS
Lusitanus. F. Leonardus Marinus Ar-
chiepiscopus Lancianensis. F. Ægydius
Fulcararius Episcopus Mutinensis. F.
Thomas Manriq; S. Palatii Magister, &
F. Eustachius Lucatellus, Ordinis N. Pro-
curator Generalis. Sed hi duo ultimi
tantum reviderunt. Præfati ergo, dum
Symbolum fidei in duodecim articulos
diviserunt, numerum Apostolorum cõ-
ponentium attenderunt, S. verò Tho-
mas

mas
Op
fidei
sing

D

De

1.

prin

a n

tia

mo

2

eed

& t

sitq;

ab

3.

ranc

pro

lign

Lun

tilia

mas res contentas attendit. Qui etiam
Opusculo 5. ait. *Nec refert ad veritatem
fidei, vel errorum vitiationem, qualiter di-
stinguantur.*

DISTINCTIO III.

Circa primum Articulum.

De Omnipotentia DEI Patris &
opere creationis.

1. **L**icet omnes Personæ sint omni-
potentes: quia tamen Pater est
principium omnis productionis; & ipse
à nullo producitur, ideo ei omnipoten-
tia appropriatur, seu specialiter, nostro
modo loquendi, attribuitur.

2. Opera sex dierum hoc ordine pro-
cedunt. Primo die creavit DEUS cælum
& terram: 2. fecit firmamentum, divi-
sitq; aquas, quæ erant sub firmamento,
ab his quæ erant supra firmamentum.
3. Congregavit aquas quæ sub cælo e-
rant in locum unum, & apparuit aridas
produxitq; terra herbam virentem, &
lignum faciens fructum. 4. fecit Solem,
Lunam & Stellæ. 5. reptilia & volu-
taria.

6. Bestias & reptilia terræ. Difficultates circa hæc videantur apud S. Thom: 1. p. præcipuè à q. 68.

3. Circa creationem hominis hæc occurrunt. 1. Licet homo inter creaturas corporeas primatum teneat, postremò tamen creatus. 2. Homo ad imaginem & similitudinem DEI creatus quæ est secundum animam, in quantum hæc habet incorruptibilitatem. S. Thom. Opusc: 6. 3. Locus ubi Adam creatus ignoratur, certum tamen extra paradisum fuisse conditum.

4. Probabile, in agro Damasceno. 4. Creatus à DEO perfectus secundum magnitudinem corporis & ætatem. Scientiâ, alijs donis, etiam dominio in creaturas irracionales ornatu. 5. Ex hujus costa Evam effinxit, quod præstitit, ut ostenderet mulierem sociam & collateralē esse Viri, non servam; neq; dominam, sed Viro capiti suo subditam.

6. Fuisset immortalis (cum per peccatum intraverit mors in mundum ad Rom: 5.) transferendus tempore à Deo

de-

desti
art:

5.

dam

nima

ab o

diu

l. c.

mel

corr

tum

6.

quib

non

um,

se C

ab i

con

corp

Et q

li, f

S. T

7.

Prim

nos,

SYMBOLI APOSTOL.

9

destinato in cælum, S. Th: 1. p. q. 102. art: 4,

5. Immortalitatem causabat, quædam virtus supernaturalis inexistentis animæ, per quam anima poterat corpus ab omni corruptione præservare, quâmdiu ipsa DEO subjecta mansisset, S. Th: l. c. q. 97. a. 1. Lignum enim vitæ semel sumptum præservabat quidem à corruptione, sed tantùm ad determinatum tempus. S. Th. l. c. a. 4.

6. Res invisibiles, id est Angeli (de quibus loquer ordine Symboli Nicæni) non sunt creati ante mundum corporeum, sed simul. Concilium Lateranense C. Firmiter, ubi dicitur. DEUM simul ab initio temporis, utramq; de nihilo condidisse creaturam, spiritualement & corpoream, Angelicam & mundanam. Et quidem primâ die creati sunt Angeli, si locum petas, in cælo empyreo. S. Thom: 1. p. q. 61. a. 4:

7. Tres sunt Angelorum hierarchiæ. Prima continet Seraphinos, Cherubinos, Thronos, Secunda, Dominationes

As

Vir-

10 *SECUNDVS ARTICVLVS*

Virtutes, Potestates. Tertia. Principatus, Archangelos, Angelos. Et sic sunt novem Chori Angelorum. Quorum Officia describo in 2. Sententiarum Thomisticarum distinctione 7. Vbi alia de Angelis videantur calamo brevi & facili descripta.

DISTINCTIO IV.

Circa Secundum Articulum.

1. **H**ic articulus proponit **JESVM** Christum esse Filium **DEI**, verum, Unigenitum, ejusdem naturæ cum Patre. Et sic esse verum **DEUM**, æqualem Patri, coeternum, personaliter distinctum, Dominum omnium. Licet autem & nos dicamur Filij **DEI**, secundum ps. *Ego dixi Deus esis.* & filij *excelsi omnes*, hoc tantum secundum participationem & adoptionem, non secundum naturam.

2. Hæc circa Nomen **JESVS** sunt scienda. 1. **JESVS** est Nomen significans **DEUM** & hominem. 2. Significans Salvatorem. 3. Voluntate **DEI** im-

posi-

positu
Mar
sti Do
ating
huma
Rom
super
tione

3.
quia
tripli
& P

4.
tis et
popu
offer
facit
Chri

5.
inate
Hoc
in Ec
Sacra
& in

6.

positum, Et vocabis Nomen eius IESVM.
 Marc: 1. 4. cum cetera nomina Christi Domini salutem quam nobis dedit, attingant, hoc ipsum universæ salutis humanæ vim complectitur, Catechism⁹ Romanus, & propterea dicitur Nomen super omne Nomen. 5. ad pronuntiationem hujus Nominis inclinamur.

3. Additur Christus, id est, unctus, quia verè Oleo Spirituali unctus ad triplicem dignitatem, Sacerdotis, Regis & Prophetæ.

4. Erat Sacerdos, Officium Sacerdotis est esse Mediatorem inter DEUM & populum, inquantum preces populi DEO offert, & pro eorum peccatis DEO satisfacit, hoc autem maxime convenit, Christo D. S. Th: 3. p. q. 22. a. 1.

5. Erat Rex. Regnabit in Domino Iacob in æternum & regni eius non erit finis. Luc: 1. Hoc regnum Spirituale atq; æternum, in Ecclesia militante, eam fundando, Sacramenta instituendo &c. inchoatur, & in triumphante perficitur.

6. Negari non debet Christum Dominum

12 *SECUNDVS ARTICVLVS*

minum, ut hominem habuisse dominium super omnia regna mundi in temporalibus, licet id in paucis actionibus exercuerit, non quidem supremum, quod illi ut Deo tantum competebar nec infimum fundatum in voluntate humana. jure enim humano introducta est divisio rerum & jurisdictio ad servandam inter homines pacem. Tali dominio carere perfectionis erat, sicut tali carere ad religiosam pertinet perfectionem. Habuit tamen dominium medium fundatum in unione hypostatica, hoc enim conducebat ad exaltationem sui Nominis, ut in Nomine JESU omne genu flectatur. P. M. Julius Bianchi Venetus, Professor Romanus super Minervam, tractando in 3. p. D. Thomæ.

7. Erat verè Prophetia, & in eo fuit verè prophetia. S. Th: 3. p, 9 7. a. 8. *Propheta magnus surrexit in nobis.* Luca 7. Quæ enim procul, ab aliorum viatorum, noticia erant, annuntiabat. Scias ex N. P. M. Labat in 3. p. di' p: 5. dub: 3.

S. 3.

S. 3.
clar
solun
ab a
illa

D

In
C

i.

dice
cund
sup
vit
pur
& in
est o
& h
pori
& a
ta in

§. 3. prophetiam ex se non importare
 claram vel obscuram cognitionem, sed
 solum notitiam eorum, quæ procul sunt
 ab aliorum viatorum cognitione, sive
 illa sit clara, sive obscura.

DISTINCTIO V.

Circa tertium Articulum.

In hoc Articulo, & Conceptio
 CHRISTI D. seu Incarnatio,
 & Nativitas declaratur.

1. **Q**uando ergo B. Virgo MARIA
 credidit Angelo & consentit,
 dicendo. *Ecce Ancilla Domini fiat mihi se-*
cundum verbum tuum, tunc SPIRITUS S.
 supervenit in eam, hoc est, fecunda-
 vit eam, & formavit in instanti de
 purissimo sanguine B. Virginis, Corpus,
 & in eodem instanti, in quo formatum
 est corpus, creata est anima de nihilo,
 & hæc eodem instanti conjuncta est cor-
 pori organizato, & illa duo sc: corpus
 & anima simul fuerunt Divinitati uni-
 ta in Filij DEI Persona, & sic eo in-
 stanti

14 TERTIUS ARTICVLVS

stanti facta Incarnatio, quo B: Virgō
MARIA consensit, dicendo, fiat mihi
secundum verbum tuum.

2. Licet opera ad extra sint com-
munia toti Trinitati, Conceptio tamen
Christi Domini appropriatur, seu no-
stro modo loquendi, specialiter tribui-
tur SPIRITUI S, quia hoc opus bonita-
tis, opera autem bonitatis specialiter
attribuuntur SPIRITUI S.

3. Nec tamen SPIRITUS S. potest di-
ci Pater Christi Domini. nam licet
Christus Dominus secundum quod ho-
mo sit de SPIRITU S. conceptus, sicut
de principio activo, non tamen secun-
dum similitudinem speciei, sicut homo
nascitur de Patre suo.

4. Nativitas Christi Domini est tri-
plex Divina, humana & gratuita. Pri-
ma ex Patre ab aeterno. Secunda ex
Matre in tempore. Tercia in mente
per gratiam. B. Albertus M. loco cit:
c. 11. & hanc triplicem Nativitatem
representat Ecclesia per tres Missas die
Nativitatis Domini. Missa noctu cele-
bra;

brata r
In au
MARIA
B. Alb
Theol
Missar
tivitas
tam c
rem f
3. P.

Se
mini
ra Ma
niet
fimo
Seu q
de M
stran
suffici
3. P.
6.
stus D
do ter
Dicitu
num

brata representat Nativitatem Divinam.
 In aurora, secundum Carnem ex B. V.
 MARIA. Cantata in die, gratuitam.
 B. Albertus M. in compendio veritatis
 Theologicæ, L. 4. c. 11. S. Thomas
 Missam in aurora dicit significare Na-
 tivitatem, secundum gratiam. Canta-
 tam de die dicit significare Nativita-
 tem secundum Carnem. Vide S. Th:
 3. P. q. 83. a. 2.

5. Secundum temporalem Christi Do-
 mini Nativitatem B. V. MARIA est ve-
 ra Mater. Nam Corpus Christi Domi-
 ni est de B. V. sumptum, & ex puris-
 simo sanguine Beatissimæ formatum.
 Seu quod in idem redit. Conceptus est
 de MARIA Virgine materiam mini-
 strante in similitudinem speciei, quod
 sufficit ad rationem veræ Matris. S. Th:
 3. P. q. 32. ar. 3. & q. 45. a. 3.

6. Per medium annorum quo Chri-
 stus Dominus venit, intelligitur plenu-
 do temporum, id est, tempus græ.
 Dicitur medium, quia mediat inter an-
 num iræ, qui fuit veteris Testamenti,

& an-

QUARTVS ARTICVLVS
 & annum gloriæ. Dionysius Carthi-
 sianus super Canticum Abacuc. *Audi-
 vi auditionem tuam & timui.*

DISTINCTIO VI.

Circa quartum Articulum.
 Hic Articulus Passionem Christi
 Dñi. in Cruce suspensionem,
 Mortem & Sepulturam
 credendam proponit.

1. **S**ecundùm S. Vincentium Ferrerium
 relatum à P. M. Seraphino à Po-
 recta in 3. p. D. Thomæ q. 47. art. 1
 Christus Dominus his instrumentis fla-
 gellatus, s. Virgis spineis, flagellis ha-
 bentibus nodos, aculeis acutissimis tran-
 fixos, & catenis habentibus in summi-
 tatib⁹ uncas. Primi enim milites flagel-
 lantes habuerunt virgas de spinis, & ve-
 ribus acutissimis confectas, quibus fla-
 gellando cutem Christi aperuerunt. Se-
 cundi primis fatigatis succedentes habu-
 erunt flagella, in quorum summitate
 erant nodi aculeis acutissimis trāsfixi, &
 his flagellando Sanctissimam Carnem

scin-

scindebant. Tertij secundis succedentes habuerunt catenas, in quarum summitatibus unci, quibus flagellando Sanctissimam Carnem extraxerunt.

2. Quidam ex revelatione numerant supra quinque millia ictuum. Alanus de Rupe c. 15. dicit, D. Bernardo à Christo Domino revelatum. *Qui amat mecum portare Crucem, ù in dies, mihi passo, recitet quindecim, Pater N. & Ave per annum solidum, & complebit numerum vulnerum meorù.* Fors essent quinque millia vulnerum, quadringenta septuaginta quinque.

3. Secundùm S. Anselmum in Dialogo de Passione Domini, Corona Christi Domini non fuit de spinis, quæ vulgò dicuntur spine, sed de juncis marinis, qui acutiores habent aculeos. Idem docet S. Bonav Ludolphus Carthusianus apud P. M. Ruzzel l. 1. p. 1. c. 8. ubi alias sententias refert.

4. Secundùm S. Greg: Nazianzenum & S. Bonaventuram, Christus Dominus tribus clavis fuit Cruci affixus. S. Greg: Turonensis, Innocentius III. Confalvus

Du-

18° *QUARTVS ARTICVLVS*

Durandus, Guilelmus Lundanus Episcopus & alij tenent, quòd quatuor. Pedes enim duobus affixi, ut est in revelationibus S. Birgittæ l. 4. c. 70.

5. Non numerando titulum Crucis de quatuor lignis fuit Crux Christi Descripta s. de Cedro, Cupresso, Palma & Oliva Titulus secundum Bedam de buxo. Et sic numerando titulum, de quinque lignis V. P. Magistrum Ruzel l. 2. de S. Crucis parte 1. c. 1. 2. 3. & 4. Hæc ligna & positio eorum exprimuntur his versibus.

6. Pes Crucis est Cedrus. Corpus etiam alta Cupressus. Palma manus retinet Titulus latatur Olivâ.

7. Antequam poneretur Columna pro sustentanda tabula tituli, Crux Domini erat ad instar T. Itæ Innocentius III. in præfatione ad Patres Concilij Lateranensis Tau (ait) est ultima litera Hebraicæ Alphabeti exprimens formam Crucis qualis erat antequam Domino Crucifixus Pilatus titulum superponeret. V. P. Magistrum Ruzel loco cit. c. 7.

8. Secundum Ludolphum Carthusianum

num d
perior
nem
dextr
pecca

9.
in Cr
& m
stianu
qui o
tur d
quale
neis,
enim
datC
Chri
alijsq
sic ap
nudu
one S
tem m
natus
sua n
P. 1.

num de vita Christi 2. p. c. 63. Pars superior Crucis figurat janua Cæli apertionem, inferior inferni destructionem, à dextris gratiæ collationem, à sinistris peccatorum remissionem.

9. Christus D. non fuit totus nudus in Cruce. Ita S. Anselmus de Passione D. & multi alij apud Ludolphum Carthusianum, p. 2. c. 58. & 63. Alij SS. Patres qui oppositum sentire videntur loquuntur de nuditate moraliter omnimoda, qualem censetur habere existens in balneis, licet aliqua pars tegatur, parum enim pro nihilo reputatur. Rationem dat Consalv^o Durandus l. 1. c. 17. quod Christus D. coram Sanctissima Matre, alijsq; mulieribus sanctitate conspicuis sic apparere noluerit. Flagellatus tamen nudus omnino fuit, ut patet ex revelatione S. Birgittæ l. 1. c. 10. *ibi, alligatus autem nihil omnino operimenti habebat, sed sicut natus est stabat & patiebatur erubescentiam suæ nuditati.* Vide P. M. Ruzel l. 1. p. 1. c. 18.

DISTINCTIO VII.

Circa quintum Articulum.

Hoc Articulo proponitur victor
 sus Descensus ad inferos, & glorio-
 riosa Resurrectio à mortuis.

1. **A** Nima Christi D. tanto tempo-
 fuit apud inferos, quanto corp
 in sepulchro. S. Th: 3. p. 52. a. 4. Ho
 autem Resurrectionis eduxit Christi
 Dominus de limbo Patrum animas,
 die Ascensionis in cælum perduxit.
 loco damnatorum & cum solo origina-
 decedentium (nam & hi sunt essentia-
 ter damnati) nullum eduxit, S. Th: 1.

a. 6. & 7. De purgatorio illos tantum
 qui erant sufficienter purgati, vel etiam
 qui dum adhuc viverent, meruerunt
 fidem & devotionem ad mortem Christi
 D. Ut eo descendente, liberarentur à ter-
 porali purgatorij pœna S. Th: 1. c. a. 8.

2. Ex his patet præter cælum quartum
 esse receptacula animarum. Primum,
 ubi damnati, pœna damni, id est caren-
 tiæ visionis beatificæ, & pœna sensûs co-

quæ-

VII. uentur. Secundum, locus Purgatorij, immediatè existens supra damnatorum infernum. Tertium, lymbus puerorum cum solo originali decedentium. Quartum, lymbus Patrum, à quo Christus D. animas antiqui testamenti sine originali & mortali decedentium eduxit. Ita hæc receptacula ordinat Samuel de Lublino V. Purgatorium, & sentit ignem inferni, qui in profundo cruciat damnatos, ascēdere ad purgatoriū, qui tamen ad decedentes cum solo originali non ascendit, cum hi pœnam damni tantum patiantur, multo minus ascēdebat ad Patres in lymbo. Hæc circa descensum ad inferos.

3. Circa Resurrectionem hoc inter alia sciendum, ideo Christum D. retinuisse Sacras cicatrices. 1. ad maiorem sui gloriam. 2. ad confirmandum corda Discipulorum circa fidem suæ Resurrectionis: 3. Ut Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. 4. Ut suâ morte redemptis, quàm misericorditer sint adjuți, propositis ejusdem mortis iudicijs

dicijs insinuet. 5. Vt in iudicio, quā sine, &
 justè damnentur ibidem deauntior. Th:
 S. Th: 3. p. q. 54. a. 4. dextera
 ris, be

DISTINCTIO VIII. DI

Circa sextum Articulum.

De Triumpho Ascensionis in Ca
 lum, & Throno sessionis à
 dextris æterni Patris. L

1. **Q**ui resurrexerunt Matt: 27. nō iudiciu
 ascenderunt in corporibus cum rescat j
 Christo. S. Th: 3 p. q. 53. a. 3. ad Aris fer
 ex S. Aug. Et sic solus Christus D. petris qu
 factā Resurrectione, id est, non moritur versale
 rus, ante universalem resurrectionem Mont
 resurrexit. Ex privilegio B. V. M. & pi Præm
 creditur de S. Joanne Evangelista, ait Josaph
 Thom: opusc: sexto explicando præsen Compe
 tem articulum. Christu

2. Si loquamur de Christo D. ut Deo cum Sa
 sedet ad dexteram Patris, idem est ac elquam d
 in æqualitate Patris. Si loquamur ut de 2. S
 homine, sedet ad dexteram Patris, id est: tempor
 est in bonis paternis potioribus præ cæus mur
 teris creaturis, id est, in majori beatitudi
 dine,

ine, & habens judiciariam potestatem.
Th: 3. p. q. 58. a. 3. & 4. Et sic per
exteram Patris intelligitur, gloria Pa-
ris, beatitudo & potestas judicaria.

VIII. DISTINCTIO IX.

Circa septimum Articulum.

De extremo Judicio.

Licet in morte subeamus iudicium
particulare, necessarium tamen
iudicium universale, ut omnibus inno-
censcat iuxta Supremi Judicis de factis no-
ad Aris sententia. Colligi potest ex Scriptu-
petris quod Christus D. ad iudicium uni-
versale sit descensurus, circa locum
nem Montis Oliveti, sicut & inde ascendit.
& p. Præminet autem Mons Oliveti Valli
ait Josaphat. Scias ex B. Alberto Magno in
raser Compendio Veritatis Theologicæ l. 7.
Christus D. sedebit in loco eminenti
e Deo cum Sanctis, mali verò subtus in terra
ac equam dilexerunt.

ut de 2. Sol & Luna non obscurabuntur
id est tempore Adventus Christi D. quia to-
tus mundus innovabitur Christo D. ve-
niente

24 SEPTIMVS ARTICVLVS

niente & Sanctis resurgentibus: Opœnan
scurabũtur ergo tempore propinquo aũ & luci
te iudicium. vel simul, vel diversis ten genda
poribus, S. Th: in supp: 3. p. q. 73. a. 2. immo

3. Omnes ante diem iudicij motum p
entur. Quia omnes homines DEI se M. in
tentiã morti adjudicati sunt propter peccata L
carum. S. Th: in supp: 3. p. q. 78. a. 1. ante j
Quando autem in Symbolo dicitur, *resur* flagrat
tuus est iudicare vivos & mortuos, per vivo Domi
non intelliguntur qui nunquam mortui Evang
sed qui tempore propinquo & signorut 5. L
vi mortui, S. Th: loco cit: ad 1. parebi

4. De igne ultimæ conflagrationi serm:
hæc è multis scienda. 1. Ignis occupi atq; ut
bit tantum de spatio, quantum occupi quid lu
verunt aquæ diluvij, & sic quindecim 6.
cubicis erit altior montibus. S. Th: in in 1. 2
supplemento 3. partis q. 74. a. 6. Qu finales
re non perveniet ad sphaeram ignis, & c. ta
purgabit elementum ignis, S. Th: loc in ulti
cit. 2. Post iudicium involvet malo operat
S. Th: l. c. a. 7. Quicquid de illo igno rum a
calidum, ustivum & impurum reper 7. E
tur, descendet ad inferos ad augend tra rep
pœnam

Opœnam malorum, quicquid verò subtile
 & lucidum, remanebit superius ad au-
 gendam gloriam Beatorum. S. Th: a. 9.
 a. 2. immò quicquid ignobile in mûdo ad lo-
 cum pœnarum confluet. B. Albertus
 in se. M. in Compendio Veritatis Theolo-
 gicæ L. 7. c. 20. Ex dictis intelliges du-
 ante iudicio mundus stabit in igne con-
 flagrationis, ut etiam docet Dionis: Car:
 vivo Dominica 1. Adventus in enarratione
 mortu Evangelij.

5. De Cruce quæ tempore iudicij ap-
 parebit sequentia habet Carth: loco cit:
 ferm: quinto. Tunc apparebit Crux Christi,
 atq; ut aliqui volunt reintegrabitur. vel ali-
 quid lucidum in Crucis specie apparebit.

6. Docet Philippus à S. Trin: tract: 2
 in 1. 2. disp: 9. duo. 5. ad 2. Sententiæ
 finales sc. *Venite benedicti & c. ite maledicti*
 & c. tantum dirigentur ad adultos. Nam
 in ultimo iudicio tantum fiet mentio
 operum bonorum ad laudem, & malo-
 rum ad confusionem.

7. Et sic sententia à Christo Dño con-
 tra reprobos fulminanda, contra mor-
 tuos

tuos in solo originali, licet in iudicio ap-
parebunt, non dirigetur, quàmvis hi sin-
essentialiter damnati, utpotè carente
visione Dei. In carentia enim claræ visi-
onis Dei consistit essentialiter damnatio
sicut in clara visione Dei, consistit essen-
tialiter beatitudo.

8. Pœnam damni & sensûs patientie
damnati. Per pœnam damni intelligitur
amissio seu carentia beatitudinis æter-
næ, per pœnam sensûs intelligitur, quæ
inferendo aliquid nocivum sive corpo-
ri, sive animæ, torquet & affligit. Dicitur
autem pœna sensûs quàmvis animi
torqueatur, quia nocumenta nociva po-
tissimum sensibus percipiuntur. Ex his
pœna damni, utpotè amisso summi bo-
ni, est major, quam solam experiuntur
morièntes, cum solo originali deceden-
tes. pœna enim sensûs solum per pec-
catum personale contrahitur secundum
S. Bernardum dicentem, in inferno so-
lam propriam ardere voluntatem.

9. Pro coronide circa præsentem arti-
culum quaeritur quomodo innovabitur
mua-

mundus? Hædet Carthusianus Domini-
 cã 1. Adventûs serm: 4. *Complanabitur*
terra, erit pulchra ut aurum, aqua sicut chry-
stallus. àér ut calum ignis ut sidera lux Luna
erit septemplex, seu tanta ut modò Soli lux
Solis septies tanta ut nunc. Siderum quoq; lux
proportionaliter tunc creditur augenda. Sol
perpetuò stabit in oriente. Luna iugiter plena
erit in occidente, & motus cessabit calorum,
eruntq; omnia in termino. Ita ille, quem
 Cardin: Bellarminus doctissimum &
 sanctissimum vocat. S. tamen Thomas
 in supplem. 3. p. q. 91. a. 4. docet, ter-
 ram fore in superficie perviam ut vi-
 trum. Sic ergo terra & cælum, quoad
 accidentia, transibunt.

DISTINCTIO X.

Circa octavum Articulum.

Credo in Spiritum Sanctum.

1. **N**omen Spiritus S. duobus modis
 sumitur. 1. complexè seu ut com-
 positum ex duabus distinctionibus. 2. ex
 usu Ecclesiæ, incomplexè seu per m o:
 dum.

dum unius dictionis. Primo modo est commune tribus Personis, quia quælibet & Spiritus & sancta. Secundo modo, soli tertiæ personæ convenit. Quod nomine congruè ab Ecclesia nominatur quia Spiritus à spirando est quidam impulsus. Spiritus autem S. procedit ut impulsus, cum procedat ut amor, qui est impulsus seu inclinatio in rem, secundum illud. *Amor meus pondus meum, eorror, quocunq; feror.*

2. Hæc inter alia de Spiritu S. credenda. Esse consubstantialem seu eundem naturæ cum Patre & Filio. Procedere à Patre & Filio.

3. Spiritus S. in specie columbæ seipsum per Christum Dñum baptizatū apparuit ad designandam dispositionem requiritam in baptizando, sc: nè fictus accendat. S. Th: 3. p. q. 39 a. 6. ad 4. In igneis verò linguis super Apostolos, ad designandum fervorem, quo corda Apostolorum erant commovenda, ad prædicandum Christum Dominum ubiq; incompressuras, S. Th: loco citato.

DISTIN-

DISTINCTIO XI.

Circa nonum Articulum.

Sanctam Ecclesiam Catholicam,
SS. Communionem.

1. **E**cclēsia dividitur in militantem,
purgantem & triumphantem. Mi-
litans timet & expectat. Purgans, tan-
tūm expectat. Triumphans ab utroque
libera.

2. Ecclesia militans est *societas visibi-
lis fideiū baptizatorum sub uno capite Chri-
sto in calis, & Vicario eius in terris, inter se
eodem cultu communicantium.* Hæc vocas-
tur regnum Dei, sponsa Christi, corpora-
mysticum Christi.

3. Quatuor sunt notæ & conditio-
nes veræ Ecclesiæ à Concilio Nicæno
expressæ, ibi. *Credo, unam, Sanctam, Ca-
tholicam & Apostolicam Ecclesiam.* Addunt
aliqui unitatem scilicet Romanam. Sed hæc
non tam est notæ, quàm subiectum præ-
dictarum notarum. Has explico in sen-
tentis Thomisticis in 3. d. 57.

4. Etiam peccatores quàmvis sint ex

reprobis seu damnandis, modò sint fideles, pertinent actu ad Ecclesiam, secundum hæretici. De fidelibus excommunicati dubium, sed probabile puto pertinet ad Ecclesiam ut doceo in præfato opusculo. l. 4. d. 13.

5. Aliqui per communionem Sanctorum intelligunt congregationem fidelium. In primitiva enim Ecclesia fideles etiam peccatores dicebantur Sancti ob sanctitatem Ecclesiæ cuius erant membra. Et sic hæc pars articuli solum ponitur claritatis gratiâ.

6. Sanctus Thomas Opusculo 6. circa præsentem articulum per communionem Sanctorum, intelligit participationem tum bonorum Christi Dñi ut potest Capitis, qualia sunt Sacramenta & merita ejusdem, tum bonorum Fidelium adinvicem. Nam bonum Christi communicatur omnibus Christianis, sicut virtus capitis omnibus membris. Et sic communicantur nobis Sacramenta & merita Christi. Item quicquid boni faciunt omnes justi communicatur in charitate.

ritate
18
te.
ceps
mun
quibus
7.
sunt
mini
Christi
mine
perib
corp
bri
8.
patie
sta ju
tatib
men
loner
9.
dicitur
dem
ritate
10

ritate existentibus, secundum illud, Psal:
118. *Particeps ego sum omnium timentium*
te. Et inde, qui in charitate vivit parti-
iceps est omnis boni quod fit in toto
mundo. Sed tamen specialius illi pro
quibus specialius fit aliquod bonum.

7. Et sic per *ly-Sanctorum* intelligi pos-
sunt res sacræ, ut sunt merita Christi Do-
mini Sacramenta, dona gratiæ, doctrinæ
Christi D. Intelligi etiam possunt ho-
mines iusti, qui ad invicem de bonis o-
peribus participant, quemadmodum in
corpore naturali operatio unius mem-
bri cedit in bonum totius corporis.

8. Fit autem hoc modo hæc partici-
patio bonorum operum, quod benefa-
cta iustorum subveniunt aliis in necessi-
tatibus, defendant in periculis, confir-
ment in bonis. Sumitur ex Synodo Co-
lonensi in præsentem.

9. Hæc communio bonorum exten-
ditur ad purgatorium. cum animæ ibi-
dem existentes uniantur nobis per cha-
ritatem.

10. Participant etiam mali de bene-
factis

factis iustorum, non quidem ut iusti per
 quandam derivationem cum sint membra
 mortua, sed per impetrationem qua
 saepe auxilia divina resurgendi a pec-
 catis conceduntur, auxilia inquam effi-
 cacia. Participant item de beneficiis
 iustorum, in quantum intuitu horum sa-
 pe evadunt afflictiones & vindictam
 Dei.

II. Ex dictis patet, in hac commu-
 nione Sanctorum fundari indulgentias
 vivorum & suffragia mortuorum.

DISTINCTIO XII.

Circa decimum Articulum.

Remissionem Peccatorum.

I. **N**on datur tam immane scelus, vel
 tantus peccatorum cumulus qui
 non possit per poenitentiam deleri. Narrat
 dicitur Joëlis 2. *Deus prestabilis super malitiam*
 id est, misericordia & bonitas divina vincit
 quamlibet malitiam peccatoris. Pec-
 cant contra hunc articulum, de miseri-
 cordia Dei desperantes.

2. Quando Marti 12. dicitur, peccatum in Spiritum Sanctum neque in hoc seculo neq; in futuro remitti, non est sensus, quod nullatenus remittatur, sed difficulter, quia fontem gratiæ & pietatis sc. Spiritum Sanctum fastidit ac repellit. Sicut morbus lethalis & insana-bilis dicitur, qui difficulter curatur. & quo ægrotus medicinam odit & Medicum abominatur

3. Vnum peccatum mortale nequit remitti sine alio. Quia dum peccatum mortale remittitur gratia sanctificans infunditur, quæ nullum peccatum mortale compatitur.

4. Seclusâ revelatione scire certò non possumus peccatum nobis esse remissum. Conjecturali tamen notiti-per aliqua signa id fieri potest. Hæc autem signa, quòd aliquis percipiat se delectari in Deo, & contemnat res mundanas, & non sit conscius alicujus p. mortalitatis. S. Th. 1. 2. q. 112. a. 5. Signa quibus conjecturaliter cognoscitur prædestinatio, recito in 1. Sent. Thomistica-rum dist. 21;

DISTINCTIO XIII.

Circa undecimum Articulum.

Carnis Resurrectionem.

1. **R**esurrectionis nostræ habem⁹ symbolum in rebus naturalibus. Nam granam seminatum corrumpitur putrescit & moritur, postmodum repullulata, reviviscit & resurgit.

2. Hæc circa corpora resurgentium ex S. Th: Opuse: sexto circa præsentem articulum sunt scienda. 1. Idem corpus quod nunc est, & quantum ad carnem & quantum ad ossa resurget. 2. Corpora resurgentia erunt alterius qualitatis, quàm nunc sint, quia non solum beatorum sed & damnatorum erunt incorruptibilia, quia boni semper erunt in gloria & mali semper erunt in pena. 3. Omnes, boni & mali cum omni integritate ad perfectionem corporis pertinente resurgent, non enim erit ibi cæcus vel claudus, nec aliquis defectus. 4. Omnes resurgent in ætate perfecta, qualis fuit Christi Dñi. ultimas duas par-

tes

tes de
De p
tas

5.

Bond
Sanct
quibu
dos)
sibili

tas.

disp

dote

in e

bet c

per c

man

6.

mal

l. c.

2. p

tur.

7.

furg

Alb

logi

tes docet B. Albert: M. loco mox citando.
De primis enim duabus non est difficul-
tas.

5. Hæc circa qualitatem corporum.
Bonorum scienda ex S. Th: loco cit:
Sancti habebunt corpora glorificata, in
quibus erit quadruplex conditio (aliàs,
dos) prima est claritas secunda impas-
sibilitas. tertia agilitas. quarta subtili-
tas. Adverte ex Philippo à SS. Trin
disp: 6. in 1. 2. tract: 1. dub: 3 per hanc
dotem non habet corpus gloriosum esse
in eodem loco cum alio corpore, sed ha-
bet quod facilè possit partes dividere &
per eas se introrittere. Allegat S. Tho-
mam V. citatum l. c.

6. Circa qualitatem verò corporum
malorum, hæc sunt scienda, ex S. Th:
l. c. 1. Corpora eorum erunt obscura.
2. passibilia, licèt nunquam corruppan-
tur. 3. gravia. 4. adinstar putridorum.

7. Per tubam ad cuius sonitum re-
surgemus intelligit S. Greg: relatus à B.
Alberto M. in Compendio verit. Theo-
logica l. 7. c. 16. manifestam Christi
appa-

apparitionem, videlicet ut habet vim cuiusdam imperij. S. Thom? in Supp. 3. p. q. 76. a. 2. intelligit vocem imperantem Christi Domini. Secundum alios intelligitur ministerium Angelorum in colligendis cineribus.

8. Satis probabiliter à quibusdam dicitur, quod resurrectio erit crepusculo. Sole existente in Oriente & Luna in Occidente, quia in tali dispositione, Sol & Luna creduntur esse creata: ut sic eorum circulatio compleatur penitus per reditum ad idem punctum. Vnde de Christo dicitur, quod tali hora resurrexit, ita in terminis S. Th. loco c. q. 77. art: 3.

DISTINCTIO XIV.

Circa duodecimum Articulum.

Vitam æternam.

1. **A**D vitam æternam omnes homines creati, Deus enim vult omnes salvos fieri. Non tamen omnes perveniunt ad vitam æternam, immo pauciores, mul-

multi enim sunt vocati, pauci electi, im-
mo ex Christianis pauciores salvabun-
tur, tanquam probabilius docet Philip-
pus à Ss. Trin disp: 17. in 1. p. dub: 4.
sequens Cajet & refert S. Greg: M. S.
August: S. Hier. & Chrysostomum.
Hæc perditio erit ex nobis. Cur ergo
Deus hos creavit quos futuros malos
præcivit? respondet Magister Sent: in
2. d. 13. quia prævidit quid boni de eo-
rum malis esset factururus.

2. Vita æterna seu beatitudo nostra
consistit in clara visione Dei. Dicit enim
S. P. Aug: in Soliloquiis C. 36. *Hæc est
plena beatitudo, & tota glorificatio hominũ
videre faciem Dei sui.* Vident autem Bea-
ti non solum essentiam Dei, sed & alia
quæ sunt formaliter & eminenter in
Deo. Formaliter sunt attributa & rela-
tiones, eminenter creaturæ.

3. Proprietates vitæ æternæ seu bea-
titudinis hæ sunt. 1. Felix amandi ne-
cessitas. 2. Summum gaudium seu de-
lectatio. Primò gaudent Beati de bono
divino in se considerato. Secundo de
bono

38 *ARTIC: DVODECIMVS.*

bono proprio, & felicitate quã potius
tur, ut tamen relata ad Deum tanquam
ad ultimum finem. 3. Felix impotentia
peccandi. 4. Perpetuitas.

4. Dotes animæ beatæ, sunt, visio
comprehensio seu tentio & delectatio.
Intelligunt autem Theologi per has do-
tes, ornamenta quædam seu dispositio-
nes animæ, elevantes eam ad statum dis-
similem vitæ, & conjunctionem spiri-
tuale cum Deo. Harum explicatio-
nem ulteriorem vide in 4 Sent: Tho-
misticarum dist: 59.

5. Tres etiam sunt aureolæ Beatorum,
sc. Martyrij Virginitatis & Doctoratûs.
Est autem aureola gaudium quod Beati
habent ex victoria de mundo, carne
vel diabolo, sicut aurea vocatur, tum
Ipsa beatitudo, tum gaudium de beatitu-
dine. Aureola Martyrij est gaudium ex
victoria de mundo. Virginitatis, ex vic-
toria de carne. Doctoratûs ex victo-
ria de Diabolo, qui per doctrinam ab ho-
minibus pellitur. Hæc debetur etiam
Confessarijs & Scriptoribus, ea quæ ad
salu-

salutem dirigunt, scribentibus. Ex his nobilior Martyrii, deinde Virginitatis, tandem Doctoratûs.

6. Q. V. Aureola differat à fructu? scias, nunc de fructu sermo est, secundùm quod ex semine consurgit, spirituale autem semen est verbum Dei. & ergo sic loquendo de fructu, fructus verbi Dei differt ab aurea, & ab aureola: quia aurea consistit in gaudio, quod habetur de Deo, aureola verò in gaudio de operum perfectione, sed fructus consistit in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundùm gradum spiritualitatis, in quem proficit homo ex semine Verbi Dei. S. Thom. in supp: 3. q. q. 96. a. 2. Id est, fructus consistit in gaudio quod habetur de utilitate, ex perceptione Verbi Dei, hominem quodammodo spiritualizantis. Hic fructus soli continentia correspondet: hæc enim præcipuè liberat hominem à subjectione carnis, & quodammodo hominem spiritualizat, ratione cujus fructus homini respondet. S. Th. loco cit. a. 3.

Ex

40 *ARTIC: XII. SYMB: APOST.*

Et hæc de vita æterna, quæ de numero
Novissimorum (hæc autem sunt 4
sc. Mors. Judicium. Infernus.
Gloria cælestis) & de Symbolo
Apostolorum, in honorem
Capitis Apostolorum.

OPUSCULUM SECUNDUM.

De Virtutibus & ijdem
annexis.

PROLOGUS.

Virtus est bona qualitas mentis, quæ
rectè vivitur, quæ nullus male vivit
ex S. Th: 1. 2. q. 55. a. 4. Divi
ditur in intellectualem, moralem, &
Theologicam Intellectualis est illa quæ
perficit intellectum ad cognitionem ver
ri. Moralis, quæ voluntatem complet
ad

ad prosecutionem boni honesti. Theologica, quæ circa Deum immediatè versatur. Intellectualis subdividitur in habitum primorum principiorum, sapientiam, scientiam, artem & prudentiam. De natura harum vide dicta in 3. Sent. Thomisticarum distinct: 52. Moralis subdividitur in 4, Cardinales tanquam principales, sc. prudentiam, justitiam, fortitudinem & temperantiam. Theologica in Fidem, Spem & Charitatem,

DISTINCTIO I.

De Fide.

1. **F**ides, aliàs prima virtus requisita in Christiano, est *habitus supernaturalis quo certè credimus veritates à Deo Ecclesie revelatas*. Definitio apud S. Paulum (*fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*) utpote profundior, relinquitur Scholasticis. V. S. Th. 2. 2. q. 4. a. 1. Inter alias prærogativas fides sua certitudine superat omnium scientiarum naturalium certitudinem

nem, & sic circa res fidei nulla debet esse
vaillatio.

2. Fides, alia est formata, alia informis, illa est in hominibus justis, hæc in peccatoribus. Alia explicita, alia implicita. Hæc est quâ creduntur veritates in alio, v. g. credo quicquid creditur Ecclesia. Illa est quâ quis credit veritates fidei in seipsis distinctè, v. g. Trinitatem Personarum Divinarum. Incarnationem, &c.

3. Credere Deo, Deum & in Deum sic differunt. Credere Deo, est firmiter tenere vera esse quæ revelat. Credere Deum, est firmiter tenere Deum esse. Credere in Deum, est credendo tendere in Deum, tanquam in ultimum finem, & sic nequit dici credo in B. V. Mariam.

4. Ad eliciendum actum fidei hæc requiruntur. Ex parte intellectûs præter habitum fidei, requiritur illustratio actualis. Ex parte voluntatis pia affectio ex gratia Spiritûs Sancti in doctrinam Christi concepta. Et hoc est vocari ad fidem interiùs, Aliquando præter hæc

voca-

bet esse vocamur ad fidem per prædicationem
exteriùs.

5. Hæc ex multis sunt motiva quæ faciunt fidem nostram credibilem. 1. Quòd modo mirabili fides Christiana per mundum propagata. Mirabili inquam modo, quia celeriter per pauculos Piscatores, pauperes, contemptibiles, ante rudes, qui non solum homines rudes, sed & suo tempore doctissimos, & principes ad fidem Christi traxerunt.

2. Quòd multis magnisq; miraculis fides nostra à Christo ejusq; Discipulis confirmata. Id præter alia constat ex quatuor Evageliis, ubi, cæci, muti, surdi &c. leguntur sanati. 3. Quòd inter Doctores Ecclesiæ tanta circa fidem concordia, ut etsi diversarum nationum fuerint, diversisq; sæculis floruerint, idem tamen docuerunt. Plura motiva videantur apud Theologos,

6. Sicut qui uno peccato mortali Deum offendit amittit totaliter charitatem, ita qui uni articulo discredat amittit totaliter fidem S. Th. 12. q. 5. a. 3.

7. Præter sacram Scripturam aliquæ traditiones non scriptæ ad regulam fidei pertinent. Patet ex S: Paulo 1. ad Thimotheum 2. Itaq; fratres state, & tenete traditiones quas didicisti, sive per sermonem sive per Epistolam nostram.

DISTINCTIO II.

Qua tenetur Christianus scire & credere.

1. Christiani à Christo cujus fidentem profitentur, dicuntur. Primo autem rem sic vocari ceperunt Antiochiæ cum antea vocarentur Fideles, Discipuli, Fratres, Sancti, Galilæi, & Nazaræi à Jesu de Nazaret Galilæo.

2. Tenetur quilibet Christianus necessitate mediè credere explicitè hæc duo principia, Deum esse & esse remuneratorem.

3. Suppositâ sufficienti promulgatione Evangelii, tenemur eadem necessitate credere explicitè mysterium SS Trinitatis, Incarnationis & Redemptionis, immo

aliqui
m fide
d The
adition
per Ep
II.
scire
fidem
nò au
ochia
iscip
zarxi
us ne
ec duo
unera
gatio
cessita
S Tri
tionis
mmò

immò Philippus à SS. Trinitate disp: 4.
in 2. 2. disp: 5. citans S. Bonav: & Bonacina circa 1. Decalogi præceptum. q. 2. punc: 2. cum M. Bannez, idem docent de Morte & Resurrectione Christi Dñi. Alios articulos tenemur credere necessitate præcepti. Quomodo distingvatur necessitas medii & præcepti patebit ex dicendis de Baptismo.

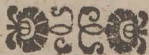
4. Tenemur necessitate præcepti de B. V. M. credere. Verbi Divini Incarnationem in ejus utero. Esse Virginem. Matrem Dei.

5. Tenemur necessitate præcepti scire tria Sacramenta. sc. Baptismum. Eucharistiam. Pœnitentiam. Reliqua tunc quando recipimus. Præcepta Decalogi. Præcepta communia Ecclesiæ, maximè cõfessionis & communionis annuæ, immortalitatem animæ. Peccatum originale. Necessitatem gratiæ. Deum esse orandum, consequenter scienda oratio Dominica. Deum esse timendum, cum possit mittere in gehennam.

6. Quamvis Fidelibus svadendum,
ut

ut Symbolum, Decalogum, Orationem Dominicam & Salutationem Angelicam explicite sciant & memoria teneant sicut & signaculū Crucis, non tamen mortale illa nescire, dummodo illorum substantia sciatur. Ita docet de primis quatuor Suarez, & de ultimo Sanchez relati in Summa Dianæ V. Fides. Et sic quoad orationem Dominicam sufficere scire ejus summam, sc: a Deo omnia esse petenda Quoad Symbolum Apostolorum, Sacramenta, Decalogum & Ecclesie præcepta sufficere quòd rogati de singulis sciant respondere.

7. Nec sufficit ad æternam salutem prædicta credere, sed sunt adhuc nonnullæ obligationes. 1. Exigente occasione mori pro fide. 2. Agere Deo gratias pro ad fidem vocatione. 3. Imitari vitam Christi, quæ habenda pro speculo quotidiano,

DISTIN-

DISTINCTIO III.

DE SPE.

1. *Spes est habitus supernaturalis, quo certo speramus beatitudinem ex auxilio Dei.*

Vel secundum Magistrum Sententiarum in 3. d. 26. *Est expectatio certa beatitudinis proveniens ex gratia Dei & merito nostro.*

Quod autem aliqui habentes spem deficiant à consecutione beatitudinis est ex defectu liberi arbitrii ponentis obstaculum sc. peccatum, non autem ex defectu Divinæ potentia & misericordia. S. Th: 2. 2. q. 18. a. 4. Ex quo intellige, fundamentum certitudinis spei esse omnipotentiam & misericordiam Dei.

2. Spes dicitur ex meritis provenire, quantum ad ipsam rem expectatam, prout aliquis sperat beatitudinem se adepturum ex gratia & meritis, non autem dicitur provenire ex meritis quantum ad entitatem: sic enim ex sola gratia infunditur.

3. Ex dictis patet spem consistere in hoc, quod homo innitens auxilio Divi-

no confidat benè agendo ad æternam beatitudinem pertingere.

4. Licet sperare in creatura ut secundo dario juvante, & sic B. V. Maria dicit nostra spes. Licet etiam confidere propriis meritis ut proficiantur ex gratia Dei.

5. Hos effectus causat in nobis spes beatitudinis æternæ. Facit nos obviare mandata Dei, Scias. Licet bene operari intuitu retributionis æternæ, secundum illud Psalmi 118, *Inclinavi aurum meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem.* Hinc merito Alexander VIII. sequentem in ordine viciniam damnavit propositionem, anno 1690, die 7. Decembris. *Intentio quæ quærit detestatur malum & prosequitur bonum, mere ut celestem obtineat gloriam, non est recta nec Deo placens.* Merito inquam damnavit. 2. Spes beatitudinis æternæ confortat nos in tentationibus & aliis afflictionibus. 3. Tollit anxietatem in morte.

DISTIN-

DISTINCTIO IV.

DE CHARITATE.

Hæc virtus est maximè necessaria Christiano, cum ut patet ex Apost: 1. ad Corint: 13. nihil sine charitate sumus.

1. **C**haritas est virtus (vel potiùs habitus) supernaturalis quo Deum diligimus ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus, & proximum sicut nos ipsos, Dixi: vel potiùs habitus, assignando aliud genus, in gratiam eorum qui sciunt quid sit habitus. idem erat advertendum in definitione fidei & spei. Ex dicta definitione habes duo esse charitatis præcepta; unum de DEO, alterum de proximo.

2. Quando dicitur ex toto corde &c. non putes amorem DEI debere esse summum intensivè, sed appretiativè, ita ut pluris DEUM ames, quam omnes creaturas simul sumptas.

3. Signum hujus amoris ordinarium,

sumi-

sumitur ex observantia mandatorum
& exercitio virtutum. Extraordinari-
um, ex præparatione animi, effunderet
pro fide, sanguinem.

4. Charitatem esse formam aliarum
virtutum, est per charitatem ordinari
alias virtutes in ultimum finem. S.
2. 2. q. 23. a. 8. Et sic licet fides & alie
virtutes in peccatoribus sint secundum
suam naturam & entitatem virtutes,
tamen habent statum perfectum vir-
tutis, & sunt veluti mortuæ, utpotè in-
firmæ. Hâc ratione charitas est caritas
lentissima omnium virtutum.

5. Nomine proximi intelligitur, qui
nobiscum communicat, vel communi-
care potest in beatitudine æterna.
Th: 22 q. 25. a. 10. Et sic Angeli, in
cuius peccatores veniunt nomine proximi.
Quod etiam reducitur corpus nostrum
cùm sit aliquomodo particeps beatitudi-
nis, inquantum ex beatitudine anima
redundat quædam beatitudo in corpore
scilicet. Sanitatis & incorruptionis vig-
S. Th: loco cit: a. 5.

6. Et sic patet quæ sit ratio, cur aliquis, ut proximus à nobis diligatur. sc. Communicatio in beatitudine æterna. Vtteriùs patet Dæmones & alios damnatos nomine proximi non venire. Possumus tamen naturam Dæmonum diligere, non quidem volendo bonum vitæ æternæ, sed ut conserventur in suis naturalibus ad gloriam Dei. S. Th: l. c. a. 11. Eodem modo discurre de creaturis irrationalibus. S. Th: l. c. a. 3.

7. His declaratur charitas erga proximum. 1. Non solùm verbo, sed & re iuvare. 2. Infirmiorem supportare. 3. Gaudere in prosperis. 4. Compati in adversis. 5. Et quidem præcipuè, à peccato reducere. Ex quibus hæc etiam inimicis ostendèda, quæ alijs communiter ostenduntur. Sola enim signa amicitie specialia, possunt inimicis, excipere articulum mortis, denegari. S. Th: loco cit: a 9. Quod intellige per se loquendo. Nam si ommissio signorum amicitie specialium esset scandalosa, aut per aliquid horum posses sine tuo incommodo,

inimicum tibi & DEO reconciliare, compo-
 mittere esset grave peccatum, vel tantum p-
 am, si inæqualis persona soleret alio virtutis
 salutando prævenire, v g subditus Pardina
 latum, ut advertit P. Hermannus in conditi-
 dulla Theologiæ Moralis l. 2. tr. 3. Cardini-
 dub: 2. ex P. Layman. as sub

8. Quatuor sunt ex charitate diligendi. 2. F
 da se. DEUS, Proximus. Corpus nostrum tu est
 Nos ipsi, S. Th: l. c. a. 12. Hic autem ^{num}
 ordo charitatis, ut post DEUM plus ^{fundum}
 mo diligat animam suam, quam alios. 3. I
 rum: deinde plus animas aliorum, quam ^{elligē}
 proprium corpus, proprium verò corpus ^{mores}
 magis quam corpora aliorum. S. Th: inter bo-
 q 26. a. 2. 3. 4. 5. Q. An aliquando ^{otia. S}
 bligemur elicere act⁹ Fidei, Spei & Charitatis ^{pertin}
 ritatis? R. quòd sic, saltem semel in ^{& ad l}
 no. Sermo autem est de obligatione ^{onem.}
 p. mortali, cùm loquamur de re ma-
 momenti, v. 1. Sent: Mor: de 2. 3. 4. ^{ius suu}

DISTINCTIO V.

De Virtutibus Cardinalibus.

1. **I**nter virtutes morales, hoc est, ^{com}
 cam,

componendos mores ordinatas, quatuor
 n, vel sunt principales, sc. prudentia, iustitia,
 et aliorum virtutum & temperantia. Ideo vocantur
 cardinales, quia super eas volvitur tota
 conditionis humanæ ratio, eisq; veluti
 tr. 3. cardinibus, universa vitæ humanæ mo-
 es subnixæ est.

2. Prudentia est *recta ratio agibilium,*
 seu est *virtus moralis, quæ prescribit quid hic*
autem nunc liceat, expediat aut debeat fieri se-
plius secundum rectam rationem.

3. Nomine agibilium, primariò in-
 telligenda sunt moralia, id est, ab bonos
 mores pertinentia, & ad finem morali-
 ter bonum, id est, honestum conducen-
 tia. Secundariò intelligenda sunt, quæ
 pertinent ad commodum vitæ humanæ,
 & ad benè vivendi quomodocunq; rati-
 onem.

4. Iustitia est *perpetua & constans virtus*
ius suū unicuiq; tribuens, seu, est virtus mo-
ralis, quæ ius suum unicuiq; tribuit. Per ius hic
& nunc intellige id quod debetur alteri
secundum æqualitatem, vel arithmeti-
cam, ut in iustitia commutativa, vel ge-

ometricam, ut in iustitia distributi
quæ potius dicenda proportio, quàm
æqualitas.

5. Partes integrales iustitiæ, hoc
necessariæ ad officium integrum iusti
sunt, facere bonum & declinare à
lo. Aliàs dicuntur officia iustitiæ
stianæ.

6. Bonum & malum hic & nunc
sumuntur in generali, sic enim perti
ad omnem virtutem: sed bonum su
tur ut habet rationem debiti ad pro
mum, malum verò ut habet ratio
nocivi.

7. Patres subjectivæ seu species i
tia sunt tres, Legalis, distributiva, co
mutativa.

8. Iustitia legalis est quæ damus
communi quod suum est. v. g. inimicus
incursum contra civitatem, cives
sticia legali & propter bonum commu
obligantur ad sumenda arma.

9. Distributiva est quæ damus
suum debitum secundum merita. v. g.
vel tres concurrunt pro dignitate

nend
bligat
10

cuiq;
pate

11
rum

ptius
stens

cia n

est a

stine

1
ratu

ta

cet,

mod

mil

§. 2

tan
sun
ide

ned

nenda, ex justitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

10. Commutativa est, quâ damus unicuiq; secundum equalitatem rei ad rem, ut patet in emptione & venditione.

11. Fortitudo est considerata periculorum susceptio & laborum perperessio, vel aptius ex D. Th: Fortitudo est virtus existens in irascibili, coercitiva timorû & audacia moderativa instantibus periculis. Duplex est actus fortitudinis, sc. aggredi & sustinere.

12. Temperantia est, virtus, que moderatur appetitum circa delectabilia secundum tactum & gustum, prout rectam rationem decet, ob specialem honestatem, que est in tali moderatione. P. Gonet: in Manuali Thomistarum de Virt: Cardinalibus c. 5. §. 2, Et sic temperantia propriè sumpta tantum moderatur delectationes quæ sunt in cibo, potu & rebus venereis, idem ex S. Th.

DISTINCTIO VI.
DE DONIS SPIRITVS SANCTI
*Beatitudinibus Evangelicis, &
Fructibus Spiritus S.*

Quoad I.

1. **D**Onum Spiritus S. generaliter sumptum est id quod gratia à Spiritu S. ut à causa efficiente procedit. Et sic omnes gratia & virtutes infusae possunt dici dona Spiritus Sancti.

2. Donum Spiritus Sancti specialiter sumptum est, specialis dispositio à Spiritu S. in anima impressa, quae disponitur ut facile ad opera extraordinaria moveatur. Sed huius explicatio ad Theologos Scholasticos, vide dicta in 3. Sententiarum Theologicarum Distinct: 73.

3. Septem sunt dona Spiritus Sancti, ut patet ex Scriptura Isaiae 11. sc. Donum Sapientiae, Intellectus, Consilij, Fortitudinis, Scientiae, Pietatis, Timoris Domini. Horum explicationem V. loco citato.

Quo-

Quoad II.

4. Beatitudines Evangelicæ sunt quidam actus donorum Spiritus S. quibus ex instinctu & motione specialis Spiritus S. ad vitam æternam seu beatitudinem consummatam accedimus. Et sic sunt quædam inchoationes beatitudinis futuræ.

5. Beatitudines Evangelicæ sunt octo

1. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cælorum. 2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. 4. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

5. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. 6. Beati mundo corde, quoniam ipsi DEUM videbunt.

7. Beati pacifici, quoniam Filij DEI vocabuntur. 8. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

6. Scias, beatitudinem secundam & septimam non coincidere. Nam secunda loquitur de homine ad seipsum, ex-

58 DE BEATITVDINIBVS.

cludendo inordinatas passionēs irascibilis: septima verò loquitur de homine cum respectu ad proximum, cum e tranquillè vivendo.

7. Item scias, per luctum in certitudine intelligi exclusionem inordinatarum passionum delectationis gaudij. In quarta per justitiam intelligitur vita æterna.

Quæsitum.

8. Quomodo si tantum sunt septem doni ponuntur octo beatitudines? que ut docet Thom. 1. 2. q. 69. a. 1. sunt actus donorum & ex S. Th. l. c. a. 3. octavam beatitudinem pertinere ad septem præcedentes, quasi confirmationem & manifestationem earum: continet enim quãdam firmitatem animi, ne propter humanarum persecutiones homo recedat ab his, quorum in alijs septem beatitudinibus mentio habetur.

Quoad III.

9: Fructus (ut in præsentī sumitur) est quidam actus quo mens humana bene dispositur

nitur

nitur
loqu
10
ca si
pate
ritud
ter a
liqu
q 7
I
ut
Cha
Gau
exp
id e
gau
jus
nen
coll
lun
tas
tud
Mar
Fide
serv

DE FRUCT: SPIRITVS S. 59

nitur, procedens ex motione Spiritûs S. Ita loquitur P. Gonet de donis Spiritûs S. a. 2.

10. Licet omnis beatitudo Evangelica sit fructus, ut ex immediatè dicto patet, non tamen è converso: cùm beatitudo Evangelica, ut pote quâ specialiter ad vitam æternam accedimus, sit aliquid perfectum & excellens, S. Th: 1. 2. q 70. a. 2.

11. Fructus Spiritûs S. sunt duodecim ut patet ex S. Paulo ad Galatas 5. *Charitas*, id est, dilectio DEI super omnia. *Gaudium*, id est, delectatio in DEO, quam experiuntur alacriter DEO servientes. *Pax*, id est, tranquillitas conservativa præfati gaudiij, non obstantibus turbinationibus hujus vitæ. *Patientia*, id est, durorum sustinentia. *Benignitas*, id est, benefactorum collatio, seu executio. *Bonitas*, id est voluntas benefaciendi: Sumitur hic voluntas pro actu. *Longanimitas*, id est, magnitudo animi in futuris bonis expectandis. *Mansuetudo*, id est, motuum iræ exclusio. *Fides seu fidelitas*, id est, promissorum observantia. *Modestia*, id est, in dictis & factis

60 DE CONSILIIIS EVANG:
Etis decentia. *Castitas*, id est, concupiscentiarum illicitarum remotio. *Continentia*, id est, concupiscentiarum licitarum, quales sunt in escais &c. moderatio

DISTINCTIO VII.

DE CONSILIIIS EVANGELICIS

1. **C**onsilia Evangelica communiter numerantur tria. Voluntaria paupertas. Perpetua castitas. Humilis & perpetua obedientia. Addit Lorichius in Thesauro utriusque Theologiae, Martyrium. Si hæc voto firmantur, amittunt rationem consilij & induunt naturam præcepti.

2. Dicuntur consilia: quia sunt liberæ observationes, ita, ut sine earum observatione, & justus quis esse possit, & vitam æternam consequi, etsi valde difficulter, propter impedimenta varia in hoc mundo.

3. Dicuntur Evangelica: nam etsi fuerint in lege veteri, non tamen cum tanta perfectione & solemnitate ut in nova lege. vide Philippum à SS. Trin: in

DE CONSILIIIS EPANG: 61

1. 2. de Statu Religioso disp: 6. dub: 1. ubi probat in lege antiqua Statum Religiosum verè extitisse.

4. Paupertas Religiosa est *Voluntaria rerum temporalium sub certa regula vel constitutionibus voto firmata abdicatio.* Castitas Religiosa est *perfecta omni delectationi venerea sub certa regula vel constitutionibus voto firmata remotio.* Obedientia est *prompta praeceptorum Superiorum sub certa regula vel constitutionibus voto firmata executio.*

5. Ad paupertatem refertur vilis habitus & victus. Item abdicatio omnium saecularium negotiorum & officiorum. Ad perpetuam castitatem servandam, referuntur, parcitas ac tenuitas victus, vita solitaria & clausura, jejunia & strati vilitas. Ad humilem obedientiam referuntur omnia quæ ad colendum Deum pertinent, ut orationes, meditationes, sacrificia, laudes, gratiarum actiones &c. Ita Loricus sub litera C. Attendant ad hæc Monachi & alij Religiosi & caveant ne signum prædestinationis vertant in signum æternæ damnationis:

status

62 De Bonis Operibus. De Ieiunio
status enim Religiosus est signum præ
destinationis, ut docet S. Laurentius Ju
stinianus de perfectione Monachorum
cap: 7.

DISTINCTIO VIII.

*Assignatur generalis divisio bo
norum operum.*

1. **T**ria sunt bonorum operum genera
Jejunium, Oratio, Eleemosyna.

Quoad I.

2. Jejunium latè acceptum, est corpore
rū per abstinentiam cibi & potūs vel in par
te vel in toto, castigatio Specialiter seu
pro Ecclesiastico sumptum est castigatio
corporu certis diebus iuxta præscriptum Eccles
sia, consistens in abstinentia à carnibus, & un
per diem cibi refectio.

3. Jejunium Ecclesiasticum tria re
quirit. 1. Ut semel in die comedamus,
alias solvitur jejunium. 2. Requirit ab
stinentiam à carnibus. Nomine carnis
hic & nunc, veniunt etiam originem à
carnibus trahentia, ut sunt ova, casei
lac.

um pr
ntius ju
chorum

lac. Hæc non ubiq; prohibentur die jejunij. 3. Requirit debitam horam edēdi quæ est hora undecima. Vide dicta in 1. Sent: Moral: dist: 19. ex quo patet jejunium plùs dicere quàm abstinētia.

VIII

60-

genera
ofyna.

est corp
el in par
iter seu
castigatio
um Eccle
is, & un

tria re
edamus
uirit ab
carnis
ginem à
a, casei
lac.

4. Dies in quibus ex præcepto jejunandum, sunt dies Quadragesimæ, exceptis diebus Dominicis. Apud nos incipit Quadragesima à feria quarta Cinerum.

2. Quatuor anni tempora *cap statuimus dist: 76* in quibus præcipitur jejunium trium dierum. 3. Præcipitur jejunare

in quibusdam Vigilijs, quæ idèò Vigiliæ dicuntur, quia Christi fideles ijs diebus non solùm jejunabant sed & vigilabant, quod hoc tempore dignis de causis sublatum est. Vigiliæ in quibus jure communi jejunatur, sunt Vigilia Nativitatis Domini. Assumptionis B. V. M. c. ex parte de observatione ieiunij. In vigilijs tredecim Apostolorum, in quo numero comprehendo S. Matthiam & S. Paulum.

c. consilium de observatione ieiunij, exclusâ tamen non solùm vigilia SS. Philippi & Jacobi, in qua non jejunatur ob Paschalis

lis

lis lætitiæ signum, sed & Vigilia S. Joannis Evangelistæ ob Natalis Domini Solemnitatem. In Vigilia Pentecostes jejunatur saltem ob receptam consuetudinem, quæ attendatur. *c. statumus dist. 76.* idem die de Vigilia S. Joannis Baptistæ & S. Laurentij ob longum usum mortibus receptum. In alijs Vigilijs non est obligatio jejunandi nisi peculiaris aliqua consuetudo suadeat. Idem die de Festa sexta & diebus Rogationum in quibus sub p. mortali non jejunatur. nisi consuetudo præcipiat. ita refert Bonac: de præceptis Ecclesiæ q. 1. pun: 5. propositione secunda. Reliqua de diebus jejunijs, attendendo consuetudinem regni Poloniæ, dicentur DEO favente in fine Decalogi.

Quoad II.

5. Oratio est *ascensus & elevatio mentis ad Deum.*

Explicatur Oratio Dominica.

6. Dicendo *Pater noster, charitatem*

DEI

DEI ad nos, quâ bonum nostrum vult
 ut optimus Pater, consideramus: dicen-
 do *in cælis*, majestatem. Licet enim sit
 ubiq; specialiter tamen in cælis, ut di-
 ctum est tractando de objecto Symbo-
 li Fidei.

7. Oratio Dominica septem habet
 petitiones.

1. *Sanctificetur Nomen tuum.* Per hanc
 petimus gloriam DEI propagari.

2. *Adveniat regnum tuum.* Per hanc pe-
 titimus gloriam DEI ad nos pervenire.

3. *Fiat voluntas tua.* Per hanc petimus
 ut simus obedientes DEO. *Sicut in celo &
 in terra.* Hoc est, sicut Angeli & alij be-
 ati in cælo, ita nos in terra.

4. *Panem nostrum quotidianum da nobis
 hodie.* Per hanc petimus, & panem Sa-
 cramentalem sc. Eucharisticum, cujus
 quotidianus usus proficit nobis, in quo
 intelliguntur alia Sacramenta & dona.
 Et panem corporalem, per quem intel-
 ligitur omnis sufficientia victus & alio-
 rum corpori necessariorum.

5. *Et dimitte nobis debita nostra, sicut &
 nos*

nos dimittimus debitoribus nostris. Per hanc
petimus liberari à peccatis.

6. Et ne nos inducas in tentationem. Per
hanc petimus, non tam carere tentatio-
nibus, quàm ne consentiamus illis.

7. Sed libera nos à malo. Per hanc pe-
timus liberari à pœnalitatibus præses-
tibus, quæ impediunt sufficientiam
vitæ.

Hæc explicatio sumitur ex S. Th: 2°
q. 83. a. 9.

De Salutatione Angelica.

8. Salutatio B. V. dividitur in tres
partes. Primam partem incipit Angelus
cùm dixit. Ave gratia plena Dominus tecum.
cum. benedicta tu in mulieribus. Secundam
subjunxit Elisabeth, eùm ait. Et benedi-
ctus fructus ventris tui. Tertiam apposuit
Ecclesia, ut in reverentia Nomen MA-
RIÆ haberetur. Nam MARIA non
est in textu. Ita in terminis loquitur
Albertus M. l. 4. Compendij veritatis
Theologicæ c. 2. ubi plura reperies
prædicta salutatione Angelica. Scias.

Eli-

Elizabeth, non solum dicta verba pronuntiasse, sed & præmisisse. *Benedicta tu inter mulieres*, ut narrat sacer text^o Luc: 1.

Quoad III.

9. Eleemosyna est alienæ miseræ sublevatio. Quia autem homo sublevatur & secundum corpus & secundum animam, ideò duo sunt opera eleemosynæ seu misericordiæ, sc. corporalia & spiritualia.

10. Opera misericordiæ corporalia sunt septem. Esurientes pascere. Potum dare sitientibus. Operire nudos. Captivos redimere. Egrotos invisere. Hospitio peregrinos suscipere. Mortuos sepelire.

11. Opera misericordiæ spiritualia sunt etiam septem. Peccâtes corrigere. Ignorantes docere. Dubitantibus rectè consulere. Pro salute proximi DEUM orare. Consolari mæstos. Ferre patienter injurias. Offensam remittere, vide dicta in 1. Sententiarum Moralium d. 23. & 25.

OPUSCULUM TERTIUM.

De Opposito Virtutum &c.

PROLOGUS.

1. **A**D notitiam peccati conducit
notitia conscientia. Conscientia
est *actus intellectus practici, qui
dicat de bonitate vel malitia eorum, quae
agimus, ut sunt a nobis hic & nunc.*

2. Dividitur ex parte objecti in re-
ctam & erroneam seu veram & falsam.
Ex parte actus, in certam, quae est absque
formidine. Probabilem quae uni parti
adhæret cum formidine opposita. Dubi-
tariam quae nulli parti adhærens suspen-
dit iudicium. Scrupulosam, quae uni parti
adhæret cum timore opposita, ex lo-
vi fundamento.

3. Si conscientia scrupulosa includit
iudicium, non multum differt ab erro-
nea. Scrupulus tamen differt, quia hic
est

est inani apprehensio, & hinc ortus timor & anxietas alicubi esse peccatum ubi non est.

4. Ad notitiam peccati etiam conducit notitia ignorantia. Hæc alia est juris alia facti. Exemplum primæ dum ignoro latam v. g. excommunicationem in percussorem Clerici. Secundæ, dū percutio Clericum & nescio esse Clericum.

5. Item ignorantia alia est invincibilis alia vincibilis. Illa est, dum ignoramus quæ aut scire non tenemur aut non possumus. Hæc est dum ignoramus, quæ scire tenemur & possumus, eorumque antea aliquem saltem scrupulum habuimus.

6. Quando adhibuimus diligentiam sed non sufficientem est ignorantia culpabilis sed non crassa. Quando nullam, est ignorantia crassa.

DISTINCTIO I.

Explicatur definitio & divisio peccati in communi.

1. Pecc

1. **P**eccatum est dictum vel factum vel concupitum contra legem aeternam. S. P. Aug: Quoniam affirmatio & negatio reducuntur ad idem genus, ideo coincelligendum est: peccatum quoque esse non dictum quod secundum legem Dei dici debebat, & non factum quod fieri oportebat, in corde quoque omissum, quod desiderari a mariq; debebat. Vtrobique enim est deviatio a statuto legis divinae, quae ab aeterno existit in DEO, est exemplar & regula agendorum per eos, quae subduntur gubernationi eius.

2. Dividitur in personale & originale. Personale est, quod propria peccantis voluntate committitur. Originale, quod ex ipsa natura dicitur, quod communi voluntate primi Parentis, quae totius humani generis censetur, est commissum.

3. Dividitur 2. in actuale & habituale. Actuale est actus malus & difformis reguli morum. Habituale consistit in quadam macula, quae in anima relinquitur ex peccato actuale, & in ea remanet donec per poenitentiam deleatur.

4. In mortale & veniale illud inferit mortem anime, eam privando gratiâ & charitate & avertendo ab ultimo fine. Hoc vero nec gratia nec charitate privat sed eius tantum fervorem minuit, nec avertit ab ultimo fine sed eius consecutionem retardat.

5. In cōmissionis & omissionis. Peccatum cōmissionis consistit in productione alicuius actûs mali & difformis reguli morû. Omissionis est carentia seu privatio alicuius actûs debiti & lege præscripti. primum pugnat cum præcepto negativo, ponendo actum qui jubetur non poni. Secundum pugnat cum præcepto affirmativo, negligendo actum, qui præcipitur.

6. In carnale & spirituale. Carnale est quod perficitur delectatione carnali, v. g. gula & luxuria, quæ in delectatione ciborum & venereorum consummâtur. Spirituale vero perficitur delectatione spirituali, ut superbia, invidia & similia, quæ in sola apprehensione alicujus rei concupitæ, vel ad placitum habitæ consummantur. Carnale plus habet de cōversione quàm de aversione. Spirituale plus de aversione

one quàm de conversione: Ex quo inferas peccatum esse aversionem à Deo & primo conversionem ad creaturam.

7. In peccatum quod est contra Deum, proximum & seipsum. Quando detrahit Deo amorem & reverentiam tam dicitur peccare in DEUM, ut sacrilegus, hæreticus, blasphemus. Quando in seipsum, ut avarus, gulosus, luxuriosus. Quando homo non servat proximo debitum, vel offendit humanam societatem cui naturaliter alligatur, tunc contra proximum, ut fures, homicidæ, adulteri &

8. In peccatum cordis, oris & operis. Quæ divisio dupliciter intelligi potest. 1. ut per peccatum cordis illud intelligitur, quod interiùs consummatur. v. g. hæresis. Per peccatum oris, quod locutione percipitur, v. g. mendacium. Per peccatum operis, quod opere compleitur, v. g. adulterium & homicidium.

9. 2do hæc divisio intelligi potest, ut sit non tam in diversa peccata, quàm in diversos gradus peccati. Iracundus enim

quo in v. g. ex hoc quòd appetat vindictam, & primò perturbatur in corde. 2. in verba contumeliosa prorumpit. 3. procedit ad facta injuriosa idem patet in luxuria, & quolibet alio peccato, in quo est primò conceptio cordis, sc. cogitatio, deinde manifestatio & locutio, tandem completio externa.

10. Octavò dividitur peccatum, in peccatum ex infirmitate & passione, ex ignorantia & malicia. Peccatum ex infirmitate & passione est quod oritur ex aliqua gravi tenatione & motione appetitùs sensitivi trahenti volutatem ad consensum. Peccatum ex ignorantia est quod procedit ex ignorantia culpabili & vincibili. Ex malicia, quod plena libertate & voluntate committitur nulla passione incitante & nullâ ignorantia excusante. Primum peccatum dicitur contra personam Patris, cui appropriatur potentia. Secundum, contra personam Filij, cui appropriatur scientia. Tertium contra personam Spiritùs S. cui appropriatur bonitas.

11. Tandem dividitur in peccatum

D

pro-

proprium & alienum. illud est quod ipso peccante committitur. Hoc verò licet ab alio committatur nobis tamen imputatur. Et hoc multipliciter. Vel ratione præcepti, vel consilij, vel suasionis, vel adulationis, vel protectionis, vel propter defectum correctionis. Hæc defuncti sunt ex N. Opusculo Sent: Moraliũ.

DE PECCATIS IN PARTICULARI DISTINCTIO II.

De Superbia.

1. **D**escendẽdo ad particularia: peccatum dividitur in septem capitalia, sic dicta, quia ab his alia oriuntur. Sunt autem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia.
2. Superbia est appetitus inordinatus hoc est perversus appetitus, excellẽtie. Perversus autem erit, si fuerit contra rationis regulam. v.g. quia est aut de re fallaci aut mala, aut non commensurata appetenti, aut ob malum finem. Ex Nicola

Mosci-

est quod Mosciensi 2. p Tyrocinijs Artis Pœnit:
verò licet de Superbia.

men impu 3. Quatuor modis cōtingit superbia.

el ratione 1. Quando quis iudicat quòd bonum
sionis, v quod habet, ex se habeat seu à se. 2.

el prope 2. Quando iudicat quòd bonum quod ha-
desumpti bet, ex Deo habeat, attamen ex suis me-
oralium. ritis. 3. Quando jaëtat se habere quod

CULARI non habet. 4. Quando quis singulis de-
II. spectis, vult videri se singulariter habe-
re, quod habet S. Greg: apud S. Th: 22.

9. 162. a. 4.

4. Samuel de Lublino 2. p. casuum.

Conscientiæ duodecim filias assignat su-
perbiæ: Sunt autem, inobedientia, con-

temptus, præsumptio, ambitio, vana glo-
ria, hypocrisis, jaëtantia, discordia, cu-

riofitas, pertinacia, contentio & infide-
licas. Mosciensis loco cit: addit novi-

tatum inventionem: sed hanc reducere
posset Samuel de Lub: ad curiositatem:

5. Inobedientia est vitium, quo quis
renuit facere quod iubetur.

6. Contemptus est, Quo lex, vel etiam
ipse legislator despicitur, Quid sit contem-

Mosci- ptus

ptus formalis v. dicta in 4. Sent: Mos
d. 3. §. Quæritur.

7. Præsumptio est, per quam ex fastidio
aut nimia virium confidentia aggredimur
cedentia nostram facultatem.

8. Ambitio est inordinatus appetitus
noris, aut dignitatis ratione honoris. Dis
advertendo ex Sylv: V. superbia, ratione
honoris: nam appetitus tantum dignitatis
tis pertinet ad præsumptionem secundum
dum S. Th: apud Gerium v. Ambitio
Ex quo patet quomodo intelligendus Mos
scicentis definiens ambitionem
per dignitatem.

9. Vana gloria est inordinatus appetitus
clara opinionis & laudis apud alios. Scias
pro nonnullorum consolatione, ha
tantum est p: veniale, licet sit defall
(dummodo non mortiferis) & transi
rijs immoderatè, & licet sit de bonis
operibus, jejuniis, oratione &c. quæ qu
facit consultò propter vanam gloriam
Mos. l. c. & Fernandez p. 4. de super
bia n. 10.

10. Hypocrisis est simulatio virtutis ad

sent: *Moderantiam quam homo non habet. Addit Mo-*
scicentis loco cit: etiamsi hoc faciat bo-
no fine, ne alios scandalizet, quia est
mendacium. Dico tamen si velis caven-
do scandalum te virtuosum representare
licet non fueris, fac propositum emen-
dandæ vitæ & tunc non mentieris.

11. *Jactantia, quâ quis se verbis extollit*
super illud quod est, vel quod homines opinan-
tur de eò.

12. *Discordia est voluntatum contrari-*
etas circa aliquod unum, dum unum alicui
placet, alteri verò displicet.

13. *Curiositas est inordinatum desideri-*
um sciendi, sive per intellectum, sive per sen-
sum, ea quæ ad se non pertinent, vel si perti-
nent, maior tamen cura adhibetur in illis co-
gnoscendis quàm par sit. Invertio novitatum
est excogitatio inuicem admirationem pa-
rientium, ut fit in sustinendis novis opi-
nionibus, in usu insolitæ formæ vestien-
di convivandi &c.

14. *Pertinacia est persistencia in suo iu-*
dicio & asseveratione plusquàm oportet

15. *Contentio est sermo contrarius al-*

teri, veritatem impugnans, non animo disputandi sed contradicendi.

16. Infidelitas est, exclusio fidei. Provativa tunc est, dum qui nec credit, nec discredit, sed animum suspendit. Contradictoria dum qui discredit, aut credit esse falsa, quae proponuntur.

17. Scias pro meliori praedictorum notitia. Superbia dupliciter sumitur. Communiter ut se extendit ad excellentiam personae, honoris, laudis, dignitatis, virium. Et specialissimè, ut se tantum extendit ad excellentiam personae consistendo in ipsa. sc. dum quis vult excellentior esse quam sit, in quacunq; materia, ex quacunq; occasione, absq; eo quod desideret dignitatem, & absq; eo quod aggrediatur aliquod praclarum opus, vel affectet laudari.

18. Ambitio ergo praesumptio & miles, ita oriuntur & sunt filiae superbiae, intellige specialissimè sumptae, quae sint etiam species superbiae communiter sumptae. Et haec de illis in re potest praedicari: verum enim est Am

bio est Superbia, seu inordinatus appetitus excellentiæ &c.

DISTINCTIO III.

De Avaritia:

1. **A**varitia est appetitus inordinatus habendi. sc. divitias, aliasvè res temporales exteriores.

2. Avaritiæ filix sunt multæ ait Mo-
scicensis 2. p. Tyrocinij Artis Pœnitentiariæ § de Avaritia, ex quibus septem ab aliquibus numerari solent. Proditio, Fraus. Fallacia seu dolus. Perjurium, quò revocatur mendacium, inquietudo, violentia & obduratio.

3. Proditio est manifestatio alicuius: sc. alteri illativa nocimenti.

4. Fraus est deceptio alterius in aliquo facto, illativa nocimenti.

5. Fallacia est deceptio alicuius in verbis, illativa nocimenti.

6. Perjurium est mendacium iuramento firmatum illativum nocimenti.

7. Inquietudo est, inordinata temporalium sollicitudo.

8. Violentia est, rapina seu extorsio bonorum.

9. Obduratio seu immisericordia est duritia in pauperes denegando eleemosynam.

DISTINCTIO IV.

De Luxuria.

1. **L**uxuria est inordinatus appetitus *venereorum*.

2. Sex sunt species Luxuriæ. Simplex fornicatio. Stuprum. Adulterium. Incestus. Raptus. Peccatum contra naturam. S. Th: 22. q. 154. a. 1.

Sacrilegium (quod est illicitus concubitus cum femina voto castitatis adstricta, vel in loco sacro, aut ab habentibus votum castitatis) non numeratur à S. Th: inter species luxuriæ, quia ex se directè pertinet ad irreligiositatem & reductivè ad luxuriam.

3. Simplex fornicatio est illicitus concubitus soluti cum soluta non virgine in voto naturali. Dicitur solutus cum soluta id est, non existentes in Matrimonio, si

ve ra.

ve rato five consummato. Ad hanc speciem reducitur concubinatus.

4. Stuprum est *defloratio virginis per fractionem claustris virginalis*. Differt specie à fornicatione, secundum S. Th l. c. a 6.

5. Adulterium est *illicitus concubitus, vel coniugati cum coniugata, vel coniugati cum libera vel libericum coniugata*. In primo aperienda est in confessione circumstantia utriusq; conjugati, quia iniustitia duplex & æquivalet duplici peccato.

6. Incestus est *illicitus concubitus cum consanguinea vel affine usq; ad certum gradum inclusive*. Huc pertinet peccatum cum habente cognationem legalem, cum à se baptizata. Secundum aliquos cum filia confessionis.

7 Raptus est *dum quis abducit feminam à domo parentum vel eorum sub quorum cura est, aut à domo propria, si sit sui iuris, ipsa invitâ ad fornicandum cum illa, aut Matrimonium contrahendum*. V. Trid: sess: 24. c. 6.

8. Peccatum contra naturam est *omnis actus libidinosus extra vas, aut contra modum à natura institutum*.

9. Peccati contra naturam quatuor sunt species. Mollities seu pollutio. Bestialitas. Sodomia. inordinatus concubitus.

10. Mollities seu pollutio est voluntaria semini effusio extra vas. Potest habere speciem alterius libidinis, si quis in actu turpi delectetur de alio actu sive morosè, sive cum animo perpetrandi non possit, aut acsi defacto perpetraret.

11. Bestialitas est coitus cum bestia. Ad bestialitatem reducitur coitus cum Dæmone succubo vel incubo: quia corpus assumptum à Dæmone non est verum corpus humanum.

12. Sodomia est illicitus concubitus vel masculi cum masculo, vel femina cum femina. Pollutio ex tactu personæ ejusdem sexus reducitur ad Sodomiam.

13. Concubitus masculi cum femina in vase præpostero secundum Armitlam conformiter ad mentem D. Thomæ non est propriè Sodomia, sed potius concubitus inordinatus & monstruosus, consequenter specie distinctus à concubitu

bite
12
sunc
fatio,
quan
Prim
& f
est
defu
l. 1.
1
um.
ctio
sa v
fne
De
tis
l. 1
de l
se:
inc
mo
len

bitu masculi cum masculo.

14. Tandem inordinatus concubieus
tunc est, quando non est debita corporum po-
fessio, vel quando non feminatur in vase, vel
quando non adhibetur instrumentum debitum.
Primus concubitus si sit in vase debito
& sine periculo effusionis seminis non
est mortalis inter conjuges. Hæc sunt
desumpta ex N. Opusculo Sent: Mor:
l. 1. d. 26.

15. Ad hæc reducuntur. Turpiloqui-
um. Auditus turpium sermonum. Le-
ctio obscenorum. Aspectus. Tactus car-
sâ voluptatis carnalis. Oscula eodem
sine facta. Chorea Motus sensualitatis
De his consule Mose p. 2 Tyrocinij Ar-
tis Pœnit. & de Luxuria & Sent: Mor:
l. 1. d. 29

16. Filias luxuriæ enumerat Samuel
de Lublino & Gab: à S. Vinc: V. Luxuria
sc: cecitatem mentis, inconstantiam,
inconsiderationem præcipationem, a-
morem sui, odium Dei, desiderium præ-
sentis vitæ & horrorem futuri sæculi.

17. Cæcitas mentis impedit hominem

ut non cogitet de caelestibus, nec sacras conciones, nec pia monita intelligat.

18. Inconsideratio facit, ut homo sapienter agat, quæ suum statum dedecent, cum non levet aliorum scandalo.

19. Præcipitatio impedit consilium de medijs necessarijs ad actum bonum.

20. Inconstantia facit, ut homo non servet propositum maxime de vitæ emendatione.

21. Amor sui, quo homo plus seipsum diligit quam Deum.

22. Odium DEI, quo voluntas expressè avertitur à Deo, displicendo de eius bono vel volendo ei aliquod malum.

23. Horror futuri sæculi facit ut homo cogitet de morte & eam nimis timeat.

24. Desiderium præsentis vitæ, quo homo cupit hic semper vivere.

25. Infert Gabriel à S. Vinc. Luxuriam maxime cavendam à viris contemplativis, literatis, studiosis, Rectoribus, Gubernatoribus, Principibus, Judicibus, &c.

DISTINCTIO V.

De Invidia.

1. **I**Nvidiam definit N. Mosc: l. c. § de Invidia. *Est tristitia de alieno bono, eò quòd impedit aut diminuit seu obscurat invidenti excellentiam.* Bona autem hominis sunt scientia, honor, fama, reputatio, divitiæ, favor, veneratio, dignitates, &c.

2. Secundùm citatum Doctorem tristitia de bono alterius habet septem respectus.

3. Primò, quia est bonum illius, cui malum optamus, & hoc pertinet ad odium.

4. 2. Quàmvis in se bonum sit, præbet tamen occasionem mali, v. g. insolentiæ. Et sic tritari de bono alterius pertinet ad charitatem.

5. 3. Quia bonum unius est nocivum alijs. Et sic tritari de dominatu oppressoris pertinet ad compassionem respiciendo præcisè oppressos.

6. 4. Quia bonum unius est formidolosum alteri. v. g. Sperat Petrus in officio, dignitate Joannis, aliquid in justo proventurum & de præfatis excellenti tristatur, quod pertinet ad timorem.

7. 5. Quia tali bono v. g. prosperitate indignus. Et sic tritari pertinet ad indignationem. Quod si tristitia sit de injustitia in distributione bonorum, sic tritari pertinet ad justitiam.

8. 6. Tristatur quis de bono alterius non quia est in altero, sed quia ipse caret eo. Qualiter tritari pertinet ad aemulationem.

9. 7. Tristatur quis de bono alterius quia est malum dolentis: hoc est, quia redundat in aliquod ejus gloriæ incommodum. Et sic tritari propriè pertinet ad invidiam.

10. Hi modi tristandi de bono proximi ideo assignati ut intelligatur natura invidiæ propriè acceptæ.

11. Quomodo doctrina Mose: & Samuelis de Lublino assignantium septem modos tristitiæ circa bonum proximi
his

fit concilianda cum doctrina S. Thomæ assignantis, quatuor modos, altioris est fori.

12. S. P. Gregorius relatus à S. Th: 2. 2. q. 36. art: 4. has refert filias invidiæ. Et sunt odium, susurratio, detractio, lætitia in adversis proximi, afflictio in prosperis ejus. Quid sit odium patet ex dictis & patebit ex dicendis. Quid susurratio, & detractio patebit ex dicendis circa octavum præceptum.

DISTINCTIO VI.

De Ira.

1. **I**Ra dupliciter sumitur. Communiter seu vulgariter & propriè. Communiter sumitur pro quadam perturbatione animi cum actuali impatientia. Propriè & specialiter pro appetitu vindictæ.

2. Ira ad vindictam pertinens duplex est. Licita & illicita. Licita vocatur ira per zelum, illicita vocatur ira per vitium.

3. Zelus est appetitus vehemens puniendi
malum

malum, servando tamen rationis ordinem & legum dispositionem. v. g. ut iustitia servetur, &c.

4. Ira vitiosa est inordinatus appetitus vindictæ. v. g. eo solo quod injuria firmus affecti, & sic ut animus irati satietur alienam miseriam.

5. Ira differt ab iracundia, illa eni dicit actum, hæc potentiam. Ait Gab à S. Vinc: v. ira. Addit, iratus vehementer comparatur arrepto à Dæmone.

6. Germina, seu filias iræ in tres classes distinguit Mosc: l. c. § de ira ex Th. Nam in corde nascitur indignationis rumor mentis & odium, in ore clamor, maledictio, contumelia, blasphemia, rixæ verbales, in facto, pugnae seu rixæ reales, seditiones, factiones.

7. Indignatio est, quæ homo indignus reputat (illum à quo malum accepit) suâ affabilitate, familiaritate & colloquio, aversans ab eo faciem aut oculos, nolens de eo audire ullum verbum bonum, ac detestans, quod ei aliquando amicus fuerit, benefecerit, &c.

8. Tumor mentis, quo in corde iniuria versatur, ruminatur atq; exaggeratur, cum repetitione causæ, & interiori aspera responsione, excogitatione mediiorum ad exercendam vindictam: ac proinde quasi tumescit mens tali amaritudine repleta.

9. Odium est quo displicet proximi bonum, vel optat malum. Differt ab ira. Nam iratus non intendit nocere, nisi ei qui sibi vel suis nocuit, ut vindicta sit quasi quædam recompensatio. Per odium autem intenditur malum absq; tali respectu, sed absolutè eo tantum sine, ut alicui malè sit, propterea, quòd vel nequam sit, vel nobis contrarius, vel quia ejus persona est odiosa, nobisq; displicet.

10. Clamor est, confusa, tumultuosa, sub elata voce, locutio.

11. Quid maledictio contumelia & similia, patebit ex dicendis circa octavum præceptum. Quid blasphemia ex dicendis circa primum præceptum.

Hæ descriptiones filiarum iræ desum.

sumptus sunt ex P. M. Nicolao Mosco:
c. 9 de ira.

12. Seditio est *rebellia nonnullorum contra superiorem commotio.*

13. Factio est *modorum de inferendo damno sive temporali sive spirituali adinventio.*
Hæ undecim filie iræ possunt reduci ad sex à S. Th: 22. q. 158. a. 7. assignata.
Et sic non contradicitur S. Thomæ.

DISTINCTIO VII.

De Gula.

1. **G**ula est *inordinatus cibi potusq; appetitus.* Appetitus inordinatus solus us cibi, vocatur comestatio. Solius potus, ebrietas.

2. Quinq; sunt gulæ species. *Præputerè. Lautè. Nimis. Ardenter. Studiosè.*
Th: 2. 2. q. 148. a. 4. ex S. Greg.

3. Prima species gulæ est *Præputerè* quando quis ex impatientia prævenit tempus comedendi. 2. Quando quærit cibos lautos & pretiosos. 3. Quando multum comedit vel bibit. 4. Quando

avidè cibum sumit 5. Quando nimis accuratè cibos præparat, vel sic paratos desiderat Ita in terminis Gab: à S. Vinc: 7. Gula.

4. Filix gulæ sunt quinque. 1. Inepta læticia. 2. Scurrilitas. 3. Immunditia. 4. Multiloquium. 5. Hebetudo mentis. S. Th: l. c. a. 6. ex S. Greg.

5. Inepta læticia dicitur quâ homo gaudet in his, quæ ex se nullam, vel saltem non tantam faciunt delectationem. Hæc turpitudine apparet in ludis, joco & similibus.

6. Scurrilitas consistit in verbis ac gestibus inverecundis. Ut sunt impuræ cantilenæ. versus. cavilli. gestus. tactus petulantæ, turpes &c.

7. Immunditia sumitur pro supersua & turpi humorum è corpore emissionem. ut sunt vomitus. Pollutiones in somnis turpibus causatæ ex nimio cibo vel potu &c.

8. Multiloquium est multitudo locutionis cum superfluitate præter utilitatem vel necessitatem.

9. Hebetudo mentis est grossities intellectus quâ homo non potest pertingere ad cogni-

tionem rei, nisi per multa ei sit exposita. Hoc
evenit tum ratione vaporum quibus op-
pletur cerebrum. Tum ratione delecta-
tionis superflue, ex qua fit, ut mens quæ
si inhæreat patinis & vitris.

DISTINCTIO VIII.

De Acedia.

1. **A**cedia est tristitia de bono divino, non
quatenus est arduum & difficile,
sed quatenus ad nos pertinet, nobis est utilis
& nostrum beneficium, ducens ad finem
vel consistens in fine excellentissimo.

2. Hinc collige vulgum non proprie
intelligere hoc peccatum pro segnitie
aut pigritia ad Dei obsequium, aut pro
tristitia. v. g. de jejunio incidente tali
tempore vel alio bono opere, in quibus
est laboriosum, animo & corpori mole-
stum, vel impeditivum delectationum
mundanarum: talis enim tristitia ex re-
pugnancia sensualitatis oritur, & ordina-
rie etiam consensu rationis accedente,
veniale peccatum est, ait P. M. Nicol:
Mosc.

3. Septem filix acedix assignantur: Pigrizia seu torpor. Tædium seu fastidium. Evagatio mentis. Pusillanimitas. Aversio à bono divino, aliàs malitia à D. Greg; dicta. Exasperatio contra benè monentes, aliàs rancor. Desperatio.

4. Pigrizia seu torpor est quando homo negligit & omittit facere, quæ ex præcepto vel quasi ex præcepto tenetur facere. v. g. non communicando in Paschate, &c.

5. Tædium est, propter quod aliqui inchoans bonum opus nauseat super illo, tanquam insuavi, & deserere proponit.

6. Adverte. Prima pars hujus descriptionis non innuit filiam invidiæ, sed secunda pars: nam nausea super bono opere est ipsamet acedia, cum sit tristitia de bono divino. Hinc Bonac: & Fernandez acediam definiunt per tædium & nauseam.

7. Evagatio mentis est, quando quæ refugiens sancta, divertit ad impertinentia, quæ in cogitationibus versat, & deserens attentionem debitam distractionem voluntariè admittit.

8. Pusillanimitas est quâ homo non appetit divina consilia, quæ perfectioni sunt agnoscendi.

9. Aversio à bono divino, aliàs ex D Gregorio dicta malitia, est tristitia agnoscens bonum seu beneficium à Deo nobis exhibitum, v.g. si quis intantum esset averfus à Deo, quod audirens vel cogitans statutum sibi à Deo, quòd sit futurus civis Sanctorum, tristaretur & fastidiret quasi nolens hoc esse. Vel si displicerent ei bona spiritualia velletq; ea non fecisse, Vel si contempneret Dei beneficia, desiderando se non fuisse natum, non esse ad beatitudinem ordinatum. Derestaretur, quòd sint ei provisâ ad beatitudinem media, v. g. Sacramenta, &c.

10. Huc spectant illi qui propter nimium affectum ad res temporales amittunt gustu spiritualium, desiderant in mundo perperuitatem non curantes gloriam æternam, immò interdum corde & ore beatitudini renuntiant, præponentes temporalia æternis.

11. Exasperatio contra benè mōnentes, aliàs Rancor, importat quandam animi commotionem contra ad bona inducentes. v.g. Parentes. Confessarios. Concionatores. &c.

Quid sit desperatio patebit ex dicendis de peccatis contra Spiritum S.

DISTINCTIO IX.

De Gravitate Peccatorum Capitalium.

1. **S**uperbia est peccatum mortale ex genere suo si sit consummata & perfecta, id est, si quis ita excellere appetat, ut Deo, superioribus, eorumque legibus subijci nolit: imperfecta, quā quis, subijciendo quidem quibus tenetur, in suo tantum affectu se magnificat, est p. veniale, ut refert P. Hermannus ex Cajetano v. Superb. Quia sine DEI & aliorum respectu plus iusto se efferre, non est gravis deordinatio. Esset gravis cum notabili aliorum contemptu, complacendo in aliorum notabili abiectione.

2. Ava-

96 DE GRAV: PEC: CAPIT:

2. Avaritia ut est rei alienæ immoderate. (na de
ratus appetitus v. g. alienum retinendo, (tur est
& ut opponitur iustitiæ, ex genere suo est (ritati
p. mortale: ut verò est immoderatus app (tione
petitus propriarum divitiarum in ijs de (comm
lectando, tenaciter retinendo, & ut op (terius
ponitur libertati, est solum ex genere (nifest
suo p. veniale. Qualiter avaritia comm (S. Tha
muniter & ordinatè sumitur. Hanc do (a. 3.
ctrinam sumpsit Gab: à S. Vinc: ex S. Th (6.
2. 2. q. 118. a. 4.

3. Luxuria ut sumitur pro inordinato actu extra matrimonium est ex genere suo p. mortale. Quia prodigitur semen humanum in quo est homo in potentia: quod sine dubio est grave & notabiliter repugnans rationi. Sumitur ex S. Th: q. 15, de malo a. 2.

4. Invidia ex genere suo est p. mortale. Quia contrariatur charitati. Sic enim charitas gaudet de bono proximi ita invidia tristatur. D. Th: 2. 2. q. 36 a. 3. & q. 10. de malo a. 2.

5. Ira sumpta pro inordinato appetitu vindictæ ex genere suo est p. mortale. (7.
habet
scopus
brietar
munio

male. (Quod intellige quando est ex plena deliberatione, & malum quod inferatur est notabile) Quia contrariatur charitati & iustitiae. Sumpta pro perturbatione animi. v. g. si quis nimis ardentem commoveatur ineriori, vel si nimis exteriori signa interioris commotionis manifestet, non est ex suo genere mortalis. S. Th: 22. q. 158. a. 3. & q. 12: de Malo a. 3.

6. Gula ex genere suo solum est p. veniale. Gabriel à S. Vinc: V. Gula ex S. Th: Quia ex genere suo in hoc consistit quod quis inordinate cibum vel potum appetat. v. g. quia plus, citius, avidius, lautius sumit, quam deceat, vel in delectatione cibi sistit non referendo, saltem implicite ad finem honestum, quod tantum est veniale, nec ex terminis importat notabile excessum. Sumitur ex Sam: de Lub.

7. Contra gulosos per ebrietatem sic habet Apostolorum 42dus Canon: Episcopus aut Presbyter aut Diaconus, alex atq; ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe communionem priveretur, idem statuit Eutichianus

nus Papa & Concilium Moguntiacum volent
Cant: 46. Hæc & alia refert Povo notio
vius in instructione Confessariorum 2.
pra 3. Præceptum.

8. Acedia secundum genus suum loco
p. mortale. Nam proprius effectus ch devor
ritatis gaudium de DEO, acedia aut 3.
est tristitia de bono divino. Et sic cor rari.
trariatur charitati. Consequenter est ritas
se p. mortale, nisi excuset imperfe ranti
actus. S. Th: 2. 2. q 35. a. 3. Largi

9. Sive autem tristeris de re cader pra e
sub præcepto, sive sub consilio pecc am.
mortaliter. Et sic qui omisit Sacrum v am u
ex acedia propriè sumpta, non suffi stitia
in confessione fateri omissionem Sacri Tem
sed necessarium est p. acediz explicare ones
Gab: à S. Vinc: V. Acedia. Sent
tutib
repet

Quæsitum.

Quæ virtutes peccatis capitalibus contraria?

1. R. Hæ à referentibus doctrinam
Christianam solent assignari. Humilitas
Largitas, Castitas, Benignitas seu Bene
volent-

DE VIRT: PEC: CAP: CONTR: 99

Volentia, Patientia, Temperantia & De-
otio.

2. A quodam in tabula Christiana lo-
co benignitatis, ponitur amor proximi.
Loco temperantia, abstinencia. Loco
devotionis, diligentia.

3. Cæterum possunt etiam sic enume-
rari. Humilitas. Largitas. Justitia. Ca-
ritas. Charitas, Mansuetudo. Tempe-
rantia. Humilitas contra superbiam.
Largitas & justitia contra avaritiam su-
pra explicatam. Castitas contra luxuri-
am. Charitas contra invidiam & acedi-
am ut patet ex dictis. Mansuetudo & ju-
stitia, contra iram supra explicatam.
Temperantia contra gulam. Descripti-
ones harum virtutum reperies in 3.
Sent: Thomisticarum: ubi ago de vir-
tutibus in particulari: Nec placet omnia
repetere.

DISTINCTIO X.

De Peccatis contra SPIRITUM S.

Peccata in Spiritum Sanctum sunt

E 2

sex.

sex. Desperatio, Præsumptio, Impug-
tio agnitæ veritatis, Invidia fratris
gratiæ, Impœnitentia & obstinatio.

2. Desperatio, quando quis abicit
de sui emendatione. Peccatorum remissionem
gratiæ & gloria consecutione. Potest autem
aliquando conjungi hæresi, aliquando
absq; hæresi esse. Nam si quis exprimit
saltim corde tale iudicium, quod Deus
non possit sibi parcere, aut non parcat
si debito modo se disposuerit, aut quod
impossibile sit ei in hoc statu consecuti
gratiam & postea gloriam, est contra
idem. Sine hæresi verò: si quis secum
deliberaret. Ego nunquam me dispo-
nam, & ideo nunquam mihi Deus par-
cet ac proinde damnabor.

3. Præsumptio est inordinatus conatus
spei, quâ expectat quis per virtutem & misericordiam
Dei, id, quod secundum legem Dei
ordinariâ non est possibile: v. g. remissionem
peccatorum absq; pœnitentia. Gloriam
æternam sine meritis, aut solis viribus
naturæ absq; Dei gratia. Et potest con-
jungi hæresi, si quis ita crederet. Et
absq;

absq; hæresi, si ita quidem non iudicaret, sed ita se gereret ac tenderet in æternam beatitudinem, ac si posset sua voluntate absq; operibus, aut illis solis sine gratia Dei obtineri.

4. Impugnatio agnitæ veritatis, tunc est, quando quis post propositam fidei vel bonorum morum doctrinam, impugnat eam volens persuadere esse falsam.

5. Invidentia fraternæ gratiæ est dum quis tristatur ex hoc quod gratia Dei crescat in mundo. Hinc si quis videns fratrem suum in Dei servitio proficere, peccatores pœnitentiam agere, doleret super hoc, peccaret contra Spiritum S. quasi contemnens interioris gratiæ auxilium.

6. Impœnitentia hic nō significat permanentiam in peccato usque ad mortem, sed importat propositum nō pœnitendi: S. Th: in 4. d. 43. a. 2. ad 3. & in expositione literæ. Quod si esset propositum nō pœnitendi usque ad mortem, sine dubio esset impœnitentia, ut hic sumitur pro speciali peccato & in Spiritum Sanctum.

7. Obtinatio est firmum propositum habendi peccato propter aliquam delectationem licet brevem.

8. Hæc peccata dicuntur irremissibilia. Non quòd nullatenus remitti possint, sed quia difficilè & rarò remittuntur, eò quòd habeant in se repugnantiam ad remissionem, & DEI dona, quæ contemni videntur.

Quæsitum.

Quot sunt remedia contra peccata in Spiritum Sanctum?

¶. Esse sex, secundum Fabium incarnatum. Primò. Spes de misericordia DEI. Timor de divina justitia. Cognitio veritatis fidei & bonorum morum. Auxilium divinæ gratiæ. Dolor de peccato commissio, & propositum abstinendi à peccato.

DISTINCTIO XI.

Referuntur alia divisiones peccatorum.

Alie DIVISIONES PECCAT: 103

1. Inter alias divisiones etiam assignari solet peccatum contra Patrem, Filium & Spiritum S. sed de hac divisione jam egimus dist. 1. n. 10.

2. Peccata in cælum clamantia sunt quatuor. Homicidium voluntarium, hoc est directè factum. Sodomia. Oppressio pauperum, ac merces operariorum defraudata.

3. Nomine pauperis intelligitur non tantum miserabilis persona. v. g. advena, pupillus, subditus, servus, sed etiam quicumque est inferioris conditionis respectu excellentioris.

4. Nomine oppressionis intelligitur quæcunque afflictio.

5. Dicuntur in cælum clamare: nam ob sui gravitatem velocem petunt ultionem.

6. Peccata aliena sunt novem. Seu novem sunt modi quibus aliena peccata nobis imputantur, & continentur his verbis Jussio. Consilium. Consensus. Palpo. Recursus. Participans. Mutus. Non oblitans. Non manifestans. Ho-

104 RESOL: aliqua de PEC:

rum brevis explicatio habetur in 1. Sententia
Mor: de homicidio.

7. Opera carnis hæc enumerantur
S. Paulo ad Gal: 5. Fornicatio, immunditia,
impudicitia, luxuria, idolorum servitus,
veneficia, inimicitia, contentiones, amulatio-
nes, ira, rixa, dissensiones, sectæ, invidia, ho-
micidia, ebrietates, comestiones & huius-
modi milia quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam
niam qui talia agunt regnum Dei non consequentur.

8. Q. 1. Quot modis peccatum committitur? R. 4. Cogitatione. Locutione.
Operè, & Omissione.

9. Q. 2. Quot sunt fundamenta, origines & causæ peccatorum? R. 3. Ignorantia. Fragilitas quò pertinet passivè.
Malitia.

10. Q. 3. Quæ concurrunt ad p. mortale? R. hæc. 1. Gravitas ex parte
objecti. 2. Perfecta advertentia ex parte
intellectus. 3. Plenus consensus ex
parte voluntatis. Gravitas ex parte
objecti colligitur ex notabili contrarietate
cum charitate Dei & proximi. Alia

autem

RESOL: aliqua de PEC: 105.

autem est gravitas objecti peccaminosi
ex se & sua natura v. g. odium D B I.
Alia ex gravi prohibitione ut fuit in po-
mo primis parentibus prohibito. Quot
modis mortale transit in veniale vel è
contra. Quæ excusant à mortali vel ab
omni, v. dicta in 4. Sent: Moral: d. 1.
Vnde sumatur distinctio numerica pec-
catorum. v. in 2. Sent: Mor: d 61. circa
finem. Vnde distinctio specifica pecca-
torum. v. in 3. Sent: Thomi-
sticarum d 75.

OPUSCULUM

QUARTUM.

De Præceptis Decalogi.

Præcepta alia sunt legis naturæ.
Alia scriptæ. Alia gratiæ. Alia
legis canonicæ.

Præcepta legis naturæ duo sunt. Quod
tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

E 5

Quod

Quod tibi vis fieri, alteri facias. Legis scriptæ sunt decem, de quibus in hoc opusculo.

Legis gratiæ duo (intellige quoad maiorem explicationem, semper enim erant) Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde tuo &c. & proximum tuum sicut te ipsum. Legis canonicæ alii qui numerant quinque. Absolutè tamen loquendo, & naturæ, & scriptæ, & gratiæ, & legis canonicæ sunt plura. Sed hæc, vel communiora, vel magis principalia, vel magis scitu necessaria.

Decalogus dicitur à denario numero præceptorum, & sic Decalogus idem est quod volumen sacrum continens in se decem moralia præcepta sequentibus contenta.

Vnum crede DEUM. Nec iures vana per ipsum. Sabatha sanctifices. Habeas in honore parentes. Non sis occisor. Mæchus. Fur. Testis iniquus. Alterius sponsam. Nec rem cupias alienam.

Horum fundamentum & radix est dilectio DEI & proximi.

2. Ex præceptis Decalogi alia sunt primæ, alia secundæ tabulæ. In duobus enim tabulis lapideis scripta constat ex Deuteronomij c. 4. In prima tabula tria tantum scripta erant primæ præcepta, quæ nos ad DEAM ordinant. In secunda verò scripta fuerunt reliqua septem, quæ ad justitiam erga proximum servandam diriguntur. S. Th: apud Makovium in Decalogum præludio secundo.

3. Ex his alia sunt affirmativa alia negativa. Affirmativa obligant semper sed non pro semper, sed tantum quando accidit casus. v. g. honorare parentes obligamur semper, sed non pro semper & omni tempore quoad executionem, sed solum datâ occasione. Negativa obligant semper & pro semper, v. g. non furari.

4. Decalogum, saltem quoad substantiam scire tenemur, ut patet ex Opusc. 2. d. 2. Præ oculis etiam habendus, ut eò facilius ad eum observandum manuducamur. Habemus autem Decalogum præ oculis examinando conscientiam de observantia ejusdem.

5. Fruſtus Decalogi hi numerari poſſunt. 1. Cœercere homines à malo. 2. Invitare ad bonum. 3. Benedictio ſpiritalis & temporalis. Illa conſiſtit in conſcientiæ puritate, tranquillitate & abundantia virtutum. Hæc in bonorum temporalium copia & alijs exterioribus bonis. Si hæc deſunt, DEUS in melius noſtrum ſubtrahit. 4. Vita æterna, ſi ad vitam ingredi ſerva mandata.

DISTINCTIO I.

Circa primum præceptum.

Non habebis Deos alienos coram me.

1. **H**Oc præcepto non ſolum prohibetur cultus falſorum Deorum, ſed & præcipitur tendere in DEUM, tum per actus fidei, ſpei & charitatis, tum per actus religionis.

2. Ad præfatos actus inducimur quinque rationibus. 1. Sumitur ex DEI dignitate. 2. Ex DEI largitate: omne enim bonum à DEO. 3. Sumitur ex promiſſi firmitate: abrenuntiavimus enim diabo-

PRIMUM PRÆCEPTUM. 109

lo, & fidem promissimus soli DEO. 4. sumitur ex dominij diabolici gravitate. 5. Ex præmij sive muneris largitate. D. Th. Opuse: 4. in præsentia.

3. Quid fides, spes, charitas, patet ex dictis de virtutibus. Religio est virtus, quâ Deo debitum cultum tribuimus tanquam primo omnium principio. Quæ circa dictas virtutes scienda occurrunt, dixi tum in 1. Sent: Mör: d. 2. & seq. tum in 3. Sēt: Thomisticarum d. 53. & seq.

4. Dum dicitur non facies tibi sculptile, idolorum cultus & non imaginum DEI & SS. prohibetur. ut se: imagines formaliter sumuntur, hoc est, ut dicunt respectum ad rem repræsentatam, materialiter enim sumptæ & ut res quædam non possunt coli.

5. Serviunt autem imagines. i. ad instructionem rudium. Quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura. S. Greg: l. 9. Epist: 9. 2. ad excitationem piorum: excitamur autem ut imitemur & honoremus Sanctos. Imagines ipsemet Christus D. approbat: Regi enim Abagaro suam

suam imaginem misit (Epistola Abagat ad Christum D. & Christi D. ad Abagatum, habentur apud P. M. Rufaci de Cruce dist 37. ubi etiam reperies Epistolam Lentuli Romani Proconsulis, quae dispositionem Corporis Christi D. describit) Item linteo S. Veronicæ, & sindone sepulchri suam imaginem impressit, non in solam memoriam sed ut per has colatur.

6. Non prohibetur etiam hoc præcepto cultus reliquiarum seu corporum SS. reliquiae enim sunt pignora sacra SS. quos colere tenemur. Angeli honorant corpora SS. Hi enim S. Catharinae corpus in monte Synai cum honore sepeliverunt. Hi corpori S. Clementis sacellum aedificaverunt in mari. Deus ipse, ut patet ex tot miraculis, vult corpora SS. à nobis honorari. Membra S. Stanislai Martyris, & Episcopi Cracoviensis nocturni de caelo splendoris indicio collecta, & suis lucis disposita, ita inter se copulata, ut nulla vulnerum vestigia extaret. Corpus S. Floriani M. Patroni Regni Poloniae.

loniæ inusitatae magnitudinis aquila custodivit &c.

7. Est autem cultus seu adoratio in communi, actus quo unus alteri se submittit, seu honorat in recognitionem excellentiæ.

8. Cultus seu adoratio est triplex. Latriæ, duliæ, hyperduliæ. Latriæ est supremus cultus qui soli Deo propter summum imperium, quo universa creavit, gubernat & regit, debetur. Dulia est cultus debitus Sancto, alijsque interdum adhiberi solet, ut docet S. Th: 2. 2. q. 103. a. 2. Hyperdulia est cultus debitus Sanctis habentibus specialem coniunctionem ad Deum. Sic colitur humanitas Christi D. præcisè considerata, ut sancta per sanctitatem creatam, cui tamen ut sanctificatæ sanctitate increatâ debetur cultus latriæ. Cultu hyperduliæ etiam colitur B. V. MARIA.

9. Adoratio quæcunque illa, alia est absoluta alia respectiva. Absoluta est, quando aliqui honoratur propter se & ratione sua perfectionis. Respectiva, quando propter aliud. Patet hoc in cultu & adoratione imaginum, quæ non sistit in imaginibus, sed

112 *PRIMUM PRÆCEPTUM*

sed refunditur in prototypon seu exemplar, puta in eum cujus est imago. Adoratione sacra veneramur etiam nomina sacra, ut nomen: *JESUS MARIA*. Scilicet propter id quod repræsentant. Parec hoc ex D. Paulo ad Philipp. i. In nomine *JESU* omne genu flectatur.

10. Ex signis externis non sumitur differentia inter adorationes. Nam omnis submissio externa, est indifferens, potestque tam Deo quam creaturis exhiberi, v.g. genuflexio. Totius corporis prostratio, etiam hominibus exhibentur. Quare à sola intèrione pendet, quòd per talia signa externa, hæc vel illa species honoris deferatur. Si enim externâ illa submissione intendas te submittere tantumquam Deo, & testari divinitatem, erit cultus latræ. Si ut Sancto, dulciæ. Si ut viro potenti, erit observantia politica. Makowski super Decal: tract: 1. disp: 1. q. 2.

11. Qui nec canonizati, nec beatificati, cum signis tamen sanctitatis decesserunt, possunt coli cultu privato, sec-
clu-

cluso populi scandalo. Possunt in privatis colloquijs vocari sancti, & in nostrum auxilium, ut pro nobis intercedant, invocari. Hæc probantur à Makovio l. c. q. 5. a. 1.

12. Occasione hujus scias. 1. Inter canonizatos & beatificatos hæc differentia, quòd circa canonizatum fit ultimum judicium & sententia de sanctitate & gloria. Circa beatificatos non. Post beatificationem enim ante canonizationem majus examen fieri solet circa vitã & sanctitatem. Et sic quòd beatificatus sit in gloria, non tam habetur per formam declarativam, quàm concessivam, quã conceditur ut invocetur.

13. Scias 2. ex Mak: l. c. q. 6. hanc inter cultum publicum & privatum esse differentiam. Cultus publicus fit nomine Ecclesiæ, & ab ea determinatus, ut officium divinum, Missa & alia, quæ pro Sanctis canonizatis ac beatificatis sunt determinata. Privatus exhibetur, non tãquam institutus ab Ecclesia, nec fit nomine Ecclesiæ, sed ex devotione colëtis.
licet

licet simul fiat, & publicè. Imò etsi Sacerdotes superpelliceo induti recipiant dona vori gratia oblata: hoc enim non tam ad cultum publicum pertinet, quam ad decentiam. Aliæ difficultates circa cultum privatum videantur in 1. Sent. Mor: dist: 6.

De Peccatis primo Præcepto oppositis.

14. Peccata opposita virtutibus Theologicis, sc. hæresis desperatio & odium DEI, opponuntur primo præcepto Decalogi.

15. Item peccata opposita virtuti Religionis. Sunt autem superstitio, tentatio DEI, sacrilegium, perjurium, simonia & blasphemia. Si hæc præter convictum addit errorem contra fidem, etiam opponitur fidei, & dicitur blasphemia hæreticalis, aliàs tantum dicitur blasphemia simplex.

16. Superstitio est cultus vitiosus quo aut colitur creatura cultu divino aut Deus modo indebito. Makov: l. c. q. 1. a. 1.

17. Tentatio DEI est dictum vel factum
ad

ad capiendum de Deo experimentum, ut sciat
tur quali sit, potentiâ, bonitate, scientiâ,
voluntate & similibus. Samuel de Lu-
blino v. Tentatio.

18. Sacrilegium est rei sacra violatio.
Explicatur hæc definitio in 1. Sent: Mor:
d. 10. De perjurio & simonia in sequen-
tibus.

19. Blasphemia ex S. Th: 22. q. 13.
a. 1. est derogatio excellenti bonitati, &
præcipuè divina.

20. Fit autem quatuor modis. 1.
Quando aliquid DEO attribuitur quod ei
non convenit. 2. Quando removetur
quod convenit. 3. Quando proprium
DEO creaturæ tribuitur. 4. Quando re-
movetur à Sanctis id quod convenit,
vel attribuitur convitiando, quod non
convenit. Sam: de Lub: v. Blasphemia.
Ex quo patet blasphemiam etiam sic
posse definiri. Est malediscentia contra
Deum & Sanctos.

21. Species superstitionis hæc à S. Th:
2. 2. q. 26 a. 2. numerantur. Indebitus
veri DEI cultus. Idololatria. Divinatio
vãia observantia.

22. Quid sit indebitus veri DEI cultus, patet. Hoc addo: Superstitiosè vè-nialiter agit, qui contra rubricas agit. Armilla v. Superst.

23. Idololatria est cultus quo divinis honor creatura tribuitur, tanquam Deo.

24. Divinatio est prædictio inordinatè futurorum.

25. Vana observantiâ est dum media in-utelia adhibentur ad præstandum vel omittend-um aliquid. v.g. dum lusores mutant ló-cum, ut malam fortunam evitent.

26. Magia est quinta species superstitionis, sed revocatur, partim ad divinationem, si futura ope dæmonis prædic-tur. Partim ad vanam observationem si mira & insolita ope dæmonis fiunt. Et sic magia superstitiosa definiri potest. Est ratio quedam ope dæmonii aut futura præ-dicendi aut insolita operandi.

Species divinationis cum expressa dæ-monis invocatione.

27. 1. Præstigium quando demon appa-ret ad prænuntiandum futura & hominis oculo-præstringit ne videat deceptionem.

28. 2. Divinatio per somnia, dum magi ex somnijs iudicant de occultis & futuris. Si deest pactum, nec eis utimur tanquam regulâ actionum nostrarum, est tantum veniale credere somnijs.

29. 3. Necromantia est divinatio per apparitionem & locutionem mortuorum.

30. 4. Divinatio per Pythones dicitur dum demon per homines vivos, ut arreptitios loquitur de occultis & futuris.

31. 5. Geomantia est divinatio per aliquas notas aut signa in corpore terrestri. v.g. ligno, ferro, &c.

32. 6. Hydromantia est divinatio per notas in aqua.

33. 7. Aeromantia est divinatio per notas in aere.

34. 8. Pyromantia est divinatio per notas in igne.

35. 9. Haruspicium est divinatio per notas in testinâ animalium immolatorum.

Species divinationis sine expressa demonis invocatione.

36. 1. Astrologia iudicaria, quâ ex situ motuq; astrorum futura pradicuntur de hominum vita & actionibus.

118 PRIMO PRÆC: DEC:

37. 2. Augurium, cùm ex motu vel sonitu avium, aliorumq; animalium, vel etiam ex sternutatione hominum, membrorum saltu, futurum prædicitur.

38. 3. Omen, cùm ex verbis alicuius absq; eo proposito dictis, futurum prædicitur.

39. 4. Chiromantia, quæ ex lineamentis manuum aliquid prædicitur. Ad hanc revocatur Spatulomantia, quæ aliquid prædicitur ex signis apparentibus in spatula alicuius animalis.

40. 5. Sortilegium est cùm aliquid fit ab homine, ut considerato eius eventu occultum innotescat. Fit vel per schedulas extractas vel jactum taxillorum. &c. De his S. Th: 22. q. 95. a. 3.

41. Sors alia est divisoria, alia consultoria, alia divinatoria.

42. Divisoria est si queratur iudicio sortium, quid alicui sit exhibendum.

43. Consultoria, si queratur per sortes quid agere oporteat.

44. Divinatoria, si queratur per sortes quid sit futurum. S. Th: 1. c. a. 8.

45. Hæ omnes species divinationis licet

licet sine expressa dæmonis invocatione, sunt prohibita, exceptâ sorte divinatoriâ & consultoriâ, servatis tamen nonnullis conditionibus, de quibus in 1. Sent. Mor: d. 8. conc: 3.

Species vanæ observationis quatuor numerantur in Armilla Bartholomæi Fumi V. Superstitio.

46. 1. Ars notoria quâ aliquis procurat, & credit se posse consequi v. g. scientiam absq; labore, mediântibus aliquibus actibus ad hoc non ordinatis. v. g. faciendo tot jejunia &c.

47. 2. Vana observatio futurorum eventuum. quâ ex consideratione alicuius eventus fortuito occurrentis conyicimus quid futurum sit prosperum vel adversum. v. g. si quis domo egrediens pedem offendat & ideo domum revertatur timendo iter, infaustum.

48. 3. Vana observatio ad immutationem corporum per res naturales non tam à natura ordinatas ad effectum intentum, v. g. si quis sub signo leonis sculpat in auro figuram leonis, quam superstitiosii dicunt

120 I. PRAC: DEC: PEC: OPPOS:

cunt valere contra hydropem, pestem
& febres. Item si quis vanis remedijs
tollic fascinationem. v. g. immiffione
carbonum in aquas.

49. 4. Vana observatio ad immuta-
tionem corporum per res supernaturales
non tamen à Deo ordinatas ad effectum inter-
tum. v. g. Si verba sacra collo appendat
credens te sic certò consecuturum san-
tatem. Secus si solùm habeatur respec-
tus ad DEUM, à quo humiliter expecta-
tur effectus. Quali modo etiam licet in-
cantare serpentes. Sed ut advertit S. Tho-
22. q. 96. a. 4. plerumque tales incanta-
tiones habent vanas observantias, & per
dæmones sortiuntur effectus. Dixi,
Deo non ordinatas. Nam gestare Agnum
DEI benedictum, licet. Cùm id à DEO
per Ecclesiam institutum contra male-
ficia.

Divisiones sacrilegij videantur in
Sent: Mor: d. 10.

DISTIN-

D
Non
1. H
DEI
do &
2.
monit
in te
cere.
3.
jura
Justi
praf
res i
se h
agit
Justi
gem
4
ferte

DISTINCTIO II.

Circa 2. Præceptum.

*Non assumes Nomen DEI tui in
vanum.*

1. **H**Oc præcepto prohibetur omnis
inordinata usurpacio Nominis
DEI, Temerè jurando. Adjurando. Vovē-
do & non reddendo. Blasphemando.

2. Juramentum est *Veritas Divino testi-
monio confirmata*. Hinc jurare est DEUM
in testimonium alicujus veritatis addu-
cere.

3. Tres sunt conditiones necessariz ut
juramentum debito modo fiat. Veritas.
Justitia. Necessitas. S. Th: Opusc: 4. in
præsenti. Veritas consistit in hoc quòd
res ita se habeat, vel saltem putatur ita
se habere ut juratur. Necessitas quando
agitur de propria aut proximi fama &c.
Justitia quòd res jurata non sit contra le-
gem DEI.

4. Juramentum est quadruplex. Af-
sertorium. Promissorium. Comminato-
rium

rium Execratorium. Assertorium est assertio Divino testimonio confirmata. Promissorium est promissio Divino testimonio confirmata. Comminatorium est comminatio Divino testimonio confirmata v. g. Juro DEUM, percutiam Petrum. Execratorium est execratio Divino testimonio confirmata v. g. DEUS me damnet, si mentior.

5. Adjuratio est inductio alicuius persone vel creature ad aliquid faciendum vel non faciendum ex invocatione res sacra S. Antoninus apud Armillam v. Adjuratio.

6. Duplex est adjuratio. Imperativa & deprecativa Imperativa, quæ utimur ad subditos, precipiendo & timorem incutiendo v. g. adjuro te per DEUM VIVUM. Deprecativa quæ utimur ad DEUM, Sanctos vel homines superiores, ut patet ex usu Ecclesie orationes sic finiendo. Per Dominum N &c. Similiter in Litaniis Per mysterium Sancte Incarnationis Sam: de Lub: v. Adjuratio.

7. Ut adjuratio sine peccato fiat hæc præcipue conditiones exposcit. 1. Ut de re bona fiat. 2. Ut intentione bona.

3. Ut

3. *Ve urgente rationabili necessitate.*

8. *Votum est promissio facta Deo de his, qua ei magis placent. Licet vota fiant Sanctis, hoc tamen fit propter Deum, qui in Sanctis colitur.*

9. *Votum has petit condiciones. 1. Ve fit circa materiam bonam. 2. Possibilem. 3. Liberam votum emittenti. 4. Meliorem suo contrario. Hinc votum contrahendi Matrimonium non valet: quia materia voti non est melior suo contrario quod est calibatus.*

10. *Votum aliud est simplex aliud solemne. Simplex est nuda promissio facta Deo de meliori bono. Solemne est quod prater promissionem Deo factam de meliori bono tradit hominem Deo irrevocabiliter. De differentia horum dixi in 1. Sent: Mor: d. 14.*

11. *Hi contra hoc praeceptum peccat qui pejerant. Pejerare est DEUM in testem adducere, vel sine veritate, vel sine necessitate, vel sine iustitia. Irreverentia est conditio generalis in omni perjurio ambibita, Adducere DEUM in testem.*

sine veritate, licet in re levi, semper est p. mortale. Tantum sine necessitate, est p. veniale. Sine justitia in re levi, servata veritate p. veniale. v. g. juro, percurtiam leviter Petrum.

12. Secundum Marchantium peccat etiam contra hoc præceptum, qui frequenter (ut sic loquar) dæmonem in ore habent. Eo sorte modo, quo negatio reducitur ad affirmationem. Quamvis enim in ira nominare dæmonem, sine imprecatione, non sit peccatum, assidua tamen ejus nominatio dedecet Christianum, & sic à veniali non excusatur.

13. Qui adjurant superiorem imperativè, dæmonem deprecativè, v. dicta in 1. Sent: Mor: d. 13. Conc: 2. & 3. Qui vota non implent, v. dicta l. c. d. 14. Conc: 11. Qui blasphemant v. l. c. d. 7. Qui per creaturas tanquam testes ex se infallibiles jurant, v. l. c. d. 11.

DISTIN-

DISTINCTIO III.

Circa 3. præceptum.

Memento ut diem Sabathi sanctifices.

1. **H**Oc præcepto in nova lege in aliquibus immutatur: Sanctificatio Festi, Missam audiendo, non laborando, orando, se ad diem festum per jejunium præparando, semel in anno confitendo & communicando, Ministris Ecclesia necessaria præbendo, præcipitur.

De Die Festo.

2. Sabathi nomine intelligitur dies quo homo vacare tenetur ab operibus sævilibus ad vacandum rebus divinis. Quia tamen (ut docent Theologi) finis præcepti non cadit sub præcepto, non peccat homo contra hoc præceptum, si, supposita à Missæ auditione, rebus divinis non intendat.

3. Nullum festum in Ecclesia ex jure divino est introductum ut docet Fernandez in præsentibus & alij, cujus oppositum habet Povodovius secutus Angelum &

Sil.

Silveſtrum. Colligit id Fernandez ex c. licet, de ferijs, & c. 1. de conſecratione d. 3. Licet enim jus naturale divinum præcipiat hominibus DEUM honorare & revereri, non tamen tempus definit, quo in novo teſtamento id facere teneamur, ſed omnia feſta novæ legis introducta ſunt ab Eccleſia.

4. Feſtum ergo Dominicæ ab Apoſtoliſ inſtitutum eſſe colligitur ex Apoc: 1. in hac die Chriſtus reſurrexit. Spiritum S. Apoſtoliſ miſit. Cælum & terram creavit. Aquam in Vinum convertit. Natus & baptizatus fuit. Quinq; panes benedixit, & multiplicavit. Januis clauſis ad Apoſtoliſ intravit &c. Gabriel à S. Vinc: in Summa Mor: v. Feſti dies. Adde ex eodem in N. Sūma Philoſophica relato: hac die Annuntiatio & Conſeptione Filij DEI in puriſſimo B. M. V. tero fuit.

5. Dies feſtus non eodem modo incipit & terminatur. Nam quoad jejunium incipit à media nocte præcedente vigiliam. Quoad judicia incipit ab ortu ſolis

& finitur in occasu. Quoad officium
Ecclesie incipit à Vesperis.

Circa Missam.

6 Scias ex Moseicensi quem retuli in
1. Sent. Mor: d 16. audire non ita in-
presenti sumitur, ut idem significet quod
aure corporis percipere alias surdus non
diceretur Missam audire, neq; sanus si
Sacerdos submisit diceret, imò etiam si
clara voce in magna populi frequentia:
nam tunc valde distantes non audiunt.
Vnde omnes DD. passim docent nem-
inè ex præcepto teneri, sic audire & mi-
nùs intelligere verba Sacerdotis. Sumi-
tur itaque hic auditio moraliter, quòd
te gerat ad instar audiētis, decenter, piè,
religiosè Missæ assistendo, cruce se signā-
do, genua flectendo &c. Exorando, ut
Sacerdos pro omnibus orans exaudiatur.
Cogitando de DEO cui Sacrificium offer-
tur. Vel de Dei beneficijs quæ per Sa-
crificium offeruntur. Nullum impedi-
mentum devotioni repugnans præstādo
v g. colloquendo, distractè orando &c.

Circa Orationem.

7. Quid sit Oratio dixi supra Opusculi
 a. d. 8. ubi & orationem Dominicam
 explicui. *Attentio* in Oratione potest
 considerari triplex. *Actualis*, *Virtualis*,
Habitualis. *Attentio actualis* est quādo
 quis voluntariè actu attendit ad id quod
 operatur. *Virtualis* est quando quis à
 principio instituit attendere & casu con-
 tra suam voluntatem cogitat de alijs.
Habitualis est quando quis operatur ex
 habitu & consuetudine mente non in-
 tendens ad illud quod operatur. v. g.
 qui instrumentum pulsans ex consuetu-
 dine, mente ad alia negotia totus in-
 tendit, neque à principio animum appli-
 cat ad pulsandum. *Habitualis* non suffi-
 cit ad orationem ut habetur in glossa,
 N. N. Constitutionum c. 1. de Officiò
 Ecclesie Litera D.

8. Loquendo ergo de attentione a-
 ctuali & virtuali (quam S. Th: vocat
 habitualem) scias ex Cardinali Cajetano
 quatuor modis potest quis orando atten-
 dere

dera
 signi
 midi
 incip
 tiunt
 quod
 prius
 quib
 idem
 tur
 Fer
 offi
 tur
 S
 fun
 pli
 fic
 nil
 co
 v.
 m
 et
 h

dere. 1. quantum ad verba. Per quod significatur, quod verba non debeant dimidiari, & quasi devorari, sicut aliqui incipiunt verbum & reliquum ita deglutiunt, ut vix se ipsos intelligant. Item quod versus non debeat inchoari, nisi prius locus suum versus finiat. In quibus modo dictis si multoties intradem officium divinum exceditur peccatur mortaliter, ut cum Navarro docet Fernandez Quia notabiliter minuitur officium divinum, & notabiliter turbatur devotio.

Secundò potest quis attendere ad sensum verborum, ut mente percipiat & applicet affectum ad id quod verba significant. Hæc non exigitur, licet in hominibus doctis Moscicensis tractando contra scrupulos.

Tertiò, quantum ad gratiam petitam. v.g. castitatem humilitatem, fidem, &c.

Quartò ad ipsum DEUM &c. Hæ omnes, excepta 2da communes sunt doctis & indoctis. S. The. 2. 2. q. 83. a. 139
has ad tres reducit.

9. Qui non ex præcepto orat & distrahitur voluntariè, ordinariè non nisi venialiter peccat. Qui ex præcepto orat & voluntariè distrahitur. v.g. dicendo horas Canonicas, mortaliter peccat. Maledictionem pl. 108 fulminatam portat. sc. *Oratio eius fiat in peccatum.* Et ideò quibusdam irreverenter divinum officium recitantibus dæmon apparuit, eosq; sœtidissimâ (ut refert S Greg: M.) urinâ rotos asperfit, dicens. *Ad talem orationem hanc meritò infundo aspersionem.*

10. Inter præcipuas orationes numerantur horæ canonicæ, sic dictæ, quòd ex præscripto Canonum certis horis diu noctuq; à Clericis dicantur. Septennario complentur numero. Matutinum. Prima. Tertia. Sexta. Nona. Vesperæ. Completorium. Significant varia passionis Christi D. tempora, his expressa.

Matutina ligat Christum, qui criminâ purgat. Prima replet sputis. Dat causam tertia mortis. Sexta Cruci nectit. Latus ejus Nona bipartit. Vespera depomit. Tumulo Completa reponit.

Circa

Circa labores.

11. Opera quæ prohibentur die festo sunt opera servilia, hoc est, quæ servis tantum conveniunt, nec illis sunt communia cum hominibus ingenuis. Servorum nomine non solum mancipia intelligas, sed plebejos homines, & operibus Reipublicæ inservientes. Fernandez p. 1. c. 7. § 1.

12. Præter hæc prohibentur nonnulla opera non servilia. 1. Nundinæ, nisi consuetudo aliud suadeat. Locationes. 2. Judicium civile, & criminale. Non tamen vetatur appellare. 3. Juramentum in judicio, nisi aliud suadeat gravis necessitas. 4. Strepitus judicialis. Et annullatur processus & sententia lata in festo, etiam de consensu partium. Nisi gravis urgeat necessitas. Nam aliquando immanitas delicti notorij petit malefactorem subito etiam sine processu suspendi. Hæc referunt Fernandez & dela Cruz in præsentia. Alia in fine hujus tractatus examinabuntur.

DISTIN.

DISTINCTIO IV.

Circa 4. Præceptum.

*Honora Patrem tuam & Matrem
tuam.*

1. **H**Oc præcepto præcipitur, hono-
rare, amare, obedire parentibus.
Nomine parentum. 1. intelliguntur pa-
rentes secundum carnem. 2. Superiores
in rebus spiritualibus. v.g. Episcopi, Ab-
bates. 3. Superiores in rebus corporali-
bus. v.g. Reges &c. Tandem omnes,
qui super nos aliquam potestatem ha-
bent. v. g. magistri, tutores &c. Ferno
loco cir: c. 8. §. 1.

2. Peccant contra hoc præceptum
non solum filij, sed & Parentes, non in-
struendo filios & filias in doctrina Fidei
& bonorum morum. Domini non præ-
bendo servis necessariis. Non curando ut
dies festos & similia observent. Mari-
tus uxorem contumelijs afficiendo & è
contra.

DISTIN-

DISTINCTIO V.

Circa 5. Præceptum.

Non Occides.

1. **H**Oc præcepto prohibetur non solum homicidium corporale sed & spirituale, quod fit scandalizando, non corrigendo.

De Homicidio.

2. Homicidium est *iniusta hominis occisio*. Sub hac comprehenditur vulneratio, percussio, mutilatio, incarceration, & cætera contra salutem corporalem proximi. v. g. non pascendo vel eleemosynam denegando. Ad homicidium etiam reducuntur Ira, Invidia, Maledictio, Odium & similia.

3. Homicidium est duplex: voluntarium, quod animo & intentione occidendi hominem, perpetratur cum effectu. Casuale, quod fit præter intentionem occidentis, aut facientis id, unde mors secuta. Est duplex. Aliud purè casuale, quod nec implicite est volitum.

Et

Et hoc non causat irregularitatem. Quia nullo modo est voluntarium. Aliud est quod saltem indirectè & in sua causa est volitum, ut si sit in ea prævisum, aut expressè aut implicite, in quantum poterat prævideri & non est adhibita diligentia: Et sic peccata in ebrietate commissa solent esse voluntaria.

4. Ad justam occisionem hæc necessaria. 1. ut fiat autoritate publicâ. 2. ut fiat ex causa gravi. 3. ut servetur juris ordo. 4. ut sit recta iudicis, vel ministri exequentis intentio.

5. Non solum is peccat qui physicè occidit aut vulnerat, sed etiam qui sequentibus verbis continentur.

Jussio, consilium, consensus, palporum recursus.

Participans, mutus, non obstant, non manifestans.

Id est. Qui præcipit. Qui consilium dat. Qui consentit, & ratum habet, si ve ante, si ve post occisionem. Qui laudat factum, vel ut fiat. Qui defendit homicidam & præbet ad se recursum. Qui

pas:

parrem aliquam habet in homicidio, seu socius criminis aliquomodo, & auxilium præbuit. Qui non præmonet occidendum. Qui non defendit. Qui non manifestat veritatem ad defendendam vitam innocentis.

6. Ad bellum justū tria requiruntur, 1. autoritas superiorem non recognoscens. Nam recognoscens superiorem nequit movere bellum, cū possit jus suum prosequi iudicio superioris. 2. causa justa v.g. damna valde gravia illat: tentandum tamen medium suavius. 3. recta intentio sc: ut bonum promoveatur & malum amoveatur. S. Th: 2. 2. q. 40. a. 1.

De homicidio factō per denegationem elemosyna: si enim non parvisti, occidisti: ait S. Ambrosius.

7. Scias. Pauperum indigentia est triplex. Extrema, gravis & communis. Prima est quando desunt necessaria vitæ, & sine quibus vita aut deficiet aut abbre-

breviabitur, aut gravi & diuturno morbo corripietur. Gravis necessitas est, dum desunt necessaria ad conservandam conditionem proprii status. Communis est mendicantium, qui licet multo indigeant, quia tamen à multis postulant moraliter loquendo non possunt suo status necessaria non invenire.

8. Dum ergo proximus est in extrema vel quasi extrema necessitate ad vitam conservandam, tenetur sub mortali quivis subvenire ei, si habeat superflua vitæ & naturæ, & probabiliter putat neminem subventurum: etiamsi non habeat superflua status. Hoc enim exigit lex charitatis.

9. Item dum proximus est in gravi necessitate, tenetur sub mortali subvenire ei qui habet superflua status, si non sit alius qui subveniat. Quia hoc exigit lex charitatis. Præsertim, si nemo subveniret, facile gravis necessitas transiret in extremam. Utramq; conclusionem docet Armilla & Mosc: & alij.

10. Sunt autem superflua vitæ, quæ
dem.

demptis necessarijs ad vitam conservandam adhuc supersunt. Superflua verò statùs sunt illa, quæ demptis necessarijs ad sustentandam vitam & decedentem statum, juxta conditionem personæ, adhuc supersunt.

11. Loquendo de communibus proximorum necessitatibus, quales esse solent in ordinarijs pauperibus, divites habentes superflua statùs, tenentur sub mortali ad aliquam eleemosynam largiendam, indeterminatè tamen, cui & quibus voluerint, & tēporibus, quibus placuerit. Nam aliquando hæc etiam necessitas facilè transiret in gravem & extremam.

De Homicidio spirituali per scandalum & omissionem correctionis fraternæ.

De Scandalo.

12. Scandalum est dictum vel factum minus rectum occasionem spiritualis ruine præbens. Et sic quando aliquis ex alterius peccato excitatur ad odium peccati non.

non est scandalum. Vnde error nonnullorum sic scandalum accipientium est corrigendus.

13. Scandalum aliud est activum, aliud passivum. Activum est, quando dicto vel facto tuo directe intendis ut alter ruat, inducendo eum ad peccatum. Vel si non intendis ut ruat, ipsum dictum vel factum est inductivum ad peccandum. v. g. si publice pecces; aut facias aliquid habens speciem peccati. Passivum est, quando dictum vel factum unius, est causa alteri per accidens peccandi. v. g. si operans non intendat aliquem inducere ad peccatum, nec opus est ex se inductivum, alter tamen sumit inde occasionem peccandi. Quod si sumat occasionem peccandi ex sua malitia est scandalum Pharisæicum. Si ex infirmitate vel ignorantia, est scandalum pusillorum vel infirmorum.

De Correctione Fraternali.

14. Quinq; conditiones ad correctionem necessariæ sicut certam moraliter notitiam quis habeat de peccato proximi.

mi. 2. ut proximus indigeat correctione
 sive propter ignorantiam, sive inadvertentiam,
 sive propter propositum iterandi, & non putatur
 ab aliquo alio corrigendus. 3. ut ex correctione
 speretur probabiliter emendatio, saltem ad
 tempus. Nec tamen facile nobis de emendatione
 proximi malè persuadeam⁹. Cùm sæpè emendetur
 de quibus minùs speratur. 4. ut fiat eo ordine
 quo Christus Dominus ordinavit. Si tamen peccatum
 sit cōtra fidem, aut bonum commune subito
 declarandum. S. Th. 2. 2. q. 33. a. 7. in corpore
 articuli. Quòd si error contra fidem prolatus
 non esset cum pertinacia, tunc non posset
 subito declarari, sed secretò corrigi. 5. ut fiat
 cum opportunitate, sive temporis, sive loci,
 sive personarum. v. g. si indigens correctione,
 valde irascitur, probabiliter nihil efficit
 et monitio. Si in aliorum præsentia, fortè
 magis exacerbatur. Quòd si continuat
 malitiam, suaviter occurrendum prout fieri
 potest. Quandoq; expectanda persona ad
 corrigendum magis idonea.

15. Ordo in fraterna correctione ser-
 vandus traditur à Christo D. Matt: 18.
 Si peccaverit in te (id est secrete) frater
 tuus, vade & corripe eum inter te, &
 ipsum solum. Si te non audierit adha-
 tecum adhuc unum vel duos, ut in ore
 duorum vel trium stet omne verbum,
 Quod si non audierit, dic Ecclesie. Si
 autem Ecclesiam non audierit, sit tibi
 tanquam Ethnicus & Publicanus.

16. Attamen si iudicatur secretam
 correctionem non profuturam potest im-
 mediatè procedi ad secundum medium,
 & idem de secundo medio, quod etiam
 omitti potest si sciatur non profuturum.
 Alta pertinentia ad particulares casus,
 vide in 1. Sent: Mor: d. 21. & sequ.

Circa Sextum Præceptum.

Quò prohibetur omne peccatum repu-
 gnans castitati, vide dicti Opusc: 3 d 3.

DISTINCTIO VI.

Circa 7. Præceptum.

Non furtum facies.

Hoc

Hoc prohibetur iniqua acceptio,
& rei alienæ detentio.

De Furto.

1. **F**urtum est ablatio rei alienæ invito domino rationally. Distinguitur specie à rapina (quæ est ablatio rei alienæ publicæ) ut docet S. Th: 2. 2 q. 66. a. 4. Et sic circumstantia rapinæ est necessariò in confessione explicanda.

De Simonia.

2. Simonia est studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale vel spiritualis annexum.

3. Hoc peccatum est contra virtutem religionis. Quia res sacræ indignè tractantur si pretio temporali commutantur. Est etiam contra iustitiam, si venditur id, quod debebatur. v. g. si Parochus vendit confessionem. Item dum res carius propter consecrationem. v. g. calix venditur.

4. Simonia est triplex. Realis. Conventionalis. Mentalis. Realis dum exhibetur vel promittitur res temporalis pro re spirituali actu vendita & tradita.

Conventionalis est dum convenitur ad pretio & venditione, sed adhuc non est secutus effectus.

Mentalis est dum traditur res temporalis cū intentione accipiendi spirituale pro ea, sed sine convēione & pacto explicito vel e contra.

5. Præter has assignari solet confidentialis: sed secundum varias circumstantias est reducibilis ad prædictas.

6. Committitur Simonia confidentialis in collationibus & resignationibus beneficiorum, dum se: confertur beneficium, cum confidentia, vel quod sit resignandum alteri, vel collatori, vel eius fructus aut aliqua pars.

7. Committitur Simonia offerendo quamcumque rem per modum pretij pro re sacra. Vnde dicitur, committi simoniam per munus à manu, per munus à lingua, per munus ab obsequio.

8. Tunc munus à lingua, v g. preces, adulationes &c. habet modum pretij, si ex pacto & obligatione accipiatur, ut cum communi docet Bonac: vel si intendatur à conferente principaliter emere

lumentum temporale, ut S. Th. explicat M. Sotus. Quod fit si Episcopus acceptet preces intuitu emolumenti temporalis.

9. Non sufficit ad Simoniam perfectam & realem traditio pecuniz pro beneficio, sed debet esse traditio beneficii. Valet tamen traditio beneficii sine actuali traditione pecuniz ad perfectam simoniam. Sotus & alij apud Fernandez.

De Usura.

10. Usura est *lucrum ex mutuo proveniens* v g dantur alicui viginti floreni, cum pacto ut reddantur viginti quinque, illi quinque sunt *lucrum usurarium*.

11. Non nego ex accomodato posse oriri usuram, sed definitio datur per mutuum, ut quid communius.

12. Distinguitur autem mutuum ab accomodato, quod mutuum transeat in dominium mutuatarij. & sic ei, ut pote domino perit. Accomodatum vero non transit in dominium accommodantis, ut patet in veste accommodata.

13. Si aliquid supra rem mutuam præstatur, ad amicitiam conciliandam, non est usura. Quia præstitum debet esse pretio æstimabile, qualis non est amicitia.

De Restitutione.

14. Restitutio est actus iustitiæ, iustitia est perpetua & constans voluntas ius suum unicuiq; tribuens. S. Th: 2 2. q. 58 a. 1.

15. Dividitur in legalem, distributivam & commutativam. Legalis est, quæ damus bono communi quod suum est, & sibi debitum. v. g. inimicus facit incursum contra civitatem, omnes cives obligantur ad defensionem ex iustitia legali.

16. Iustitia distributiva est, quæ damus unicuiq; debitum se unum merita. v. g. duo concurrunt pro dignitate obtinenda, ex iustitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

17. Major autem dignitas, non tantum sumitur à scientia, sed etiam ab alijs, v. g. à probitate morum, &c.

18. Consummativa est, quæ damus unicuiq;

cuiq;
aqua
one

19
capit

injust

utroq;

habe

pfo t

titu

quan

tiner

utroq;

mnib

20
sequ

Q
O
21
rales
fruct

v. g.
acqu

cuiq; suum non secundum merita sed secundum
 aequalitatem rei ad rem, ut patet in emptione
 & venditione.

19. Obligatio restituendi ex tribus
 capitibus oritur. 1. ex re accepta. 2. ex
 injusta acceptione seu actione. 3. ex
 utroque. Obligatio ex re accepta. v. g.
 habeo rem alienam ad tempus, quo elap-
 so teneor eam reddere. Obligatio re-
 stituendi ex injusta acceptione tunc est
 quando damnifico proximum nihil re-
 tinendo. v. g. comburo domum. Ex
 utroq; quando rem alienam detineo da-
 mnificando v. g. in furto.

20. Casus restituendi reducuntur ad
 sequentes versus.

Quis. Cui. Quod. Quantum vel ubi
 Quo tempore. Quoyè.

Ordine, sive modo. Te rogo mente
 notes.

21. Fructus sunt triplices. Merè natu-
 rales v. g. partus pecorum. Mixti, v. g.
 fructus vinearum. Merè industriales.
 v. g. lucrum ex pecunia furto ablata ludo
 acquisitum. Licèt pecunia sit restituen-
 da,

da, non tamen tale lucrum.

22. Triplex etiam culpa ex qua oritur obligatio restituendi. Lata. Levis. Levissima.

23. Lata dicitur quam communiter homines supinè negligentes committunt. v. g. relinquitur liber accommodatus in porta domus vel extra domum, est culpa lata.

24. Levis est dum homo non facit diligentiam, quam homines mediocriter diligentes faciunt. v. g. relinquitur liber in cubiculo, sed ostio aperto.

25. Levissima est dum homo non facit diligentiam quam faciunt homines suis rebus benè invigilantes. v. g. relinquitur liber in cubiculo clauso, sed non obserato.

DISTINCTIO VII.

Circa 8. Præceptum.

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

I. Hoc

1. **H**Oc præcepto prohibetur omne peccatum linguæ. v. g. falsum testimonium, mendacium, detractio, contumelia, convitium, murmuratio, susurratio, derisio, maledictio &c. Prohibetur etiam cooperatio ad hæc. Huc pertinet iudicium temerarium, suspicio, &c. Item prohibentur peccata in iudicio commissa.

2. *Falsum testimonium est assertio falsi in præiudicium tertijs includit mendacium quod est assertio falsi ad decipiendum proximum.* Licet dicatur verum si putatur falsum, adhuc est mendacium.

3. Mendacium aliud jocosum, aliud officiosum, aliud perniciosum. Jocosum est ob delectationem. Officiosum ob utilitatem. Perniciosum in nocumentum proximi.

4. Dum quis in iudicio testificatur falsum. 1. peccat peccato mendacij. 2. peccato sacrilegij. si adhibet iuramentum. 3. peccato iniustitiæ.

5. *Detractio est denigratio fame alterius*

per verba in eius absentia. Differt à contumelia quia contumeliosus per verba manifesta in faciem, removet honorem, Detrahtio ergo famam, contumelia removet honorem. Samuel de Lub: v. Detrahtio. v. dela Cruz exponendo. 8. Decalogi præceptum q. 2. a. 2. dub. 1.

6. Scias quòd fama sit *multorum de aliqua re, voce prolata opinio.* Honor est exhibitio reverentia in testimonium alicuius excellentia. Gab: à S. Vinc: v. Fama & v. Honor.

7. Contumelia est *inhonoratio alicuius per verba, aut signa denotantia malum culpæ.* v. g. si alicui dicatur fur, mendax &c. Differt à convicio quia per convicium representantur mala sive pœnæ culpæ. v. g. dico, es cæcus, est convicium. Dico, es fur, est convicium, sed non tantum secundum S Th: 2 2 q. 72 a. 1.

8. Quando dicitur *defectus minorationis seu indigentia est improprium.* v. g. si dicatur, ego te de fame eripui.

9. Murmuratio est *querela cum impatientia, in his, qua homo patienter ferre deberet.*

10. Sufurratio est, quæ quæ obloquendo amicitiam inter aliquos tollit.

11. Derisio, quæ quæ alterius malum vel defectum in ludum vel risum ponit ut erubescat. Potest fieri verbo, cachinno, naso &c.

12. Detractio multipliciter fit. 1. imponendo falsum. 2. augendo peccatum. 3. revelando occultum. 4. dicendo, bonum mala intentione factum. 5. negando bonum alterius. 6. malitiosè reticendo. 7. minuendo. 8. frigide laudando. Armilla ex S. Th: exprimuntur his:

Imponens, augens, manifestans, in mala vertens:

Qui negat aut minuit, tacuit, laudatq; remissè.

13. Fama sic restituenda. Qui verum crimen, occultum tamen, revelavit, dicat secundum D. Th: 2.2. q. 62. a. 2. ad 2. se malè dixisse, injustè diffamasse. Vel laudet in illa materia, in qua infamavit, ut docet Mose: cum Lessio, v.g. dicendo, hic homo tali virtute apud homines

claret. Nec mentitur, nam verè claret, cum oppositum publicè non constet.

14. Dixi, qui verum crimen &c. Nam qui falsum crimen imponit, tenetur dicere se fuisse mentitum, quod si opus, tenetur jurare. Si non sufficit adducere testes sui mendacij Dela Cruz exponendo octavum præceptum, cum Bannez & Soro.

15. Honor restituendus. amicâ salutatione, ostensione majoris benevolentia, peculiari favore & honore. Qui modus sufficit superioribus erga inferiores. sc. Prælati, Dominis, Parentibus, Magistris, Viro nobili erga plebejum.

16. 2. Adhibendo ad mensam, dando locum honorificum. Hoc sæpè sufficit inter homines paræ conditionis.

17. Petendo veniam. Qui modus servandus ab inferioribus erga superiores, & sæpè ab æqualibus si justè exigitur, nec plus ante sententiam judicis est exhibendum, etiam pro summis injurijs. Hunc modum moribus gentium receptum, ait Lessius. Scias, magis humilem

venia

venia petitionem pro majori injuria exhibendam.

18. Maledictio est quae quis imprecatur alicui cum desiderio aliquod malum. v. g: mortem, infamiam, &c.

19. Maledicere creaturas irracionales simpliciter absque alia ratione est verbum otiosum. Maledicere relatas ad Deum vel ad bona hominis, est p. mortale: Maledicere creaturas irracionales prout referuntur ad aliquod malum, prout Job maledixit diei suae, non est peccatum. Alias bonus Job peccasset, quod non est dicendum.

20. Maledictio non animo nocendi, vel ex subreptione est p. veniale ob imperfectionem actus. Nisi illo parvo tempore, & in illa subita ira esset perfectus consensus, quia tunc esset mortale licet transacta ira noller tale malum. Armilla ex Caie. in Summa.

21. Habentibus consuetudinem maledicendi injungenda aliqua devotio. v. g. unum Ave Maria, vel formatio Crucis, vel nominatio Nominum JESUS MARIA

saltem semel singulis diebus, ut sic gratiam præservativam à tali consuetudine impetrent.

22. Judicium temerarium est, dum quis sine sufficienti fundamento, iudicat malum de proximo.

23. Suspicio est dum quis assentitur uni parti cum incertitudine & cum formidine alterius partis. Differt ab opinione, quia opinio in utramque partem ferri potest, suspicio verò fertur in deteriorem partem.

24. Tria ad temerarium iudicium concurrunt. Deliberatè, sine sufficientibus indicijs, & sine formidine asserere. v g. videtur juvenis in domo mulieris, vel loquens cum illa, & propter hoc tantum, iudicatur peccasse, vel intendere peccare.

DISTINCTIO VIII.

Circa 9. & 10. Præceptum.

Non concupisces uxorem proximi tui.

Non

*Non desiderabis domum proximi tui,
non servum non ancillam, non bo-
vem, non asinum, non omnia
quæ illius sunt.*

1. **C**irca hæc duo præcepta non mul-
ta occurrunt. Nam ea quæ sexto
& septimo quo ad actum externum, no-
no & decimo, quoad desiderium prohi-
bentur. Et sic ex notitia illorum, facilis
notitia circa hæc potest haberi. Pro ma-
jori tamen notitia de cogitatione moro-
sa, aliquid.

2. Itaq; cogitatio morosa tunc est,
quando quis non intendit actu perpetra-
re peccatum v. g. carnis vel quodcunque
aliud, sed contentatur illâ delectatione,
quæ oritur ex imaginatione objecti illi-
citi. Dicitur morosa, quod in ea mora,
permittendo eam trahatur.

3. Consensus in cogitationem moro-
sam est duplex, expressus & tacitus. Ex-
pressus est, quando voluntas positivè ac-
ceptat delectationem. Implicitus est,
quando voluntas non consentit nec dis-

54 IX. & X. PRÆCEPTVM
sentit expresse, sed permittit durare cogitationem & delectationem. Qui plura desiderat circa Decalogum videat primum Sententiarum Moralium.

A P P E N D I X

DE PRÆCEPTIS ECCLESIAE.

1. **P** Rincipalia & antiquissima præcepta Ecclesiae sunt quinque, ait Moyses: 2. p. Tyrocinij artis pœnitentiariae: 3. §. 3. sc: confiteri semel in anno, communicare in Paschate, Missam audire die festo, quò pertinet cessare à laboribus, solvere decimas & jejunare.

2. De confessione annua dicitur tractando de Sacramento Pœnitentiæ. De communione Paschali tractando de Sacramento Eucharistiæ. De die festo jam actum d. 3. hujus Opusculi. De decimis aliquid dicendum ut convenit scire Ordinandis relinquendo alia Casuistis.

3. Decima ergo est fructuum iure questorum pars decima, qua ministris Ecclesiae quot annis solvitur.

4. Multis de causis est instituta. 1. ut profiteamur Deum rerum omnium habere dominium supremum. 2. ut Ministri Ecclesie commodè alantur. 3. ut peregrini, advenæ & egentes subsidium habeant. 4. ut Parochi multa onera, inter quæ reparatio fabricæ sustineant.

5. De jejunio egi Opusculo 2. d. 8. §. 1. Aliquæ tamen consuetudines circa jejunium Polonis sciendæ.

1. Licet dies Veneris, aliàs feriâ sexta, extra Quadragesimam & Vigiliis SS. non sit de jure communi jejunium, in Polonia tamen est de consuetudine obligante loquendo etiam de jejunio rigorosè accepto, consistente in una comestione & vespertina collatiuncula. Accedit hac die non conceditur usus lacticinorum tempore Paschali.

2. Quodcumq; in Regno Poloniæ conceditur usus lacticinorum, conceditur & cœna, attendendo consuetudinem. Hinc quia in Vigilia Pentecostes, diebus quatuor temporum ante festum

SS. Trinitatis, in eodem regno conceditur usus lactiniorum, conceditur & cœna.

3. Jejunia consuetudinaria in Vigilijs B. V. MARIÆ (jejunium autem in Vigilia Assumptionis est de jure communi) non sunt sub p. mortali observanda.

OPUSCULUM
QUINTUM.
De Sacramentis.

DISTINCTIO I.

DE SACRAMENTIS IN GENERE

LY Sacramentum variè sumitur. 1. Pro juramento. 2. Pro amicorum & principium secreto. 3. Pro mysterio. est autem mysterium *res divina occulta naturalem cognitionem excedens.* 4. Sumitur propriè pro signo rei Sacræ.

Quiddi-

Quidditas Sacramenti.

2. Sacramentum est signum rei sacrae
sanctificantis nos. S. Th. 3. p. q. 60. a. 2.

3. Per signum, intellige signum ad placitum sc: divinum, hoc est ex institutione Christi D. Sacrum, Secretum, Practicam. quia gratiae conferendae, permanens, sensibile.

4. Per rem sacram intellige gratiam sanctificantem, quâ ratione Crux, imagines, ceremoniae sacrae, figurae veteris Testamenti, non sunt Sacramenta. quia non sunt instituta ad significandam gratiam ut conferendam, seu quod idem, quia non sunt instituta ad justificationem hominis.

5. Sacramentum est signum trium rerum. Passionis Christi D. rememorativum, gratiae demonstrativum, vitae aeternae prognosticon, id est, praenunciativum. S. Th. 1. c. a. 3. sed principaliter significat gratiam. S. Th. a. 3.

6 Tria in Sacramento reperiuntur.
Sacramentum tantum, res tantum, res & SACRA.

158 DE SACR: IN GENERE.

cramentum simul, v.g. in Baptismo *Sacramentum tantum* est exterior ablutio. *Res tantum*, est gratia in Baptismo collata. *Res & Sacramentum simul* est character. S. Th. 3. p. q. 63. a. 3. ad 2. Est autem *Sacramentum tantum*, quod significat tantum. *Res tantum* quod significatur tantum. *Res & Sacramentum simul*, quod significat & significatur.

7. Ad essentiam Sacramenti tria concurrunt. *Materia*, id est, res aliqua sensibilis. *Forma*, id est, verba, & intentio *Ministri*: In Sacramento Matrimonij sufficit aliquid loco verborum, v.g. nuptus, vel aliud signum exprimens consensum.

8. Eugenius IV. in literis unionis, hoc ponit discrimen inter Sacramenta novæ & veteris Legis, quod Sacramenta veteris Legis, tantum significaverint gratiam Sacramenta verò novæ Legis etiam causant.

9. Quod sic intellige. Sacramenta novæ Legis habent vim productivam gratiæ, Sacramenta verò antiquæ Legis non

non habuerunt vim talem: movebant
tamen & moraliter excitabant DEUM ad
dandam, ritè suscipientibus gratiam,
quatenus erant signa Christi venturi.
Sumitur hæc doctrina ex Manuali Tho-
mistarum P. Gonet: de Sac: c. ii.

*Institutio & necessitas Sacramen-
torum.*

10. Christus D. ut DEUS authoritati-
vè & ut causa principalis, instituit Sa-
cramenta, ut homo verò per potestatem
excellentiæ, & ut causa ministerialis.

11. Omnia Sacramenta instituit Chri-
stus D. Trident sess: 7. can: 1. Præci-
puè propter justificationem & salutem
æternam. Hic enim principalis finis &
necessitas institutionis Sacramentorum.

12. Præter principalem necessitatem,
quæ est justificatio & salus nostra, tri-
plex assignatur à S. Th: 3. p. q. 61. a. 1.
necessitas instituendi Sacramenta, sc: ut
homo erudiatur, humilietur & exercite-
tur. Sic enim loquitur. *Per Sacramento-
rum institutionem homo convenienter suæ na-
ture*

160 DE SACR: IN GENERE.

tura eruditur per sensibilia. Humiliatur se
corporalibus subiectum cognoscens, dum sibi per
corporalia subvenitur. Preservatur etiam à
noxis actionibus per salubria exercitia Sacra-
mentorum.

13. In statu Legis naturæ fuerunt Sa-
cramenta. Hæc autem Sacramenta fue-
runt, externa protestatio fidei in Mes-
siam futurum, & Sacrificia, illa ordina-
batur ad delendum p. originale, & fiebat
per parentes vel per alium pro parvulis.
Sacrificia autem ordinabantur ad tollen-
dum p. actuale. Bonac. de Sacramentis,
q. 1. punct. 3. propositione 2.

14. Sed sciendum hæc Sacrificia aliâ,
ratione fuisse Sacrificia, aliâ ratione Sa-
cramenta. Cùm alia definitio Sacra-
menti, alia Sacrificij. S. Th: 3 p. q. 65.
a. 1. ad 7. numerat etiam decimas inter
Sacramenta Legis naturæ. Sed determi-
natum numerum Sacramentorum Legis
naturæ assignare non possumus, ut patet
ex his quæ docet Philippus à S. Trin: in
3. p. de Sacram: disp: 3. dub: 2.

15. In Lege Moylaica seu scripta fue-
runt

runt Sacramenta. Nam erat morbus per Sacramenta curandus. Erant autem. Circumcisio. Convivium Agni Paschalis. Purificationes ab externis immunditijs. Expiationes à peccatis. Consecratio Sacerdotum. Esus Panum Propositionis. Oblatio victimarum. Ablutio manuum & pedum. Rasio pilorum, &c. S. Th: 1: 2. q. 102. a. 5. Nec tamen determinatum numerum assignare intendit.

16. Scias ex Philippo à S. Trin: l. c. dub: 3. Ex ceremonijs Legis scriptæ illæ tantum quæ significabant sanctificationem humanam, erant Sacramenta, aliæ verò tantum Sacramentalia, ut proportionem servatâ dicimus in Lege gratiæ, in qua sunt tantum septem Sacramenta, licet sint plures ceremoniæ sacræ, quæ dicuntur Sacramentalia, ut sumptio aquæ benedictæ &c.

17. Sacramenta legis Evangelicæ alia sunt necessaria simpliciter, alia secundum quid & ad melius esse. Baptismus, Pœnitentia & Ordo sunt necessaria simpliciter, alia quatuor ad melius esse, hoc est,

ut,

ut solet dici sunt Sacramenta voluntatis & non necessitatis.

18. Baptismus ergo est cuilibet necessarius simpliciter. Pœnitentia supposito p. mortali post Baptismum. Ordo, Ecclesiæ S. Th. 3. p. q. 65. a 4. Matrimonium autem ut Sacramentum ideo non est simpliciter necessarium Ecclesiæ, nam dato Matrimonio ut contractu civili tantum, adhuc Ecclesiæ conservaretur.

19. Post Christi Passionem & resurrectionem obligare ceperunt Sacramenta, tuncque legalia cessarunt. Si circumcidamini nihil vobis Christus proderit. ad Gal: 5.

Materia & Forma Sacramentorum nova Legis.

20. Duplex est Sacramentorū materia remota & proxima. Remota est inter quā & formam aliquid mediat sc. materia proxima. Materia proxima est, inter quam & formam nihil mediat.

21. Materia remota in Baptismo est
aqua.

DE SACR: IN GENERE. 163

aqua. In Confirmatione, Chrisma. In Eucharistia, Panis & Vinum, absentia, ait N. P. Salazar. In Pœnitentia, peccata. In Extrema unctione, Oleum benedictum. In Ordine res, quæ traditur Ordines suscipienti. In Matrimonio, personæ contrahentes.

22. Materia proxima in Baptismo est ablutio. In Confirmatione & Extrema Vnctione, unctio. In Eucharistia, Panis & Vinum, ut præsentia, ut insinuat N. P. Salazar. In Pœnitentia actus pœnitentis. In Ordine, traditio materiæ remoræ. In Matrimonio, corporum traditio.

23. Mutatio formæ alia substantialis alia accidentalis. Substantialis est dum mutatur sensus, v. g. dum loco baptizo, dico, nomino. Accidentalit, dum servatur idem sensus, v. g. loco baptizo, dico, abluo.

De Ministro & Subiecto, ubi & de Intentione.

24. Minister Sacramentorum novæ Regis.

164 DE SACR: IN GENERE.

Legis est Sacerdos, excipe Baptismum in necessitate, & Matrimonium absolute, quod ipsi contrahentes ministrant.

25. Subjectum Sacramentorum est solus homo viator, non tamen omnes sunt capaces omnium. Nam quidam sunt incapaces Matrimonij propter defectum ætatis &c. alij Ordinum ut foeminae, alij Extremæ unctionis, ut sunt usu rationis carentes &c.

26. Intentio triplex. Habitualis, actualis, virtualis. Habitualis est *proclivitas ad faciendum aliquid ex frequenti usu acquisita* Hæc est etiam in dormientibus. Actualis est *presens animi applicatio circa opus quod agitur*, quæ hic & nunc consistit in eo, ut quis attendat ad verba, & sensum verborum. Virtualis, quam S. Th: 3. p. q. 64. a. 8. ad 3. vocat habitualement, *quæ qui ex virtute intentionis actualis non retractata perficit opus.*

27. Ministri intentio necessario requiritur ad valorem Sacramenti, saltem virtualis, S. Th: loco cit. Sufficit autem ut minister habeat intentionem generalem

tem faciendi, quod instituit Christus, vel quod facit Ecclesia Catholica.

28. Requiritur etiam intentio in suscipiente Sacramenta, sed diversimodè. Nam in adulto requiritur propria intentio. In parvulis ratione parentibus, sufficit intentio Ecclesiæ.

De primario Sacr: effectu, sc: gratia.

29. Sacramenta habent suam virtutem ex Passione Christi, quâ conferunt gratiam, non solum ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, instrumenta- liter tamen: cum solus Deus principa- liter causet gratiam.

30. Tunc gratia causatur ex opere o- perato, quando causatur ex virtute Sa- cramenti. Tunc verò ex opere operan- tis, quando ex dispositione suscipientis.

31. Hæc gratia quam causant Sacra- mēta, est duplex: communis & propria. Communis omnibus Sacramentis est gra- tia habitualis, seu justificans. Propria, aliàs Sacramentalis, sunt auxilia Divina, quæ conducunt ad consequendum unius- cujusque Sacramenti effectum.

32. Gratia omnibus Sacramētis communis, alia est Prima, alia Secunda. Prima dicitur, quæ infunditur subjecto non habenti gratiam sanctificantem, consequenter existenti in peccato mortali, vel originali. Nam peccatum veniale comparatur gratiam. Secunda verò gratia est, quæ advenit subjecto in gratia existenti: & sic est ipsummet augmentum gratiæ sanctificantis.

33. In Baptismo ergo conferuntur auxilia Divina, quibus homo juvatur ad rectè suscipienda alia Sacramenta, & Christianè vivendum.

34. In Confirmatione dantur auxilia, quibus homo juvatur ad fidem coram Tyranno prostendam.

35. In Sacramento Eucharistiæ dantur auxilia ad actus charitatis & devotionis, quibus anima spiritualiter nutritur.

36. In pœnitentia dantur auxilia ad satisfaciendum Deo pro peccatis præteritis, & ad vitanda futura.

37. In Sacramento Extremæ unctio-
nis

nis dantur auxilia, quibus reliquæ peccatorum tolluntur, ut sunt proclivitas ad malum, languor & debilitas ad bonum: & quibus vincuntur tentationes.

38. In Sacramento Ordinis dantur auxilia pro bono usu officij suscepti.

39. In Sacramento Matrimonij dantur auxilia ad domandam libidinem, fideitatem conjugalem servandam, curam prohs habendam, &c.

40. In rigore tamen Scholastico. Gratia Sacramentalis dicitur ipsamet gratia sanctificans, quatenus per tale Sacramentum datur; ordinaturque ad talem finem & quatenus ei debetur, conjungiturque ex Divina institutione tale auxilium. v. dicta in 2. Sent: Moral: d. 6. § adverte. An verò Sacramenta causent, etiam physicè gratiam, altioris est fori.

*De secundario Sacr: effectu,
sc: Characterè.*

41. Character ex Græco, Latine idem sonat ac figura, nota, seu signum, quo quis

quis ab alio distinguitur, & ad aliquid deputatur. Character Sacramentalis definitur à S. Th. 3. p. q. 63. a. 4.

Signaculum quoddam spirituale anime indelibiliter impressum, ad suscipiendum vel aliter tradendum ea quæ sunt Divini cultus.

42. Est triplex Baptismi, per quem homo baptizatus ab infideli secernitur & ad suscipienda alia Sacramenta efficiatur capax. Confirmationis, quo confirmatus à non confirmato distinguitur & ad eliciendos actus fidei roboratur. Ordinis, per quem ordinatus à laicis segregatur, & ad exercenda munera cuique Ordini propria adaptatur.

43. Prædicti tres characteres differunt inter se specie, cum ad diversos actus ordinentur. Ordinum verò characteres etiam specie, sed incompletè inter se differunt, sicut & ipsi Ordines specie incompletè inter se differunt, ex quibus coalescit unum specie completa Sacramentum Ordinis. Labat de Sac: Ord: disp: 1. §. 3. consequenter omnes Ordines imprimunt Characterè & non tantum impressum perficiunt.

DE SACR. IN GENERE. 169

44. Character subiectatur immediatè in intellectu. S. Th: 3 p. q. 63. art: 4. Nam cum character per se primò ad actus Divini cultus, quibus fit protestatio fidei, ordinetur, debet habere pro subiecto immediato illam potentiam, in qua immediatè subiectatur fides. Sed fides immediatè subiectatur in intellectu. Ergo & Character.

45. De Characteris effectu nihil occurrit: quia habetur ex definitione superius data.

Numerus Sacramentorum.

46. Septem sunt novæ legis Sacramenta, his versibus contenta.

Ordinat & jungit, baptizat, chrismat,
& ungit.

Peccatum plangit, & in altari sacra-
tangit.

47. Multæ solent assignari causæ, quod sint septem, nec plura, nec pauciora Sacramenta. 1ma. ex similitudine vitæ spiritualis ad corporalem. Nam sicut in vita corporali homo, primò na-

170 DE SACR: IN GENERE.

scitur, secundo augetur, & roboratur, tertio cibo nutritur, quarto, ab infirmitate curatur, quinto, contra infirmitatis reliquias per exercitium & similia iuvatur, sexto, propagatur, septimo in dignitate instituitur.

Sic in vita spirituali homo per Baptismum spiritualiter renascitur, per Confirmationem in fide roboratur, per Sacramentum Charismatum nutritur, per Pœnitentiam peccati morbo curatur, per Extremam unctionem contra peccatorum reliquias mortisque prælium iuvatur, per Matrimonium Christianè propagatur, per Ordinem in dignitate Ecclesiastica constituitur. S. Th: 3. p. q. 65. a. 1. Aliam causam recitat idem S. D. loco cit: alij alij Doctores.

48. Ex his Baptismus & Pœnitentia sunt Sacramenta mortuorum, quia supponunt hominem per peccatum originale & mortale mortuum, & conferunt primam gratiam. Reliqua sunt vivorum, quia supponunt per gratiam vivum, & conferunt secundam gratiam, seu augmentum Gratiæ.

49. Item ex his Baptismus, Confirmatio & Ordo imprimunt Characterem & non possunt iterari. Reliqua quatuor non imprimant & iterantur.

Ritus Sacramentorum.

50. Ritus Sacramentorum est duplex: essentialis, in materia, forma, & intentione consistens, estq; de necessitate Sacramenti; & accidentalis consistens in ceremonijs Sacramentalibus, videlicet in actionibus Religiosis, quibus decenter Sacramenta ministrantur, estque de necessitate præcepti, nisi pravitas materiæ excuset; talis Ritus est immersio, vel infusio, vel aspersio in baptismo.

DISTINCTIO II.

DE SACRAMENTALIBVS:

1. Sacramentalia sunt actiones, vel etiam res sacra ad colendum Deum autoritate publicâ instituta, quæ vel adhibentur in usu Sacramentorum, ut exorcismus, vel ordinantur ad Sacramenta, ordinantur autem

Hæ

vel

vel procedendo, ut benedictio fontis baptismalis, &c. vel imitando Sacramenta. imitantur autem, producendo aliquam sanctitatem, ut aqua benedicta causat remissionem p. venialis, vel causando quasi sanctitatem, ut herbe benedictæ causant expulsionem maleficiorum.

2. Sacramentalia communiter numerantur sex, his versibus contenta:

Orans, tinctus, edens, confessio, dans benedicens.

Per *ly orans*, intelligitur oratio. Dominica, quæ inter omnes preces primatum tenet, unde in celebratione Missæ adhibetur.

Per *ly tinctus*, intelligitur aspersio aquæ benedictæ.

Per *ly edens* intelligitur manducatio panis benedicti, qui distribuebatur diebus Dominicis.

Per *ly confessio*. intelligitur confessio peccatorum extra Sacramentum Pœnitentiæ facta & est signum illius, ad quam reducitur cunctio pectoris.

Per

Per *ly dans*, intelligitur eleemosyna, vel alia opera misericordiae corporalia, vel spiritualia: hæc enim reducuntur ad penitentiam.

Per *ly benedicens*, designatur benedictio data ab Episcopo, vel alio jurisdictionem habente.

3. Huc revocantur multæ actiones sacræ, ut Exorcismi, insufflationes, benedictio fontis baptismalis, & vestium sacerdotalium, prima tonsura, consecratio Chriftismatis, olei infirmorum, templorum, calicum, &c. admixtio aquæ vino consecrando.

4. Sacramentalia causant beneficia corporalia, v. g. sanitatem &c. item remissionem peccati venialis & poenæ ipsi debitæ sicut & expulsionem dæmonum, & fugam eorum. Quomodo autem vide dicta in 2. Sent. Mor: dist: 10, ubi & alia reperies.

*De Sacramentis in Specie.*DISTINCTIO III.
DE BAPTISMO.*Definitio, Divisio, necessitas Baptismi*

1. **B**aptismus ex Græco, Latine ablutionem significat. Triplex assignatur: Fluminis, Flaminis & Sanguinis.

Baptismus Fluminis definit S. Th. 4° p. q. 66. a. 1. ex Magistro Sententiarum in 4 dist. 3. Est ablutio corporis exterior facta sub præscripta verborum forma.

Subintellige à Christo Domino, instituta ad generationem spiritualem.

Flaminis, consistit in actu contritionis vel charitatis cum desiderio saltem implicito suscipiendi baptismum fluminis.

Sanguinis, est Martyrium. Martyrium autem est passio seu lethalis cruciatus pro Christi fide, aut pro vera virtute susceptus.

Solus Baptismus fluminis est Sacramentum, alij vero dicuntur Baptismi, in
quan-

quantū vices Baptismi fluminis suppleat.

2. Baptismus institutus fuit ante Christi Domini Passionem quando Matth: 3. Christus Dominus fuit in Jordane à Joanne Baptista baptizatus. Ita S. Th: 3. p. q. 66 art: 2. Est necessarius, necessitate medij ad salutem æternam. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Joann: 3.

3. Dupliciter autem potest aliquid esse necessarium simpliciter ad coniectionem vitam æternam: nempe, necessitate præcepti & medij. Illud est necessarium necessitate præcepti tantum, ad vitam æternam, quod si culpabiliter & per negligentiam omittitur, impedit consecutionem vitæ æternæ. Si verò inculpabiliter hoc est, vel per ignorantiam, vel per impotentiam, non impedit consecutionem vitæ æternæ. Cæterum illud est necessarium necessitate medij, ad vitam æternam, quod licet inculpabiliter omittatur, impedit consecutionem vitæ æternæ, ut patet in parvulo non baptizato.

4. Obligatio suscipiendi Baptismum non incœpit ante Christi mortem, cum

lex vetus usque tuac duraverit, & obli-
gaverit. Obligavit ergo præceptum for-
sciendi Baptismum post Christi mor-
tem. Et sic quæ dixi in 1. Sent: Mor: disti-
cti. Conc: 3. in sententia aliorum dixi.

Materia & Forma Baptismi.

5. Materia remota Baptismi est aqua
naturalis, elementalisi pura & simplex.
Nisi qui renatus fuerit ex aqua &c. Joan: 3.
Ideo autem Baptismus potius in aqua
quàm in alio institutus, quia aqua, est
materia cõmunior, & ad usum facilitior,
& aliàs Baptismus est summæ necessita-
tis.

Imò non licet ministro seclusâ ne cessi-
tate, quamlibet aquam naturalem pur-
ram & veram adhibere, sed benedictam
aliàs peccatum mortale.

6. Materia proxima Baptismi est ex-
terior ablutio: cum Baptismus in usu
materix consistat. secundum illud Marc:
29 *Baptizantes eos, id est abluentes.*

7. Baptismus tribus modis potest con-
fici, scilicet: immersione, infusione, &
asper-

asperfione: sed servandus est sub peccato mortali in Baptismo solenni propriæ Ecclesiæ ritus, nisi rationabilis causa excuset.

8. Forma Baptismi est ista: *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen.* Matæ: ult: *Euntes docete omnes gentes baptizantes. In Nomine Patris, &c.*

9. Persona baptizati debet exprimi, dicendo, *baptizo te*: Persona verò baptizantis non necessario debet exprimi, quia *ly ego*, includitur in *ly baptizo*. Item Græci validè baptizant, nec tamen personam baptizantis exprimunt, baptizant enim sic: *Baptizetur servus Christi N. In Nomine Patris, &c.*

10. Divinæ Essentiæ unitas & Personarū Trinitas necessario sunt exprimenda. Et sic in forma Baptismi dicitur, *In Nomine*, quod Essentiæ unitatem importat. Dicitur, *Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, quod Personarum Trinitatem denotat. Hinc dicens, *Ego te baptizo, in Nomine Patris &c.* non baptizat. Sci-

es, ly Nomen, importat fidem, virtutem, auctoritatem. Innocentius cap: 1. de Baptismo.

Minister & Subiectum Baptismi.

11. Duplex est Minister, scilicet solennitatis, & necessitatis: Minister solennitatis in Baptismo est Sacerdos, Qui sit proprius Parochus: potest committi Diacono, ut solenniter baptizat. Bonac: disp: 7. de censuris q. 3. puncto 7. ex Cajet: & Soto.

12. Minister necessitatis est omnis homo viator: quia cum Baptismus sit maximæ necessitatis, minister ejus debet esse communis. Et sic in casu necessitatis etiam Judæus validè baptizat, si cætera concurrant. Patet ex Florentino in decreto Eugenij:

13. Si duo concurrunt ad Baptismum quorum unus aquam fundit, alter verò formam profert, non valet baptismus: nam forma non verificatur.

14. Loquendo de subiecto Baptismi: omnis homo viator, est subiectum Baptismi, *Baptizate omnes gentes. Matthe 28.*

Et.

Et sic genitus ex bruto, & foemina homi-
ne, non est subiectum Baptismi, quia
non censetur verus homo.

De Effectibus Baptismi.

1us. Multi sunt effectus Baptismi, ex
quibus sex numerari solent. 1us &
præcipuus, est remissio peccati origina-
lis, & omnium actualium Baptismum
præcedentium. 2us, est totius poenæ
peccato debitæ plena remissio, absq; ul-
teriori satisfactione. 3^{ius}. est infusio
gratiæ sanctificantis & virtutum ac do-
norum eam concomitantium. 4us, sunt
auxilia fini Baptismi proportionata, sci-
licet, ad Christianè vivendum. 5us,
est unio moralis cum Christo ut capite
ad participanda Christi merita. 6us,
effectus, est Character.

Præter hos effectus, qui sunt ex insti-
tutione Christi, est alius ex determina-
tione Ecclesiæ scilicet, ablatio irregula-
ritatis, de qua in 2. Sent. Moral: d. 19.
Concl. 3. & 6. & cognatio spiritualis.

De ritu Baptismi.

16. Inter alios, tres præcipuè sunt ritus baptismi: Catechismus, Exorcismus & Patrinus. Catechismus ex Græco significat credendorum instructionem: hinc Catechumeni dicuntur, qui ante susceptionem Baptismi, de fide instruantur. Exorcismus ex Græco significat adjurationem per res sacras, quâ dæmones ab hominibus pelluntur, ne nocent.

Patrinus est qui baptizandum offert & tenet, & pro eo fidem profiteretur. Per quod ostendit se infantem in suam curam recipere, & sic obligatur de fide & alijs ad salutem æternam necessarijs baptizatum instruere.

DISTINCTIO IV.

DE CONFIRMATIONE.

Definitio, Institutio & Necessitas Sacramenti Confirmationis.

1. Confirmatio est unctio Chrismati ab Episcopo facta in fronte hominis bap-

DE CONFIRMATIONE 181

zati, sub prescripta verborum forma, ad perfectam vite spiritualis aetatem, & Christi Nomen audacter confitendum, ordinata. Sumitur ex S Th: 3. p. q 72.

2. Confirmatio est à Christo Domino instituta. & ut ait Fabianus Papa, ex traditione Apostolorum, constat esse in ultima Coena institutam. Et patet ex usu Ecclesiae consecrantis tunc ejus materiam. Ita infert, de la Cruz, de Confirmatione.

3. Et sic hoc Sacramentum non fuit institutum, quando Christus Dominus super pueros manus imponebat, cum pueri illi nondum erant baptizati. Nec quando Ioan. 20. in Apostolos insufflavir quia tantum tradidit Spiritum S. ad remittenda peccata. Nec, dum ibidem dixit, sicut misit me vivens Pater, ita & ego mitto vos. nam tunc praebeuit Apostolis potestatem hoc Sacramentum conferendi. Nec tandem ipso die Pentecostes: cum potius contulerit hujus Sacramenti effectum.

4. Sacramentum Confirmationis non est

182 DE CONFIRMATIONE

est simpliciter necessarium ad salutem, sed ad benè esse, utpotè perfectionem salutis operans. Hanc spontè, & non ex contemptu illud, omittens, venialiter tantum peccat. S. Th. loco cit. art. 8. ad 4.

Materia & Forma Confirmationis.

5. Materia remota Confirmationis est *Chrisma*, seu unguentum ex oleo olivarum, & balsamo confectum, ab Episcopo consecrato benedictum.

6. Materia proxima hujus Sacramenti est unctio in fronte per modum crucis facta. Dixi, *in fronte*: ut neque propter erubescenciam, neque propter timorem nomen Christi cõfiteri prætermittamus. Dixi etiam, *per modum Crucis*, aliàs forma Confirmationis non verificaretur.

7. Significat autem oleum, conscientie nitorem, balsamum, bonæ famæ odorem.

8. Forma Confirmationis est hæc: *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis. In Nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen.*

9. Adverte: Sacramentorum mate-
rias & formas Antistitum cura ad hæc
tempora conservatas, & in Concil: Flo-
rentino sub Eugenio IV. orientali & oc-
cidentalibus Ecclesiis ibi congregata ampli-
us explicatas.

10. SS. Trinitatis expressio est de es-
sentia hujus Sacramenti, cum hoc ordi-
netur ad præstendam fidem. Sunt eti-
am essentialia illa verba, *Signo & Confir-
mo*, quia actio sacramentalis est necess-
sario exprimenda. Et quidem utrumque
verbum debet exprimi: cum unum al-
teri non æquipollet: aliud enim est si-
gnare, aliud confirmare.

11. Probabilius etiam est necessariam
esse illam particulam, *Signo Crucis*: quia
signare habet generalem significationem,
& sic per prædictam particulam est de-
terminandum.

12. Item necessarium est addere, *et
Chrismate salutis*: quia hæc non veniunt
per verbum, *Confirmo*.

*Minister, Subiectum, & Effectus
Confirmationis.*

13. Solus Episcop⁹ est Minister Ordinarius Sacramenti Confirmationis. Summus tamen Pontifex ex plenitudine potestatis committere potest simplici Sacerdoti Confirmationis collationem. S. Th. 3. p. q. 72. art. 11. ad 1.

14. Ideo autem Episcopus maxillam seu genam confirmati percutit, ut eum admoneat ad persecutiones pro fide sustinendas, & ut recordetur se esse confirmatum.

15. Confirmationis subiectum est homo baptizatus, sine mortali, & usum rationis habens, quod ultimum, non est de necessitate, sed de congruentia. Recipiens autem Ordines ante Confirmationem, non peccat mortaliter, nec fit irregularis, ut docet Soto in Summa Dialecticæ relatus, V. Ordinis subiectum: Nam non est tam stricta intentio Tridentinis, sed solum consulit Episcopis, ut non promoveant carentes Confirmatione.

16. Confirmatio confert Gratiaē san-
ctificantis augmentum, ac quaedam Di-
vina auxilia ad consistendum Christi fi-
dem audacter. Secundò, cōtrahitur spi-
ritualis cognatio, ut in Baptismo, non
solum impediens, sed etiam dirimens
matrimonium. Trid: sess: 24. c. 2. Ter-
tiò, confertur character. per quem ba-
ptizato traditur potestas agēdi spectantia
ad pugnam spiritualem contra fidei ho-
stes: sicut per Baptismum confertur po-
testas agendi pertinentia ad propriam
salutem. :

DISTINCTIO V.
DE SACRAMENTO
EUCCHARISTIÆ.

*Definitio, Institutio, & Necessitas
Sacramenti Eucharistiæ.*

1. **E**ucharistia, est Sacramentum Corpo-
ris & Sanguinis Christi Domini, sub spe-
ciebus Panis & Vini, à Christo Domino insti-
tutum ad spiritualem hominis refectonem.

2. Licet duo sint elementa, Panis scilicet &
Vinum,

Vinum, ex quibus integrum Eucharistia Sacramentum conficitur, non tamen plura, sed unum tantum Eucharistia Sacramentum, Ecclesie auctoritate ducti confitemur. Ex Catechismo Romano p. 2. c. 4. Hanc autem unitatem S. Th. 3. p. q. 73. art. 3. ex unitate finis desumit, qui est, una refectio spiritualis.

3. Totus Christus est sub utraq; specie, imò totus est in qualibet parte: cum succedat in locum substantiæ panis & vini, quæ erat in qualibet particula. Hoc tamen sciendum est, sub speciebus Panis esse Christi Corpus, ex vi verborum consecrationis, Sanguis verò, anima, Divinitas, per concomitantiam. Sub speciebus vini, ex vi verborum sanguis, corpus verò & alia per concomitantiam.

4. Christus D. hoc Sacramentum instituit in ultima cœna, primâ die Azimorum nocte quâ tradebatur. Quo tempore panis fermentatus in omnibus finibus Israël non reperiebatur. Instituit inquam, dum dixit Apostolis: *Accipite & manducate, hoc est Corpus meum.*

Illis

Illis autem verbis Ioann. 6. Panem quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita, fuit promissum hoc Sacramentum. Illis, Nisi manducaveritis Carnem Filij hominis, &c. præceptum est latum, & non institutum.

5. Propter hos fines Sacramentum Eucharistiæ institutum. Primò, ut in medio populi Christiani Christus sit realiter, licet latenter, præsens. Secundò, ut fideles habeant refectioem spiritua-lem. Tertiò, ut detur Sacrificiùm in Ec-clesia. Quartò, ut detur signum infiniti Amoris, quo Christus dilexit nos. Quin-to, ut sit memoriale passionis. Tandem, ut detur pignus æternæ hæreditatis.

6. Sacramentum Eucharistiæ, in re & defacto susceptum, non est necessarium necessitate mediij ad salutem æternam, aliàs sine eo mortuus non salvaretur, quod est falsum. Est tamen necessarium necessitate præcepti. Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sangui-nem, non habebitis vitam in vobis. Joan: 6.

Materia & Forma Consecrationis.

7. Materia Consecrationis Corporis Christi, est panis triticeus, ex communi sensu Ecclesie. Panis tamen ex filigine potest validè confici: cum ex grano tritici in malis terris seminato nalcatur. S. Th. 3. p. q. 73. a. 3.

8. Græcus in Græcorum Ecclesia in azymo consecrans, & Latinus in Latinorum Ecclesia in fermentato consecrans; licet validè consecret, peccat tamen mortaliter, utpotè propriæ Ecclesie ritum in gravi materia pervertens. Et hoc licet fiat ob magnam necessitatem v. g. ad communicandum infirmum, ut docet communis, apud de la Cruz q. 1. de Euchar.

9. Ex his duobus ritibus rationabilior est Latinorum, ut probat S. Th. q. 74. art. 4. Quia hoc Sacramentum institutum fuit primâ die azymorum. *Matth. 26.* quâ die nihil fermentatum in domibus Judæorum esse debebat, ut habetur *Exod. 11.*

10. Materia Consecrationis Sanguinis Christi, est omne vinum, modo sic verè vinum. Est autem miscèdum aqua, & hoc ob sanguinis & aqua è latere Christi fluentium repræsentationem. Item ad significandam populi cum Christo unionem. Aqua enim populos, Apoc: 20. Vinum autem Christum: Ego sum vitis vera. Joan: 15. significat. Tandem quia Christus Dominus dilutum calicem consecravit, ut probat S. Th: 3. p. 2. q. 74. art: 6.

11. Forma Consecrationis Corporis Christi, est, *Hoc est Corpus meum.* Forma Consecrationis Sanguinis Christi. *Hic est Calix Sanguinis mei, novi & aeterni testamenti, mysterium Fidei, qui pro vobis & pro multo effundetur in remissionem peccatorum.* Omittendo, *ly enim,* secundum multos non est p. mortale.

De Ministro Consecrationis & Eucharistia.

12. Solus Sacerdos est Minister Consecrationis, ut patet ex 1. ad Cor: 11, ibi

ibi. Hoc facite in meam commemorationem. Nam hoc ad solos Sacerdotes refertur. Licet autem sit hæreticus, validè, sed sacrilegè consecrat.

13. Si Sacerdos habeat in manib⁹ duas hostias, putans esse unam, nihil deteminando, utraque manet consecrata, secundum communem DD. in Summa Dianz, verbo, Eucharistia. Item, loquendo de minoribus hostijs, si Sacerdos credit esse quadraginta, & sunt 50. omnes sunt consecratæ. Samuel de Lublino, verbo, Eucharistia. De la Cruz q. 1. de Euch. Si absolutè intendat, nec de numero tantoperè curet.

14. Diaconus potest ministrare seu distribuere Corpus Christi D. in necessitate, jubente Episcopo, vel Presbytero. S. Th: 3. p. q. 82. a. 3.

De Subiecto Eucharistia.

15. Subiectum Eucharistia est omnis homo baptizatus, rationis compos, & benè dispositus. Flures autem sunt dispositiones, his versibus contentæ:

Lotus, discretus, sanus, jejunus, & aptus, Contritus, fassus, mundus, rectèq; paratus.

Lotus, id est, baptizatus, discretus, id est rationis usum habens. Sanus, id est, stomacho benè valens, ne evomat. Jejunus, jejunio naturali. Aptus, id est, censuris non irretitus. Contritus, id est, de peccatis dolens. Fassus, id est, vocaliter confessus. Mundus, id est, non pollutus. Paratus, intellige, devotione, per actus v. g. fidei, sp̄s, charitatis &c.

16. Consciens ergo peccati mortalis, obligatur ad præmittendam confessionem. Trid: sess: 12. c. 7. Imò oppositum docentes excommunicat. Can: 11. [Et sic antiqui Theologi docentes sufficere contritionem etiam datâ copîa Confessarij, post Concilium Trident: non sunt audiendi.

17. Sacerdos regularis non potest, cum sola contritione celebrare, quando non habet copiam Confessarij suæ religionis. habet tamen copiam alterius, sed non vult illi confiteri, ad vitandam suæ
celi:

religionis infamiam, quam ille cōcipiet. Gab: à S. Vinc: & alij. Quia ex confessione nulla aut parva sequitur infamia religioni.

18. Non potest etiam quis in mortali existens, cum sola contritione communicare, si non habeat proprium Confessarium, cui possit devotius & utiliùs confiteri. Idem qui supra & alij. Nam reverentia huic Sacramento, debita & Divini præcepti obligatio prævalet propriæ devotioni & utilitati.

Obligatio sumendi Eucharistiam.

19. Trident: sess: 13 c ult: triplicem modum communicandi assignat. Spiritualiter tantùm. Sacramentaliter tantùm. Spiritualiter & Sacramentaliter simul. Manducare spiritualiter tantùm, est per fidem & charitatem Christo D. uniri, cum desiderio in re sumendi hoc Sacramentum. Manducare sacramentaliter tantùm, est Eucharistiam sine fructu sumere, qualiter sumunt in mortali existentes. Manducare utroque modo, est
non

non solum Eucharistiam, sed & fructum percipere.

20. Sanctus Thomas 3. p. q. 80. art. 1. assignans duos modos, scilicet Sacramentalem tantum & spiritualem, non contrariatur Tridentino. Nam per spirituales intelligit illum, qui est cum fructu, sive sit realis, sive in voto tantum.

21. In mortis articulo tenemur sub p. mortali ex præcepto Divino sumere Eucharistiam. Præter mortis verò periculum aliquoties in vita. Quia Eucharistia est instituta per modum cibi, qui in vita non semel est necessarius, S. Th: loco cit: a. 11.

22. Præcepto Ecclesie tenemur semel in anno communicare. Quod præceptum in propria Parochia, vel etiam in Cathedrali Ecclesia, vel alibi de Parochi licentia impletur.

23. Communicare ergo tenemur dum ad annos discretionis pervenimus. Trid: sess: 13. Cant: 9. Annus discretionis in præsentibus non tunc censetur quan-

do doli capaces sumus, & confiteri tenemur, sed tunc dum Sacramentum Eucharistiæ reverenter ac devotè suscipere possumus. Quod licet accideri soleat dum pervenimus ad annum decimum vel undecimum, attamen non tantum consideranda ætas, sed etiam industria, ingenium, consuetudo, & iudicium prudentum. Mosc: 2. p. Tyrocinij artis pœnitentiariæ.

24. Magister Soto dicit, ante decimum annum potest puer communicari, si sit vivax. Vitanda tamen aliorum offensio, si valde parvus, quamvis sagacibus publicè conferatur.

25. Exploratores talium puerorum duo debent considerare: scientiam & affectum. an cognoscant, quid in hoc Sacramento contineatur. Deinde an in affectu ante sumptionem vehemens desiderium habeant, in usu verò aliquam suavitatem spirituales vel gaudium sentiant. Mosc: loco cit.

Effectus.

26. Multi numerantur hujus Sacramenti effectus. Proprius & principalis est, quod conferat Gratiam per modum nutritionis & augmenti in vita spirituali: quia per modum cibi & potus spiritualis hoc Sacramentum institutum.

Dicitur autem conferri gratia per modum nutritionis & augmenti, in quantum dantur quædam auxilia Divina, medijs quibus prorumpimus in actus devotionis & charitatis, quibus anima spiritualiter nutritur & augetur. De alijs effectibus v. dicta in 2. Mori. d. 44.

DISTINCTIO VI.

DE SACRIFICIO MISSÆ.

1. SACRIFICIUM consistit in hoc, quod DEO aliquid solenniter, & cum debitis ceremonijs offeratur, faciendo aliquid circa rem oblatam ad honorem & cultum DEI. Sic potest defini. Sacrificium est oblatio externa, rei alicuius perma-

mentis, Deo facta cum rei immutatione in pre-
testationem dominij, in vitam & mortem sua
creatura. Explicatio si placet, videatur
apud nostrum P. Labat. in 3. p. tract: 2.
disp. 5. dub: 1.

2. Missa quæ est Sacrificium in spe-
cie & legis Gratia sic definitur. Est Sa-
crificium Corporis & Sanguinis D.N. I.C. sub
speciebus panis & vini consecrati. Congruè
autem vocatur Missa, eò quòd oblatio &
preces ad DEUM mittantur, sicq; illorum
verborum; *Ite Missa est*, sensus est, abire
licet, quia oblatio & hostia salutaris
jam transmissa est cum precibus ad DE-
UM pro vobis. Hugo de S. Viçt: l. 2. de
Sacr.

3. Scias ex Philippo à SS. Trin: disp:
8. de Euch: dub: 11. in Eucharistia alia
ratio Sacrificij, alia Sacramenti. Nam ut
Sacrificium, respicit DEUM directè tan-
quam terminum ad Quem: ipsi enim of-
fertur ad gloriam & honorem propter
bonum nostrum, ut Sacramentum, res-
picit filios Ecclesiæ, quibus datur ut ali-
mentum spirituale animæ,

Ut Sacrificium, est quid transiens, completur enim in consecratione. ut Sacramentum, est quid permanens. Nam licet per Consecrationem conficiatur, hæc tamen perfecta permanet. In his ergo & alijs est discrimen.

4. Sacrificium Missæ à Christo D. institutum, ut patet ex Trid: sess: 22. c. 2. ibi: *Si qui dixerit illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi aliq; Sacerdotes offerrent Corpus & Sanguinem suum: anathema sit.*

5. Licet autem à solis Sacerdotibus Sacrificium offeratur, ministerio tamen eorundem ab alijs fidelibus offertur. Et sic ait Sacerdos in Canonè: *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium.* Et sic fideles ministerio Sacerdotum implent præceptum naturale, quo tenemur DEO offerre Sacrificia.

6. Sciendum ergo soli DEO sacrificari, ut patet ex definitione sacrificii. Nam licet in honorem Sanctorum DEO sacrificemus, ut patet ex præparatione ad Mis-

sam,

lam, non tamen illis sacrificamus: potest enim actus soli Deo debitus pro honore Sanctorum fieri, ut patet in poenitentia.

7. Essentia Sacrificij Missæ saluatur in Consecratione unius speciei, non uero integritas. Sicut & Essentia Eucharistiz, etsi non integritas, saluatur in una specie. Attendendo actionem sacrificatoriam non idem est numero sacrificium Crucis, ultimæ Cænæ & Missæ, secundo attendendo rem oblatam & principalem offerentem, qui est Christus. Dixi, in consecratione, nam Essentia Sacrificij Missæ non consistit in oblatione, quæ fit post Consecrationem, vel in sumptione, sed solum in Consecratione, cum respectu tamen ad sumptionem ut necessarium ad integritatem Sacrificij. Horum breuem probationem v. in-2. Sent: Mor: dist: 46.

8. Occasione hujus scias à S. Th: 3. p. q. 83. a. 4. sex numerari partes Missæ. 1. Præparatio, 2. Fidei instructio, quæ incipit ab Epistola, 3. Oblatio, 4. Consecra-

secreta
quar
tion
Offer
char
nica
à P
9
ple
det
cij
pe
no
ci
se
u
ri
p
o
t
o

secratio, quæ incipit à Præfatione: ad quam reducitur Oblatio post Consecrationem. *Vnde & memores Domine, &c. Offerimus Mæstati tue.* 5. Perceptio Eucharistiæ, quæ incipit ab Oratione Dominica. 6. Gratiarum actio, quæ incipit à Postcommunionem usq; ad finem.

9. Finis Sacrificij Missæ est quadruplex. 1. ut Deo summa laus & honor detur. 2. ut gratiæ agentur pro beneficijs acceptis. 3. ut detur satisfactio pro peccatis commissis. 4. ut beneficia de novo obtineantur.

Attendendo primum finem Sacrificium dicitur lætentium. Attendendo secundum, dicitur Eucharisticum. 3. tum, propitiatorium, 4. tum, impetratorium.

10. Sacrificium Missæ non confert immediate ex opere operato & infallibiliter primam Gratiam: nec sic remittit peccata mortalia, ut faciat ex attrito contritum. Et oppositum judicatur erroneum. Non etiam confert immediate ex opere operato & infallibiliter augmentum Gra-

tiz. Uterq; enim modus causandi gratiam, tantum est Sacramentorum. Causat tamen Sacrificium Missæ gratiam, & augmentum gratiæ mediatè ex opere operato, impetrando auxilium Divinum, & sic non causat ista semper. Eodem modo causat alia bona spiritualia & temporalia, hoc est impetrando.

11. Per Sacrificium Missæ remittitur culpa venialis ~~ex~~ opere operato, non solum mediatè impetrando auxilium, per quod homo justus eliciat actum, qui sit formalis, vel virtualis detestatio peccati venialis, sed etiam immediatè & infallibiliter. Ita sapientissimus meus Professor, & Cathedraicus Viennensis, M. Reynerus in manuscriptis. Potest autem fieri hæc remissio per hoc, quòd homo ponat aliquem actum, qui licèt per se non sufficiat ad remissionem venialis, sufficit tamen ex superaddita vi Sacrificij, sicut v.g. attritio non sufficit ad remissionem mortalis, sufficit tamen adjuncta virtute Sacramenti Pœnitentiæ.

12. Sacrificium Missæ remittit pœnas
tem-

temporales. quæ remissâ culpâ, restant solvendæ, vel in hac vita, vel in purgatorio, idq; ex opere operato immediatè & infallibiliter. Idem qui supra & communiter. Adverte ex S. Th: q. 79. a. 5. Virtute hujus Sacrificij non semper tollitur tota pœna, sed major vel minor, juxta dispositionem offerentium, & eorum, pro quibus offertur. quâ devotione modificatur valor infinitus Sacrificij ad effectum finitum.

13. Valor accidentalis Missæ ortus ex dignitate Ecclesiæ offerentis, orationibus, invocatione Sanctorum devotione Ministri, est finitus. Ortus ex re oblata & principali offerente, scilicet Christo est infinitus, habet tamen effectum finitum, & sæpè nullum, unde multum prodest replicatio Missæ pro inclinanda Divina misericordia.

14. Tres solent numerari utilitates seu fructus Sacrificij legis Gratiæ, qui ex applicatione oriuntur. Primus: ex Universali intentione Ecclesiæ Sacrificium Missæ applicatur toti populo Christi-

ano, & præcipuè Papæ & Principibus Christianis, quo reducitur fructus, quem percipiunt Ministri & adstantes, qui sunt aliquomodo offerentes cum Sacerdote. Secundus, seu medius, ex intentione peculiari Sacerdotis applicatur cui ipse voluerit. Hic fructus secundum Gab: à S. Vinc: verbo, Missa, correspondet Christo D. principali offerenti & ex facultate ab eodem concessa est applicabilis alijs. Et defacto Sacerdos tenetur hunc fructum applicare illi, qui v.g. eleëmofynam dedit. Gab: l. c.

Tertius, cedit ipsi Sacerdoti. Secundum nonnullos potest Sacerdos fructum sibi proveniente alteri applicare, non tamen potest pro eo eleëmofynam accipere, ut determinavit Alexander VII. damnando propositionem 8vam. Ob eandem rationem Laicus suam Missæ partem potest alteri applicare, v.g. animabus purgatorij.

15. Vestes Sacerdotales pro celebrando sunt: Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola & Casula. Stola servit

potest pro manipulo & è converso. Vil-
latus & alij. Imò stola fervire potest
pro cingulo. Vestes Sacerdotales debent
esse benedictæ sub p. mortali.

Qui tamen extra necessitatem non ad-
hibet cingulum benedictum, non est da-
mnandus peccati mortalis ob parvita-
tem materiæ. Si cingulum fractum, po-
test neci, si altera pars non sufficiat. Sa:
& Marchantius.

16. Melius est non celebrare (nisi ali-
às Festum sit sollemnissimum) quam cele-
brare sine ministro. Licet tamen cele-
brare sine ministro v. g. die Festo, pro-
dando viatico, vel dum adest similis ne-
cessitas, sed nunquam licet mulieri, eti-
am deficiente viro, ministrum agere, &
stante necessitate satius est carere mini-
stro, ut probat Bonac.

17. Si Missa, diei sit de feriis, potest
tunc dici alia votiva, aut de defunctis.
Paret ex usu timoratorum. Imò si Fe-
stum non sit duplex, potest ex causa ra-
tionabili dici Missa Votiva, aut de defun-
ctis. Quod procedit de Sacerdote in par-

tice.

riculari. Nam Conventualis Missa, debet esse Missa diei. Sic præcipitur cap: Cùm creatura, de celebratione Missarum.

18. Circa Cômunionem hæc advertenda. 1mò. Sumptâ Hostiâ, non statim spuat. Si oportet, tunc in loco honesto. 2dò. non statim comedatur, si fiat, non peccatur. Nam c. si manè de Consecrat. Dist: 2. est abrogatum. 3tiò. Hostia leniter sumatur, anterioribus dentibus teratur, non totaliter conteratur. Per os non volvatur, sed linguâ mollescat, ne aliqua pars dentibus adhaereat. Si plura petis, v. 2. Sent: Mor: de Sacrif.

DISTINCTIO VII.

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ,

*Definitio, Institutio, Necessitas hujus
Sacramenti.*

1. **P**OENitentia ut in præsentia. Est Sacramentum in actibus poenitentis & absol-

solventis consistens, à Christo D. institutum per modum iudicij emendativi ad peccatorum remissionem. Vel etiam secundum Moscaic: Sacramentum remissionis peccatorum post Baptismum commissorum.

Pœnitentia verò ut virtus, est quâ dolemus de peccato, prout est offensa Dei. Ex quo patet Pœnitentiam dupliciter sumi.

2. Sacramentum Pœnitentiæ à Christo D. institutum, quando post Resurrectionem dixit: *Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Trid: sess: 14 c. 1

Finis institutionis hujus Sacramenti, ut peccator, qui per peccatum à Deo recesserat, per gratiam in pristinam amicitiam redeat.

3. Supposito peccato mortali, Sacramentum Pœnitentiæ, est necessarium necessitate mediij ad salutem æternam, saltem in voto, dum abest copia Confessarij.

Adverte. Quando per Sacramentum Pœnitentiæ in voto susceptum justificamur, requiritur dolor perfectus, seu **Contritio,**

4. Non requiritur autem hoc votum, seu desiderium esse explicitum, sed sufficit implicitum, inclusum in generali proposito servandi omnia præcepta DEI. Fernandez p. 3. c. 6. §. 1. ex S. Th.

*Materia hujus Sacramenti in
communi.*

5. Materia remota hujus Sacramenti, sunt peccata commissa post Baptismum. Hæc: alia est necessaria, alia, voluntaria, seu sufficiens. Mortalia non confessata, sunt materia necessaria. Venialia: Materia voluntaria.

6. Peccatum actuale ante Baptismum commissum non est materia hujus Sacramenti. Nam tale peccatum est commissum extra Ecclesiam, & sic non debet judicari ab Ecclesia.

7. Materia Proxima, seu partes materiales hujus Sacramenti sunt tres actus penitentis, sc: cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Primi duo, sunt Essentialia, nec sine illis potest confici hoc Sacramentum. Tertius, est pars integralis.

De Contritione, & Attritione.

8. Contritio est dolor de peccati assumptus propter Deum summè dilectum, cum proposito confitendi & satisfaciendi.

9. Attritio est, dolor de peccati assumptus propter pœnas inferni, vel propter deformitatem peccati, cum proposito confitendi & satisfaciendi. Per illas pœnas inferni, &c. non designatur, quod finis attritionis, sint pœnz inferni, &c. alias attritio esset actus vitiosus, poneret enim ultimum finem in creatura. Sed designatur, pœnas inferni &c. esse motivum & excitativum attritionis: finis enim debet esse Deus. Et in hoc attritio convenit cum contritione, differt autem in motivo quòd Attritio sit propter pœnas inferni &c. Contritio vero propter Deum summè dilectum.

Sunt & alia motiva supernaturalia, ob quæ detestari possumus peccatum, sc, amissio gratiæ & gloriæ: sed hæc reducibilia ad præfata.

10. Contritio vocatur dolor perfectus.

Attri-

Attritio, imperfectus. Quia per illam sine Sacramento in re suscepto, justificatur homo: per hanc verò extra Sacramentum non justificatur homo. ideo Theologi dicunt, attritum recipiendo Sacramentum Poenitentiae, fieri contritum.

11. Tenemur conteri non solum in periculo & articulo mortis, sed etiam aliquando in vita, sc. quando diu in mortali persistimus, v. g. per annum. Nam Deus graviter punit eos, qui differunt Poenitentiam. Vnde Isai 15. dicitur: *Omnes in cade corruerunt, propterea quod vocavi, & non respondisti.*

12. Item tenemur conteri in casu magni mali in Repub. Quia sicut tenemur pro tali malo avertendo DEUM orare, ita obligamur comparare media, ut exaudiamur: medium autem est esse in gratia.

13. Item tenemur conteri, quando exercendus actus exigens hominem in gratia, v. g. quando administranda Sacramenta, vel quando suscipienda Sacramenta vivorum. Sacramentum tamen
Eucha.

Eucharistia licet possit distribui præmissa contritione, non tamen suscipi, nisi præmissa Confessione. Trid: sess: 13. c. 7.

Puto tamen in præfatis casibus sufficere Contritionem virtualein inclusam in actu Amoris Dei super omnia.

Necessitas Confessionis.

14. Confessio est legitima coram Sacerdote peccatorum declaratio, S. Raym: apud Armillam, v. Confessio.

15. Præceptum Confessionis obligat, imò, in articulo, & periculo mortis, adò, quando sumenda Eucharistia, & sumus in mortali. 3tiò, semel in anno. Quod præceptum consuetudine alligatur tempori, sc: circa Pascha, ait Mosc: 2. p. Tyroc: artis Poenit: de Confessione annuali.

16. Præceptum Confessionis annuæ obligat, dum ad annos discretionis pertingimus, & habemus conscientiam peccari mortalis. Fernandez p. 2. c. 8 §. 3: allegans communem.

Nonnulli docent pueros post septennium

nium hoc præcepto obligari, quando usus rationis in eis elucet, non autem antea, etsi rationis usum habeant: nam hoc est per accidens, ad quod Ecclesia non respicit.

Hoc certius, pueros in articulo mortis ante septennium constitutos, peccati mortalis confcios obligari ad Confessionem. Si dubium de usu rationis, consequenter de peccato, absolvantur sub conditione. Imò id fieri posse quando pueri confitentur extra articulum mortis, docet Diana.

17. Transgressoribus præcepti de facienda Confessione annua, nulla est certa imposita pœna, sed solum imponenda. Nam in cap: utriusque Rec. solum dicitur, ut arceantur ab ingressu Ecclesie & careant Ecclesiastica sepultura: quæ pœna, non est imposita, sed per Judicem Ecclesiasticum imponenda. In Synodalibus tamen Constitutionibus solet apponi Excommunicatio lata vel ferenda sententia.

Conditiones bonæ Confessionis.

Sedecim sunt conditiones bonæ Confessionis, his contenta.

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis.

Atq; frequens, nuda, discreta, libens, verecunda.

Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata
Fortis & accusans, & sit parere parata
Simplex, id est, sine admixtione historiarum & aliorum impertinentium.

Pura, id est, bonâ intentione facta v.g. ad placandum DEUM.

Fidelis, id est, vera. Nam si quis ex industria utitur talibus verbis, ut peccata non adeo curentur à Confessario, peccat.

Frequens. De frequentia Confessionis egimus agendo de necessitate.

Nuda, id est, verbis obscuris non involuta.

Discreta, id est, prudenter facta, ut verbis honestis explicentur peccata, præcipue, carnis.

Libens, id est, voluntaria, non timore pœnæ, &c.

Lachry-

Lachrymabile, id est, dolorosa.

Fortis, id est, superans timorem mundanum & verecundiam, ne fortè aliquid omittatur.

Accelerata, hoc est non dilata, nè subito morte præventi non habeamus spatium pœnitendi.

Accusans, id est, sibi imputans, non influentiæ celesti, vel alteri.

Parere parata. Pœnitens enim tenetur satisfactionem acceptare. Item in relinquendis peccatorum occasionibus. Confessario obedire. Aliarum conditionum notitia patet ex terminis.

Integritas.

18. Confessio duobus modis est integra: Materialiter & Formaliter. Est integra materialiter, quando aliquis habet v. g. decem peccata, & omnia confitetur. Integra formaliter, quando rationali facto examine, confitemur omnia nobis occurrentia. Sufficit esse integram formaliter. Deus enim non plus exigit, quàm possimus. Confessio materialiter.

rialiter integra, dicitur integra physice,
Formaliter integra, dicitur integra mo-
raliter.

19. Ad integritatem Confessionis ne-
cessarium est examen conscientie. Qua-
re poenitens circa peccata mortalia, te-
netur tantam inquisitionem præmittere,
quantam adhiberet in negotio arduo,
seu, quanta iudicio prudentis Viri judi-
catur sufficiens ad omnia peccata in me-
moriâ revocanda. Hæc inquisitio suffi-
cit mediocris, & non requiritur summa,
Bonac: ex Navarro & alijs. Qui pluri-
bus negotijs distracti, qui parvæ memo-
riæ, qui diu non confessi, magis tenen-
tur, conscientiam examinare.

Circumstantiæ peccatorum.

20. Circūstantia peccati est accidens
quoddam actûs humani peccaminosi.
Alia est speciem mutans, hoc est alterius
speciei malitiam habens, v. g. circum-
stantia adulterij addita fornicationi, fa-
cit ut præter peccatum fornicationis, spe-
cie distincta malitia inveniatur in eodem
actu

actu libidinis. Alia est intra eandem speciem aggravans peccatum. Alia minuens, alia nec aggravans, nec minuens sed impertinens.

21. Clarius explicando: circumstantia speciem mutans, tunc est, quando peccatum secundum unam rationem contrariatur alij virtuti, v.g. dum furatur, peccat contra iustitiam, si verò is Ecclesia, contra religionem.

Circumstantia aggravans tunc est, quando peccato accrescit nova ratio, absque eo, quòd peccans contra distinctam virtutem faciat, v.g. dum furatur 20 florenos, est circumstantia aggravans, eò quod peccato nova ratio modalis accrescat, sc: majoritas iniustitiæ. Gãgericus in annot. in Sūmulam Cajet: v. Confessio. Quod si furans distinctis actibus prædictam quantitatem attingeret, non circumstantia, sed numerus foret in Confessione explicandus.

Numerus Circumstantiarum.

22. Septem sunt circumstantiæ.
 Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

Pet

Per *ly quis*, denotatur peccans, complex, & in quem peccatur.

Per *ly quid*, denotatur damnum & scādalum ex peccato secutum.

Per *ly ubi*, denotatur circumstantia loci sacri. Scias, Sacrilegium in furto committi auferendo sacrum de sacro vel non sacrum de sacro, aut sacrum de non sacro v. dicta in 2 Moral: dist: 60.

Per *ly quibus auxilijs*, denotantur instrumenta peccandi.

Per *ly cur*, denotatur circumstantia finis.

Per *ly quomodo*, denotatur circumstantia modis, v. g. si accepisti alienum vi.

Per *ly quando*, denotatur circumstantia temporis, v. g. festi, sed hæc secundum communem sententiam non est necessario explicanda.

Numerus peccatorum.

23. Numerus peccatorum mortalium distinctè in confessione explicādus. Trid: sess: 14. Can: 7. Non sufficit dicere aliquoties. Armilla & alij. Quodsi non pos-

possit haberi: exprimat pœnitens numerum verò similem addendo *plùs vel minùs*, quibus verbis satisfacit pro aliquibus peccatis, quæ ultra numerum confessum postea veniunt in mentem. *Plùs minusve* extenduntur pro numeri tui adjunguntur, multitudi- ne, quod arbitrio, prudentis relinquitur. Navarrus docuit in numero centum peccatorum *plùs vel minùs* extendi ad decem, & Mosc: docet in numero denario extendi ad duo.

24. Distinctio numerica peccatorum colligenda est, vel ex interruptione per notabile tempus: quod autem sit notabile tempus relinquitur judicio prudentis. vel ex interruptione per mutationem animi. vel ex consummatione totali actûs. Sunt enim in actibus humanis nonnulli, qui habent certum terminum in quo consummantur, una v.g. copula maris & fœminæ, unum homicidium. hæc autem consummatio actûs, ita distinguit peccatum, ut licet immediate post aliud sequatur, plura sint peccata. Et sic: qui per noctem cum amasia dormi-
mivit

mivit, tenetur numerum copularum explicare.

Satisfactio.

25. Satisfactio Sacramentalis est passio voluntaria pœna pro peccato, à Confessario imposita ad placandum Deum cum proposito eum amplius non offendendi.

Tenetur autem Confessarius imponere culpis proportionatam satisfactionem juxta prudens arbitrium. Trid: Sess: 14. cap. 8. Dixi, juxta prudens arbitrium. Nam magis attendenda pœnsens pœnitentis dispositio, quàm culpæ præteritæ gravitas.

26. Opera externa, quæ imponi possunt in satisfactionem, sunt jejunium, oratio, & eleëmofyna.

Jejunium comprehendit omnia opera pœnalia carnis, quales sunt mortificationes.

Oratio comprehendit omnia opera spiritualia, v.g. celebrationes Missarum, auditiones, & his similia.

Eleëmofyna comprehendit omnia opera misericordiæ.

implens poenitentiam in mortali, satisfacit præcepto Confessarij. nec peccat mortaliter sic implendo. De la Cruz & Filiucius, relati in 2. Mor: dist: 63.

Absolutio.

27 Absolutio à Censuris præmittatur absolutiõni à peccatis. Si non constat incurrisse Censuram: præmittatur ad cautelam. *Si teneri aliquo vinculo.*

28. Scias: suspensionem non afficere nisi Clericos. Quare si absolutio fertur non Clericum, dicatur. *Si teneri aliquo vinculo. Excommunicationis & Interdicti & omittendo particulam, suspensionis.*

19. Absolutio à peccatis est hæc. *Ego absolvo te à peccatũ tuũ. In Nomine Patris & Filij, & Spiritũs S.*

30. In his tantum consistit Essentialiter absolutio à peccatis: *Absolvo te* communiter D.D. Ly tamen à peccatis non omittatur. Idem de invocatione Trinitatis.

31. Sensus verborum: *Ego absolvo te peccatũ tuũ, hic est: ego tibi confero gratiam* quam

quantum est ex se, remissivam peccatorum. licet enim forma verificatur, licet quis accedat contritus & justificatus.

Quæ servanda sunt in absolutione ab Excommunicatione, non tam pertinet ad Ordinandos, quam ad pro Confessionibus approbandos. v. tamen dicta in 2: Mor: dist: 64.

De Ministro hujus Sacramenti.

32. Solus Sacerdos est Minister Sacramenti Pœnitentiæ: non tamen omnis, sed habens Jurisdictionem in hoc foro.

33. Jurisdictio, ut nunc accipitur, est potestas, quæ habetur in alios, ad ipsos gubernandos ac in regnum cœlorum dirigendos.

Alia est ordinaria, alia delegata. Ordinaria habetur ex vi officij. Talem habet Papa, Episcopus, Parochus, &c. Delegata, datur ab habente ordinariam. Talem habent Regulares.

De Reservatis.

34. Casus reservati alij sunt Papales, alij

alij Episcopales, alij reservari Prælati
Regularium, pro suis subditis. Papales
alij reservati in Bulla Cœnæ Domini
alij in alijs Bullis & decretis.

Episcopales reservati sunt triplicis ge-
neris. quidam de jure. quidam de con-
suetudine generali, hoc est, qui in omni-
bus Episcopatibus communiter reservan-
tur, quidam de consuetudine particula-
ri, sc. hujus vel illius Episcopatus. See
hæc magis ad Confessarios.

Conditiones Ministri Pœnitentia.

35. Cōditiones Ministri Pœnitentia
quinque numerantur.

Potestas.

36. Potestas, alia est Ordinis, alia
jurisdictionis. Potestas Ordinis habet
tur ex Sacerdotio. Jurisdictionis, ex of-
ficio Pastoris, vel etiam ex commissione
proprij Pastoris.

Scientia.

37. Confessarius tantâ debet pollere
scientiâ, ut valeat de statu Pœnitentis ju-
dicare & discernere mortalia à venialibus.

bus. 2dò. ut valeat cognoscere circumstantias speciem mutantes, & notabiliter aggravâtes. 3tio quib⁹, annexa restitutio bonorum corporis, famæ & honoris 4to. an peccatum reservatum, an habens annexam Excommunicationem &c. & sic teneatur scire casus reservatos, censuras, saltim communiore, & idem de irregularitatibus 5to. quæ dispositio necessaria in pœnitente, tandem. quæ remedia contra peccata.

Prudentia.

38. Scire debet Confessarius quomodo se gerere debeat erga pœnitentem, modò enim suaviter, modò severè & arguendo, modò instruendo, modò ad alia incitando.

Bonitas.

39. Ad bonitatem Confessarij pertinet ut sit in gratia, alias exercendo officium Confessarij, sacrilegium committeret. Item, ne sit aliquâ censurâ innodatus.

Sigillum.

40. Sacerdos frangens sigillum, Con-

sessionis, triplex peccatum committit. Detractionis, infamando proximum. Infidelitatis, non servando secretum. Sacri-
legij, faciendo contra reverentiam hujus
Sacramenti. Gonet in Manuali Thomist:
de Sacr: Pœn:

Docet tamen Mos: in Exam: approb:
tit: 7. q. 10. nullam esse Censuram aut
pœnam defacto præter peccatum mor-
tale. undè primò est pœna depositionis
ferendæ. 2. Cogendus est talis sacerdos,
ut perpetuò ignominiosè peregrinetur
quæ, ut refert Opatovius de Pœn: disp:
13 q. 11. mutata est in reclusionem per-
petuam, in monasterio. Sextam condi-
tionem, ponit Mos: sc: fortitudinem,
quam explicat 3. p. Tyroc: c. 4.

De Clavibus Ecclesiæ.

41. Clavis Ecclesiæ non aliud est quam
potestas ligandi & solvendi, quâ index Eccle-
siasticus dignos recipere, & indignos exclu-
dere debet à regno celorum. S. Th: q. 17
Suppl: art: 2.

42. Dux sunt claves in Ecclesia, uni

Scien:

Scientia, quæ non consistit in habitu scientiæ, sed in authoritate iudicandi de dignitate aut indignitate poenitenti. 2da. Potestatis, quæ consistit in authoritate pronuntiandi, vel non pronuntiandi sententiam, absolutionis. ex S. Th: l. c. a. 3.

Effectus Poenitentia.

43. Ex Thomistis P. Labat tres numerat effectus Poenitentia. 1. gratia remissiva mortalium quod reducitur remissio poenæ aternæ, remanente tamen reatu poenæ temporalis; non tamen semper, si sit fervida contritio poenitentis. 2. remissio venialium. 3. recuperatio virtutum, & meritorum mortificatorum.

Bonac: addit irrevocabilitatem peccatorum & obligationem Sigilli. Sed has Labat revocaret ad remissionem peccatorum.

De Indulgentia.

44. Indulgentia est remissio poenæ temporalis pro peccati actualibus debita, extra Sacramentum facta, ex thesauri Ecclesiastici dispensatione.

Dicitur: *extra Sacramentum*, ad differentiam remissionis Sacramentalis, hæc enim fit per divinam liberalitatem, facta verò per indulgentiam, fit cum quadam compensatione, per quam de thesauro Ecclesie solvitur. Sam: de Lub: v. Indulgentia.

Nomine *thesauri* videntur merita Christi D. Item intercessionibus & satisfactionibus Sanctorum. Hæ satisfactiones SS. debent superare peccata quondam à SS. facta.

Tantum autem mentionem feci meritorum Christi D. Nam actiones Sanctorum quatenus meritorie non ingrediuntur thesaurum Ecclesie ut docet P. M. Labat in fine trac: de Pœn: cum ut tales etiam ultra condignum præmientur à DEO.

45. Indulgentia distinguitur à suffragio. Suffragium enim fit pro alio auctoritate privatâ, applicando suam satisfactionem, vel applicando ut satisfaciatur. Indulgentia verò fit auctoritate publicâ Nam dispensare Thesaurum Ecclesie

hæc non convenit nisi Papæ, & eî concesserit.

46. Indulgentia plenaria distinguitur à Jubilæo sed accidentaliter, inquantum Jubilæum addit potestatem à reservatis, & commutandi vota sed non omnia.

47. Plena vero plenior & plenissima distinctione nominis tantum gaudent. Opac. d. 4 q. 3. Et exaggerationem denotant.

De Jubilæo.

48. Jubilæus seu Jubilæum est Indulgentia plenaria, cum alii grati in Brevis expressu, auctoritate Apostolicâ concessa, his que conditiones impleverint.

49. Conditiones ad consequendum Jubilæum regulariter seu ordinariè sex numerantur. 1. Processio. 2. Oratio. 3. Jejunium. 4. Eleemosyna. 5. Confessio. 6. Communio.

Tractatus Sacramenti Poenit. annexi immediate solet tractatus de Censuris ut facit Dignissimus P. Innocentius de Masson Carthusianus. N. P. Labat & alij ideo sit.

DISTINCTIO VIII. DE CENSURIS.

1. **C**ensura est pœna Ecclesiastica huius vel illius Ecclesie bonis privans. Juxta Canonistas tres sunt Censuræ. Excommunicatio. Suspendio. Interdictum. His addit M. Soto, & communiter Theologi, ait De La Cruz in præsentibus, irregularitatem, non in tota latitudine sed ut habet rationem pœnæ.

De Excommunicatione.

2. Excommunicatio est *censura Ecclesiastica*, quâ homo Christianus communibus fidelium bonis privatur. Fernandez p. 2. suæ Theologiæ c. 9. secutus Cardinalem Tolletum.

3. Excommunicatio alia major, alia minor. Major definitur à De La Cruz. *Est censura Ecclesiastica privans externam communicationem fidelium, tam in civilibus quam in divinis, & communibus orationibus & suffragiis.*

Minor: *Est censura Ecclesiastica privans privam Sacramentum receptionem,*

4. Communia fidelium bona quibus excomm: major privat, sunt tria. Exterior conversatio, quæ in mutuo colloquio & convictu consistit. Sacramentorum participatio. Orationes & suffragia Ecclesiæ.

Effectus Excomm: Majoris.

5. In his quæ sequenti versu continentur, prohibetur conversatio seu participatio cum excommunicato.

Os, Orare, Vale, Communio, Mensa negatur.

Per *ly Os* denotatur conversatio quovis modo v. g. verbo, signo, scripto.

Per *ly Orare* denotatur, simul interesse divinis. Per *ly Vale* denotatur salutatio, honoris exhibitio. Per *ly Communio* denotatur contractus civilis. Per *ly Mensa* denotatur una mensa, unus lectus, non tamen unum cubiculum, si habitent ut alieni habitatores. Innoc: apud Fernandez de Excomm: § 12. Hæc ergo prohibentur cum excommunicatis non toleratis: aliàs incurritur excommunicatio minor.

6. Sunt autem excommunicati non tolerati, notorij Clericorum percussores. Ita nominatim denunciati, hoc est, per sententiam iudicis declarati incurrisse excommunicationem.

Nullitas Excomm: Minoris.

7. Casus quibus licet conversari cum excomm: non tolerato sequentibus continentur.

Utile. Lex Humile. Res ignorata. Necessè.

Per *Utile* intelligitur omnis rationabilis & sufficiens utilitas temporalis & spiritualis. Licet enim conversari cum excommunicato non tolerato, dando ei victum, consilium, imò & hæc recipere ab eo, etsi aliqua verba misceantur urbanitatis causa.

Per *ly Lex* intelligitur lex Matrimonij. Nam conjugibus concessa ad invicem conversatio, licet unus sit excommunicatus non toleratus.

Per *Humile*, intelliguntur subjecti, v. g. filij, servi, familiares, pupilli. Quid per *ly res ignorata & necessè* denotetur, ex terminis patet.

De Suspensione.

8. *Suspensio est censura Ecclesiastica privans usu Ecclesiastici officij vel beneficij. Pro officio intellige tam Officium Ordinis quàm jurisdictionis. Pro beneficio intellige, tam beneficia curata quàm simplicia, atque etiam Dignitates & Canonicatus.*

9. *Tribus modis fit suspensio, seu ut alij loquuntur tres sunt species suspensionis. Prima ab officio tantum. 2. à beneficio tantum. 3. ab utroq;.*

De Interdicto.

10. *Interdictum est censura Ecclesiastica privans aliquorum sacramentorum ministrati-
one & receptione, divinis officijs etiam audien-
di, sepulturâ Ecclesiasticâ & ingressu Ecclesia-
v. Sententias Morales. l. 3. d. 18.*

11. *Triplex est interdictum. Locale. Personale. Locale & Personale simul. Termini sunt clari.*

Cessatio à divinis.

12. *Cessatio reducitur ad interdictum est simplex prohibitio, quâ Ministri Ecclesia*

prohibentur persolvere divina officia, ministrare aliqua sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro. Gab. à S. Vinc. v. Cessatio.

13. Differt ab interdicto, quia cessatio non est censura ut docet Opatovius: cum non ponatur in pœnam, sed in signum gravissimi mœoris ab Ecclesia concepti propter gravissimam injuriam. v.g. si Clerus in se vel in suis bonis supra modum gravatur.

Alias differentias v. in Sent. Mor L. 3. d. 19. Item ibidem & d. 18. v. alia in particulari.

De Irregularitate.

14. Irregularitas est impedimentum iure Canonico introductum ad suscipiendos aut exercendos Ecclesiasticos Ordines.

15. Alia est ex defectu, alia ex delicto. seu: alia est sine culpa, alia ex culpa. seu: alia est ob indecentiam, alia quæ etiam est ex culpa. Seu alia est pura inhabilitas, alia etiam pœna.

16. Irregularitas ex defectu est multiplex, Ex defectu corporis. Ex defectu

animæ, qualiter sunt irregulares illiterati. Ex defectu Sacramenti, qualis est irregularitas bigamiæ, in qua deficit representatio Christi juncti Matrimonio cum una sponsa Virgine Ecclesia. Ex defectu lenitatis, qualis est ex homicidio aut mutilatione. Sic dividit De La Cruz.

Ad irregularitatem ex defectu corporis reducitur ex defectu natalium, originis, bonæ famæ &c. v. dicta in Sent: & alibi.

17. Irregularitas ex delicto etiam provenit ex multiplici capite. Ex delicto causante infamiam, Inducente pœnitentiam publicam. Ex iteratione baptismi. indebita Ordinum susceptione. Exercitio Ordinum tempore Censuræ. Exercitio Ordinis qui non habetur. Ex delicto hæresis. Tandem ex homicidio vel mutilatione injusta. Sic dividit Lezana irregularitatem ex delicto.

DISTINCTIO IX.
DE SACRAMENTO EXTRE-
MÆ VUNCTIONIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur
Extrema Vnctio quia ultimò ea
ungitur homo. Primo ungitur in Ba-
ptismo. 2. In Confirmatione. 3. In Sa-
cerdotali ordinatione. Tandem in Ex-
tremæ Vnctione.

Definitio. Institutio. Necessitas.

2. Extrema Vnctio est Vnctio hominibus
infirmis, à Sacerdote in determinatis partibus
corporis facta, Oleo per Episcopum consecrato
sub prescripta verborum forma, ad salutem
animæ, ac etiam corporis, si expedit, divi-
nitus ordinata.

3. Hoc Sacramentum Christus D. in-
stituit, & S. Jacobus promulgavit.

Probabile est, esse institutum unâ cum
Sacramento Pœnitentiæ, cum sic hor-
jus consummativum. Gonet in Manuali
Thomist. §. 1. De extrema Vnct.

DE EXTREMA UNCT: 233

Et sic quando Christus D. Marci 6 misit
Apostolos, Oleo ungere infirmos, hoc
Sacramentum potius insinuavit, & non
instituit. Nam Apostoli nondum Sacer-
dotes hanc Vnctionem, etiam non bapti-
zatis conferebant.

4. De necessitate hujus Sacramenti,
idem dic, ac de necessitate Confirma-
tionis.

Materia, Forma, Minister.

Materia remota hujus Sacramenti est
oleum olivarum simplex ab Episcopo be-
nedictum: Proxima verò est Vnctio.

Forma: *Per istam Sanctam Vnctionem &
suam piissimam misericordiam indulgeat tibi
Deus, quidquid deliquisti per visum, In Nomine
Patris &c.*

Eadem forma in omnibus unctio-
nis repetitur, mutato partium ungenta-
rum nomine.

Nec per tot unctiones & formas hoc
Sacramentum multiplicatur. Quia hæ
partiales unctiones & formæ ordinantur
ad unum finem, sc: ad tollendas reliquias
peccatorum, quæ ex sensibus oriuntur.

5. Minister hujus Sacramenti, est proprius Pastor, vel alius Sacerdos de illius licentia.

Subjectum.

6. Homo fidelis lethaliter infirmus, est capax hujus Vnctionis. *Infirmatur quis ex vobis &c. Jacob. 5.* Non tamen expectandum extremum periculum. Ministretur ergo hæc Sacra Vnctio infirmis de quorum vita timetur, præ senio deficientibus, amentibus, lucida intervalla habentibus, & devotionem ad hoc Sacramentum tempore lucidi intervalli ostendentibus. Infirmis in phrenesim lapsis, si dum erant sanæ mentis, illud petierunt, nec Sacramenti irreverentia timetur. Imò secundum Samuelem de Lublino, & Armillam, licet antea non petijissent; modò sint personæ, bonæ vitæ secus, si vita sit notoriè mala.

Cæcis à nativitate, surdis &c. mutilatis: in partibus vicinis ministretur, quia licet exterius per hæc non peccaverint, peccare tamen potuerunt per po-

ten-

tentias interiores illis correspondentes.
Ex vulnere morituris.

7. Hoc Sacramentum negari debet
sanis, conflictum, mare procellosum,
ingredientibus, ad mortem damnatis,
mulieribus in partu existentibus, nisi ex
morbo in periculo mortis versentur, a-
mentibus a firmitate, pueris rationis
usu carentibus, peccatoribus obstinatis,
mortuis: de quibus si dubitetur, detur
sub conditione.

Partes Ungenda.

8. Necessario ungenti sunt quinque
sensus, tanquam quinque peccandi radi-
ces. Aliquæ particulares Ecclesiae etiam
pedes propter gressum, & renes propter
concupiscibilis ardorem ungent. Sed
renum unctio in mulieribus pudoris gra-
tia omittitur.

9. Observes: Sacerdotes non in pal-
ma, ubi Chrismate sunt uncti, sed in ex-
teriori manûs parte, vel infra palmam,
ungi debere: licet absolutè nihil referat
in palmis ungi.

230 DE EXTREMA VNCTIO:

10. An verò inter partes ungendas necessario sit servandus ordo, negandum est. Sed quòd utrumque organum sensus ex præcepto sit ungendum, tenet Bonac: in præl: punc: 5. ex Naldo, ubi viget consuetudo.

11. In casu necessitatis, unum oculum, autem, manum, narem, & os, veloter sine forma Crucis ungere sufficit, & unam formam dicere. Per istam Vnctionem, & suam pijsimam misericordiam indulgeat Tibi Deus, quidquid peccasti per visum, auditum, gustum, odoratum & tactum.

Iteratio.

12. In una infirmitate, in qua infirmus non nisi semel appropinquat morti, non debet hæc sacra Vnctio iterari. Sed si post Vnctionem in periculo mortis factam, à quo infirmus liberatur, elapso aliquo tempore arbitrio prudentis Viri, in aliud periculum incidat, etsi plene non convaluerit, potest iterum ungi.

Effectus.

13. Extremæ Vnctionis tres præsertim
nu-

numerantur effectus. 1. est gratia tollens reliquias peccatorum: quæ sunt debilitas ad resistendum diaboli tentationibus, debilitas ad sustinenda mala, proclivitas ad malum. Hic effectus est primarius. 2. Est remissio peccatorum. 3. Sanitas corporis, quando expedit.

Præter hos sunt & alij, sc: diminutio pœnæ pro peccatis debitæ, protestatio decedentis, quod in fide moriatur, spiritualis animæ hilaritas, devotionis excitatio, robur contra dæmonis insidias, tandem diabolicæ potestatis arctatio.

Sed hi ultimi quatuor ad primum producantur.

DISTINCTIO X.

DE SACR: ORDINIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur Ordo, quia per illud in certo dignitatis Ecclesiasticæ gradu debitè collocamur.

Definitio, Institutio, Necessitas.

2. Ordo, est Signaculum quoddam Ecclesiæ.

sie, per quod spirituali potestas traditur Ordinato. Mgr: in 4 dist: 24.

3. Institutus à Christo D. in ultima Cœna dicente: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et licet tunc præcipuè institutum Sacerdotium, attamen & alij Ordines instituti, utpotè eminenter in Sacerdotio contenti, & ad hoc ordinati.

4. Est autem Ordo, principaliter institutus ad communem Ecclesiæ utilitatem, & ad aliorum salutem, in quos spiritualis potestas exercenda. Est necessarius simpliciter toti Ecclesiæ & non cuilibet in particulari.

Materia, Forma, Minister.

5. Materia remota ordinis est res quæ Ordinando traditur. Proxima, est talis rei traditio. Forma, sunt verba ab Episcopo modo imperativo prolata, cum facultatis, quæ confertur, expressione.

6. Solus Episcopus est Ordinarius Sacramenti Ordinis Minister.

Conditiones.

7. 1. Confirmatio. 2. Prima consue-
ra.

ra. 3. *Ætas legitima.* 4. *Intentio.* 5. *Morum probitas testimonialibus comprobata* 6. *Dimissoria, si alibi ordinatur, etiam pro prima tonsura.* 7. *Virtutis bonitas, hoc est, esse in gratia, & sic supposito mortali peccato, necessaria confessio vel saltem contritio pro exigentia casuum.* Nam si communicandum, necessaria confessio. 8. *Scientia:*
 9. *Temporum interstitia.* Et sic Minoribus initiatus per annum expectet Subdiaconatum, & eadem interstitia, serventur inter alios Ordines.

10. *Tempus.* Conferantur ergo Ordines *Sabbathis* quatuor *Temporum*, nec non *Sabbatho* *sitientes*, & *Sabbatho* *santo*, tempore *Missæ*. *Minores* tamen, conferri possunt *diebus Dominicis & Festivis*, dummodò *Episcopus* non videatur tenere *generalem ordinationem*. Sed *prima Tonsura* quolibet die conferri potest.

11. *Locus.* *Qui* in ordinatione *solemni* est *Ecclesia*. In *privata*, *sacellum*, vel *capella*.

12. Titulus. Hic triplex est. Beneficij. Patrimonij. Paupertatis seu Professionis in Religione approbata. &c.

13. Carere impedimentis de quibus mox.

Ætas.

8. Pro tribus Minorib⁹, septem completi. Pro Acolythatu, duodecim completi. Pro Subdiaconatu vigesimus secundus, pro Diaconatu vigesimus tertius, pro Sacerdotio vigesimus quintus inchoati. Pro Episcopatu trigesimus completus. In defectu ætatis ad sacros Ordines solus Papa dispensat.

Si ultimus dies ætatis sit inchoatus potest quis ordinari. Quia in favorabilibus dies inchoatus, habetur pro completo, *l. quæ ætate ff. de testam.*

Scientia.

9. Prima Tonsura non detur, nisi scienti rudimenta fidei, & nisi legere & scribere scienti. Item nisi intendat modo renuntiare, Trid: sess: 23: c. 4. quoad omnes partes.

Mino-

Minores non dentur ei, qui saltem
linguam latinam non intelligit. Trid:
l. c. 11. & addit. *Nemo ijs inicietur, quem
non scientia spes maioribus Ordinibus dignum
ostendat.*

In Subdiaconos & Diaconos non ordi-
nentur, qui literas & ijs, quæ ad Ordine-
nem exercendum pertinent, non sunt in-
structi. Trid: 13. & addit. *Sciant maxime
decere, si saltem diebus Dominicis & solemni-
bus, cum altari ministraverint, sacram Com-
munionem perceperint. Per literas, intelli-
ge divinas, quas v. g. Catechismus Ro-
manus, & similes libri continent.*

Sacerdotium denegetur non habenti
scientiam, quâ populus necessaria ad sa-
lutem doceatur, eiq; Sacramenta admi-
nistrentur. Trid: l. c. cap: 14.

Mortaliter peccat qui indigno con-
fert Ordines, quia infideliter dona DEI
dispensat. Ecclesie detrimentum facit,
honorique Divino. S. Th. in suppl. q. 36.
a. 4. Hac conditio ab alijs vocatur Exa-
men.

DE ORDINE
Impedimenta.

10. Prohibentur promoveri ad Ordines. 1mo. ignoti. 2do. bigami. 3^{io}. nephothi. 4to. corpore vitiati. 5to. de thoro illegitimo nati. 6to. servi. 7mo. ad ratiocinia obligati ante factam rationem, v.g. tutores. 8vo. homicidæ, quævis iuste occidant, v.g. carnifex, se vel alium mutilans. 9no. hermaphroditi, etiamsi sexus virilis prævaleat, præcipue si res notoria. 10. omnes alij irregulares.

Numerus Ordinum.

11. Septem sunt Ordines. Ostiarius. Exorcistatus. Lectoratus. Acolythatus. Subdiaconatus. Diaconatus. Presbyteratus.

Hi unum efficiunt Sacramentum Ordinis. Vnum inquam perfectione finis, cum omnes ad unum finem ordinentur, scilicet ad conficiendam Eucharistiam.

Omnes ratione Sacramenti gaudent cum omnes secundum S. Th. in 4. d. 24. q. 1. a. 2. q. 1. in O. characterem imprimant.

12. Isti Ordines differunt inter se: ali-

enim

enim sunt Majores & Sacri, alij Minores, & non Sacri. Majores, quia majora illis incumbunt ministeria, & dicuntur Sacri, quia habentes tales Ordines possunt tangere res sacras. Obligantur ad castitatem & ad officium Divinum, unde sunt D^{no} specialiter Mancipati.

Minores verò dicuntur, quia minora illis incumbunt ministeria, nec habent annexa, votum castitatis & Officium Divinum.

13. Majores sunt: Subdiaconatus, Diaconatus, Presbyteratus, Minores, Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolythatus.

Prima tonsura.

14. Primà tonsura non est, nisi, largo modo, Ordo, sed solùm dispositio ad Ordines. Multò minùs Cantoratus, cum non habeat specialem respectum ad Eucharistiam:

Imò nec Episcopatus est propriè Ordo, sed Ordinis eminentia & extensio. S. Th. in 4. d: 24. q. 3. art: 2. in O. & in Suppl: q 40. a. 5. Vide d. 24. in 4. Sent:

Thomist: d. 51. Idem docetur de Papa tu, à fortiori, nec Archiepiscopatus, Primatus, Metropolitatus, Patriarchatus, Cardinalatus, est Ordo.

15. Definitur Tonsura: *Est professio quedam vite spiritualis, per quam homo numeratur in Clerum, & fit capax beneficij Ecclesiastici, aliorumq; privilegiorum.*

16. Dicitur, Prima Tonsura, quia ante omnes Ordines primò conferri solet. Qui illam suscipit, appellatur Clericus.

17. Sic confertur: Tondentur capilli in summitate capitis admodum Coronæ, quæ significat perfectionem vitæ, & quilibet dum tondetur, dicit: *Deus pars hereditatis meæ, & calicis mei, tu es qui restitues hereditatem meam mihi.* Cath: Rom.

18. Tondentur capilli ad significandum, quòd sicut capilli, qui sunt pars corporis supervacanea, ita anima Clerici debet contemnere res externas & esse vacua curis humanis. Cath: Rom: de Sacr: Ord.

19. S. Petrus dicitur primam tonsuram

tam p
rona
Cath

20
dina
& in
ad Ec
E

fix,
dicio
aut
ad c
Eccle
cym
scop
trad

2
tus
fis l
prop
ma,
tion
imp

tam primò instituisse in memoriam Co-
ronæ spinæ impositæ Capiti Christi:
Cath: Rom: ibid.

Ostiararius.

20. Est spiritualis potestas, per quam or-
dinatus in Ostiarium, potest dignos recipere,
& indignos, ab introitu templi repellere,
ad Eucharistia Sacramentum recipiendum.

Ejus materia remota, clâves Eccle-
siæ, proxima, earum ab Episcopo tra-
ditio, cum quibus ab Archidiacono,
aut ab alio vicem gerente deducitur
ad claudendam & aperiendam januam
Ecclesiæ. Aliqui pro materia addunt
cymbalam. Forma verò: verba Epi-
scopi, in quorum prolatione & clavi-
um traditione character imprimitur.

Lectoratus.

21. Est spiritualis potestas, quâ ordina-
tus in Lectorem potest prophetias in Eccle-
siâ legere. Ejus materia remota liber
prophetiarum, proxima, traditio. For-
ma, verba Episcopi, in quorum prola-
tione & materiæ traditione character
imprimitur.

EXOT.

Exorcistatus.

22. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Exorcistam potest demonem expellere, ne quempiam ab Eucharistia sumptione impediât. Ejus materia remota liber exorcismorum. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materia traditione character imprimitur.

Acolythatus.

23. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Acolythum potest ad altare urceolos cum vino & aqua, ac candelas deferre. Ejus materia remota saltem unus urceolus, & candelabum cum candela extincta. Proxima horum traditio. Forma, verba Episcopi. Character imprimitur in traditione urceoli secundum S Th: in Suppl: 3. p. q. 38. art: 5. ad 6. cum iste actus sit principalior, & immediatiùs ad Eucharistiam ordinatus: fit enim preparatio materiae. In candelabri traditione, ut pote actu secundario, character potius extenditur quàm imprimitur. Et licet

Aco-

Acol
nom
lius

2

Suba

ad c

para

pat

scor

in c

tion

e

gn

tra

a S

tur

du

e

a

v

u

Acolythus à candelabri ministerio denominetur, non idcò fit quia principalis sed notius.

Subdiaconatus.

24. Est spiritualis potestas quâ ordinatus in Subdiaconum potest calicem cum pane & vino ad conficiendam à Sacerdote Eucharistiam præparare. Ejus materia calix vacuus cum patena vacua. Proxima, horum ab Episcopo traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materie traditione character exprimitur.

Opatovius de Sacr: Ord: præter assignatam materiam proximam, assignat traditionem libri Epistolarum. Sed Gab: à S. Vinc: hanc dicit esse complementum & partem integram ad significandum actum secundarium.

*Hæc servantur in collatione
Subdiaconatus.*

25. Primò examinatur quoad scientiam & alia requisita: 2. datur illi titulus, vel beneficij vel Patrimonij, ut habeat unde vivat. Si verò ante ordinationem

fecerit pactum de non petendo, vel restituendo postquam ordinatus fuerit, id quod illi pro titulo datum, peccat graviter, utpotè in gravi materia decipias Episcopum & incurrit suspensionem. v. De La Cruz de susp: n. 15. Si durante suspensione exercet Ordinem susceptum, incurrit irregularitatem a solo Papa dispensabilem. Si casus occultus, Episcopus dispensat. Nav: in Man: c. 27. Tertiò paratur cum alba, cingulo & manipulo. Quorum significatio in sequentibus explicabitur. Hæc alijs ordinibus sacris applicanda.

Diaconatus.

26. Est *spiritualis potestas quâ ordinatus in Diaconum potest Evangelium solemniter in Ecclesia canere.* Materia remota liber Evangeliorum, proxima ejusdem traditio: Excepto Sacerdotio, sufficit materiam tradere per Archidiaconum: Sà v. Ordo n: 6. Forma sunt verba Episcopi in quorum prolatione, & materia traditione character imprimitur,

Opas

Opat: de Sacr: Ord: disp. 1. q. 4. præ-
ter traditionem libri Evangeliorum affi-
gnat pro materia proxima manuum im-
positionem. Sed Gab: à S. Vinc: pro per-
fectione & complemento.

Tempore tamen à postolorum materia
erat manuum impositio, & modo est
apud Græcos. Unde ad similes difficul-
tates dicendum est materiam à Christo
D. in genere: in specie verò ab Ecclesia
determinatam. v. Gonet in Manuali Tho-
mistarum de Sacr. Ord. c. 3.

Presbyteratus.

27. Presbyter ex Græco idem dicit
quod Senior, non tantum spectando æ-
tatem sed & morum gravitatem, pru-
dentiam & doctrinam.

Attendendo rem, Presbyter est qui hæ-
bet potestatem conficendi corpus & sanguinem
Christi D. Quia Presbyteratus definitur:
Spirituali potestas quâ Ordinatus in Presbyte-
rum, corpus & sanguinem Christi D. conficit.
Ejus materia remota est calix cum vino
& patena cum hostia. Proxima horum

traditio. Forma. Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo. Missasq; celebrandi in Nomine Domini. In hujus prolatione & materię traditione character imprimitur.

28. Institutus à Christo D. in ultima cœna, panem & vinum in corpus & sanguinem convertente. Et tunc instituti alij Ordines, utpote in Sacerdotio eminenter contenti, non recurrendo ad alias difficultates quando instituti.

Officia Ordinum.

29. Officium Ostiarij est januam Ecclesię aperire & claudere. 2. cymbalum tempore Sacrificij pulsare. 3. excludere ab Ecclesia indignos. Tales sunt infideles, hæretici, excommunicati, interdicti. 4. admittere dignos. 5. Missę assistere, ne quis propius quàm par est ad altare accedat. 6. cohibere strepitus, clamores, & alia, quę celebrãtem turbant, &c.

Officium Lectoris.

30. Est prophetias in Ecclesia legere. Catechismus Rom: dicit, etiam lectiones ex novo testamento annuntiare: sed

hic

hic adus secundarius. Nam materia hujus Ordinis est liber Prophetiarum.

Refertur ab Opat: Lectorem aliquando legisse Evangelium supra pulpitum: quod intellige extra Missam & dum noturnum officium peragitur.

Adverte. Cum dicitur, officium Lectoris esse prædicare, intellige recitative legendo publice Prophetarum libros.

2. Officium Lectoris est Catechumenos fidei rudimenta docere.

Cave, ne in Minoribus existens, panes & novos fructus benedicas: hoc enim Lectori jam non committitur.

Officium Exorcista.

31. Est Nomen Domini super energumenos, hoc est, ab immundis spiritibus oblectos, invocare &c.

Officium Acolythi.

32. Est cereos deportare, dum Evangelium legitur, offerturq; sacrificium. 2do. Subdiacono urceolos cum vino & aqua ad Eucharistiam conficiendam præparare.

Officium Subdiaconi.

33. Est, 1. Panem & vinum in sacris
vallis, Diacono, ut Sacerdoti offerat,
præparare ac ministrare. 2. Epistolam
in Missa solenni cantare. 3. Palas & Cor-
poralia abluere. 4. Crucem in Procef-
sionibus deferre, &c.

Officium Diaconi.

34. Est, Episcopum sequi concionan-
tem. 2. Ministrare ad altare. 3. Solen-
niter baptizare ex commissione Parochi,
sed in necessitate. 4. prædicare, saltim
per modum catechizantis. 5. in Missa
solenni Evangelium cantare, & in Ma-
rutino Homiliam recitare, &c.

Officium Sacerdotis.

35. Est, 1. offerre Missæ Sacrificium,
quâ ratione dicitur, sacra faciens. Huc
revocatur preces pro populo ad DEUM
fundere, & esse Mediatorem inter DE-
um & hominem. 2. benedicere quâ ra-
tione dicitur sacrans. 3. præesse, quâ ra-
tione dicitur præsul, vel etiam sacer Dux
inter personas consecratas. 4. prædica-

re, q
Sac
ratic
Vnd
Offe
re (c
dica
P
de S
3
Vinc
diac
Min
lo,
Qu
fata
refe

ti l
rati
cju
cali

re, quâ ratione dicitur, sacra docens. 5.
 Sacramenta conficere & ministrare, quâ
 ratione Sacerdos, dicitur, sacra dans.
 Unde in Pontificali hæc assignantur.
 Offerre, benedicere, præesse, baptiza-
 re (quo revocata alia Sacramenta) & præ-
 dicare.

Plura de his videbis apud Opatovium
 de Sacram: Ordinis.

36. Secundum aliquos, ait Gab: à S.
 Vinc: v. Ordo, officium Diaconi & Sub-
 diaconi præstari possunt ab existente in
 Minoribus, sine stola tamen & manipu-
 lo, aliàs esset irregularitas ex delicto.
 Qui verò nullis ordinibus initiatus, præ-
 fata officia nullo modo exercere valet,
 refert idem Ductor.

Onera Sacrorum Ordinum.

37. Qui in sacris Ordinibus constitu-
 ti speciali obligatione tenentur ad casti-
 tatem, suntque sacrilegi per violationem
 ejusdem. Præterea tenentur sub p: mor-
 tali ad dicendas horas canonicas.

38. Occasione hujus, scias quatuor
 esse

esse genera Personarum obligatarum ad horas Canonicas. In Sacris Ordinibus constituti, Beneficiati, Professi choro ad dicti & Moniales.

Effectus Ordinum.

39. Duo præsertim numerantur, scilicet augmentum gratiæ & Character.

Ritus Ordinum.

40. Hi sunt. 1. Ordines non conferantur post prandium 2. Sacri non dentur sine Missa. 3. dentur in Ecclesia Episcopali nisi aliter Episcopus ordinaverit. 4. cum debitis vestibus Minoribus initiandi cum superpelliceo accedant. In Subdiaconum ordinandus, cum amictu, alba, cingulo, manipulo & Dalmatica accedat. In Diaconum præter hæc, cum stola In Sacerdorem cum his, insuper cum casula, omissa Dalmatica, accedat.

Significatio vestium in Sacris constitutorum.

41. Amictus significat velum, quo Christi facies in domo Caiphæ velata fuit à Ministris dicentibus: prophetiza nobis Christe, qui te percussit.

Alba

Alba significat vestem albam, quâ Herodes Regem gloriæ Christum induit irrisorie.

Cingulum quo alba comprimitur significat primum ligamen, quo Judæi, Christum comprehendentes ligarunt.

Manipulus significat secundum ligamen, quo Christus D. flagellandus, ad columnam ligatus fuit.

Stola significat tertium ligamen Christi, quo, ad crucifigendum ductus, ligatus fuit.

Casula seu *Planeta*, significat purpuram, quâ Christus ducendus in montem Calvarie crucifigendus, in domo Pilati indutus fuit. Vel etiam Crucem, qua in humeros ejus imposita fuit. P. M. Camillus in Cereemoniali Missalis O. N.

Alia significatio ex S. Thoma.

42. *Amictus* significat fortitudinem ad divina. *Alba*: puritatem. *Cingulum*: re-pressionem carnis.

Subdiaconus habet *Manipulum* in sinistra quasi sudarium ad extergendum vultum

tum, quo significatur extensio minima-
rum culparum (significat etiam mani-
pulus fructum bonorum operum.)

Diacono additur *Stola* significans ap-
plicationem ad ministerium in ipsis Sa-
cramentis.

Dalmatica vestis larga significat lar-
gam Sacramenti dispensationem. Ipse e-
nim sanguinem dispensat (sed hoc jam
non est in usu) in dispensatione autem
largitas requiritur.

Stola in utroque humero Sacerdotis,
plenam potestatem dispensandi Sacramenta.

Casula: Charitatem, quia conficit Sa-
cramentum charitatis sc: Eucharistiæ.
Ita S. Th: in supplem: 3. p. q. 40. a. 7.
excepta utraq; parenthesi.

Significatio vestium Episcopaliū.

43. Episcopis adduntur novem orna-
menta super Sacerdotes, quæ sunt *caliga*,
sandalia, *succinctorium*, *tunica*, *dalmatica*,
mitra, *chirotheca*, *annulus*, *baculus*, quia no-
vem sunt quæ ipsi supra Sacerdotes pos-
sunt, sc: Clericos ordinare, Virgines benedi-

tere, Basilicas dedicare, Clericos deponere, Synodos celebrare, Christma conficere, vestes & vasa consecrare.

Per caligas significatur rectitudo gressuum.

Per sandalia, quæ pedes tegunt, contemptus terrenorum.

Per succinatorium quo stola ligatur cum alba, amor honestatis.

Per tunicam perseverantia, quia Joseph dicitur tunicam talarem habuisse, quasi descendentem usque ad talos, per quos significatur extremitas vitæ.

Per Dalmaticum largitas in operibus misericordie.

Per Chirothecas cautela. Per Mitram scientia utriusque testamenti, unde & duo cornua habet.

Per baculum cura pastoralis, quæ debet colligere vagos, quos significat curvitas in capite baculi, sustentare infirmos, quod ipse stipes signat baculi. Sed pungere lentos, quod significat stimulus in pede baculi, unde versus,

Collige, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta;

Per

Per *annulum* Sacramenta fidei, quæ Ec-
clesia desponsatur Christo. Episcopi e-
nim sunt in Ecclesia loco Christi.

Sed ulterius.

Archiepiscopi pallium habent, signum
privilegiatæ potestatis, significat enim
torquem auream quam solebant legitime
certantes accipere. Hæc in terminis
loco cit: sub conficere chrisma,
includitur confirmare.

DISTINCTIO XI.

DE MATRIMONIO

DEFINITIO & INSTITUTIO.

1. **P**Ræambula Matrimonij sunt Spon-
salia, quæ sunt *mutua futurarum nu-
ptiarum promissio*. S. Th: in Suppl: q. 43
a. 1. Matrimonium verò secundum ra-
tionem contractus naturalis considera-
tum est *legitima coniunctio maris & femina
in usum cõugij, individuam vita cõsuetudinem
retinens*, Labat de Matrim: dub: 1. § 2.

Sed in ratione Sacramenti considera-
tum, est *novæ legis Sacramentum à Christo*

D.

D. institutum causativum gratia unitive. N.
P. Salazar.

Gratia enim quæ in hoc Sacramento datur, significatur per modum vinculi & conjunctionis & ordinatur ad mutuam supportationem. Item, ad honestam procreationem & educationem prolis. Mose: in Exam: approb: tit: 1. q. 5. Nec solum in hoc Sacramento significatur gratia coniungens conjuges adinvicem, sed etiam significatur minus principaliter unio Verbi cum humanitate, & conjunctio Christi cum Ecclesia.

2. Juxta varietatem temporum est varietate institutum matrimonium. In statu innocentie, est institutum in officium naturæ, ad propagandam speciem humanam. In statu naturæ lapsæ, ultra hoc, in remedium concupiscentiæ. In lege Gratiæ à Christo D. in ratione Sacramenti. S. Th: in Suppl: q. 42. a. 2. Institutum inquam, sive Joan: 2. in Nuptiis, vel Matth: 19. dicendo: *Quod Deus coniunxit homo non separet.*

Differentia inter Sponsalia & Matrimonium,
Diffe.

3. Differunt in hoc, quod Matrimonium sit indissolubile, & non possit contrahi, nisi post annos pubertatis utriusq; Sponsalia verò multis casibus solvuntur, & statim post septennium contrahi possunt.

Materia & Forma.

4. Materia remota, sunt ipsi contrahentes, vel corpora ipsorum.

Utriusque conjugis consensus mutuo per verba, vel per nutus, expressus, est materia proxima, & forma hujus Sacramenti, sub diversa tamen ratione. Quatenus enim consensus conjugum habet rationem traditionis, est materia, quatenus habet rationem acceptationis, est forma. Sumitur ex D. Th. in Suppl. q. 42, a. 1. ad 1. & 2.

Et sic verba Sacerdotis. *Ego vos coniungo*, non sunt forma hujus Sacramenti. Horum verborum non est sensus, *Ego vos coniungo*, aliter non conjunctos, sed confirmo, & benedico vestram conjunctionem, vel, ego vos conjungo in facie Ecclesie, ut pro veris conjugibus coram hominibus

fitis

fitis

5

sunt

pon

Flor

Sace

eide

non

quo

6

tum

scer

Sacr

pare

7

serv

con

quij

8

unit

litis. De la Cruz, de Matrim: q. 1. n. 1.

Minister.

5. Minister Essentialis Matrimonij, sunt ipsi contrahentes: cum ipsi tantum ponant formam, ut patet ex Concilio Florent: in Decreto Unionis Armenorum. Sacerdos enim tantum est Minister accidentalis, alia Matrimonia clandestina non fuissent valida ante Concilium Trid: quod est contra Sess: 24. c. 1.

Bona Matrimonij.

6. Sunt. Fides, proles, Sacramentum. Fides, ne cum alijs conjuges miscantur. Proles, ut Christianè educetur. Sacramentum, ut Matrimonium non separetur.

Finis Matrimonij.

7. Est. 1. propagatio speciei, & conservatio individuorum. 2. remedium concupiscentiæ. 3. commoditas obsequij utriusque ad invicem.

Eff: Græ.

8. Sacramenti Matrimonij, est Gratia unitiva, hoc est, gratia sanctificans, ut a

ut importat mutuam concordiam, decentem usum Matrimonij moderando carnis concupiscentiam, familiæ prudentem gubernationem, Christianam prolis educationem, rerum domesticarum diligentem curam, dispositionem, & fidelem dispensationem: Mosc: 2. p. Tyroc: artis Pœnit: §. 4. n. 25.

Banna.

9. Antequam Matrimonium contrahatur, ser à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Misarum solennia, publice denuntiatur, inter quos Matrimonium contrahendum. Trid: Sess: 24. cap: 1.

Hec faciatis conjuges, ut rectè suscipiant hoc Sacramentum.

10. 1. Careant impedimento, præcipuè dirimente. 2. Careant peccato mortali, aliàs peccarent mortaliter sacrilegè. 3. Confiteantur & communificent. Sed hoc consilium. 4. devotè & reverenter accedant. 5. habeant rectam intentionem, & non contrahant libidinis causa.

*In celebratione Matrimonij hæc
facienda.*

11. 1. Contrahant in facie Eccle-
siaz. 2. coram proprio Parocho, vel
alio Sacerdote de Parochi seu Ordina-
rij licentia. 3. adsint saltem duo testes.
4. interroget Parochus contrahentes,
an velint contrahere Matrimonium de
presentis, & notificetur de illorum mu-
tuo consensu. 5. Parochus dicat hæc:
Ego vos coniungo in Matrimonium, In No-
mine Patris, &c.

Post Matrimonium.

12. Parochus in libro ad hoc depu-
tato nomina Conjugum, testium, diem,
& locum contracti Matrimonij descri-
bat, & librum apud se diligenter cu-
stodiat.

Impedimenta impediencia tantum.

13. Impedimenta Matrimonij dupli-
cia sunt: alia tantum impediunt, ne li-
cite contrahatur Matrimonium, validum
tamen est. Alia, contractum dirimunt,
tanquam invalidum.

14. Impedimenta raptum impediencia sunt quinque: votum, interdictum, sponsalia, catechismus, & crimen.

15. Crimen est multiplex, quo commissio, non licet ducere uxorem. 1. occisio uxoris adulteræ propria auctoritate facta. 2. Presbytericidium, per iudicem declaratum. 3. Matrimonium cum Moniali scienter contractum. 4. susceptio proprii filij in Baptismo aut Confirmatione malo animo, ut scilicet contrahat cognationem cum propria uxore. 5. publica penitentia. Sed hæc, jam non est in usu. 6. raptus alienæ sponsæ. Sed hoc, post Trid: est etiam dirimens secundum dicenda in sequentibus. 7. incestus cum propria affine, vel etiam cum consanguinea. Sed hoc secundum negat D. Th: & alij apud de la Cruz, q. 4. n. 1. de Mat. Hoc impedimentum criminis, juxta Sanchez, Ledesma, & alios apud Bonac: de Matr: qu: 3. punct: 14. n. 211 non inducit mortale, et si dispensatio non petatur.

16. Si quis dispensationem desiderat
adeat

adeat
tum
spons
& Re
Matr

17
simpl
tum

18

tio, c

tur M

ab O

tur c

const

liam,

19

dia n

cam

niz,

ram

bis in

Im

lenni

nedic

Colen

adeat Episcopum, qui in omnibus tantum impedientibus impedimentis dispensat, excepto voto castitatis perpetuæ & Religionis. Candelabrum aureum de Matr: n. 110. ex D. Antonino & Palud;

17. Nomine voti intelligitur votum simplex Religionis aut castitatis, vel votum non nubendi.

18. Nomine Interdicti venit prohibitio, quâ certo anni tempore interdicitur Matrimonium ab Ecclesia. Item si ab Ordinario loci, aut Curato interdicitur contrahere Matrimonium, donec constet non esse impedimentum, aut aliam ob causam.

19. Tempus Interdicti incipit à mediâ nocte præcedente primam Dominicam Adventûs, usq; ad Festum Epiphaniæ, & à mediâ nocte ante Feriam quartam Cinerum usq; ad Dominicam in Albis inclusivè. Trid: sess. 24. c. 10.

Interdicitur autem hoc tempore solennitas nuptiarum, v. g. accipere benedictionem in Ecclesia, aut convivium solenniter celebrare, & contra faciens

peccat mortaliter, quia in re gravi transgreditur præceptum Ecclesiæ. Bonac. l. cit: n. 4. cum alijs Doctoribus.

Non interdicuntur hoc tempore sponsalia. Item, non prohibetur contractus Matrimonij & consummatio atq; Banorum publicatio: dum modò nullæ adhibeantur nuptiales solennitates. Item, non prohibetur privatim traducere tempore Interdicti sponsam in domum Sponsi,

20. Impedimentum sponsaliorum, ut dum quis contraxit cum aliqua de futuro, non potest cum alia contrahere de presenti.

21. Impedimentum Catechismi est, dum quis susceptor fuit in Catechismo tantum & non in Baptismo & Confirmatione, v. g. tenendo baptizandum, & respondendo ejus nomine Ministro interroganti, an credat, an renunciet diabolo? &c.

Impedimenta dirimentia.

22. Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,

si

Si fis
Si P
Rapt
Hæc j

2
re cu
gnet

C
effe

Qu

C
nat

I
vic

tra
gis

occ

tra
ter

Si sis affinis, si forte coire nequibus,
 Si Parochi, & duplici defit presentia testiu,
 Raptaq; sit mulier, nec parti reddita tuta.
 Hæc facienda vetant connubia, facta retractat.

Error Persona.

23. Tunc est, si quis putat contrahe-
 re cum Catharina, & contrahit cum A-
 gnate, &c.

Conditio.

Quando liber ducit servam, putans
 esse liberam, & è contra.

Votum Solenne.

Quale communiter est Religiosorum.

Cognatio.

Quæ est triplex, spiritualis, legalis &
 naturalis.

Crimen.

Est quadruplex. 1. Si adulteri sibi in-
 vicem promiserunt de Matrimonio con-
 trahendo, post mortem alterius conju-
 gis. 2. Si vir & foemina convenerunt ad
 occidendum conjugem, ut inter se con-
 trahant, & defacto occidunt: oritur in-
 ter eos impedimentum dirimens etiam

nullo præmissio adulterio. 3. Si unus conjugum occidat alterum conjugem animo contrahendi Matrimonium, etiam eo nesciente, cum quo intendit contrahere, dummodò interveniat adulterium cognitum ab ipsis adulteris. 4. Si adulteri contraxerunt vivere innocente, dummodò uterq; adulter sciat alterum conjugem esse superstitem. Et sufficit adulterium subsecutum, ut docet Armilla v. Matrimonium. n. 33. & Bonac. de Matr: q. 3. punct: 6. n. 8.

Caltus disparitas.

Ut si fidelis contrahat cum infideli, id est, cum non baptizata.

Vis.

Quando quis cogitur ad contrahendum Matrimonium per metum v. g. mortis, vel notabilis verberationis: etsi tunc interiorius consentiat. Nam alias hoc impedimentum non esset juris Ecclesiastici, sed naturalis: cum defectus consensus, seu intentionis, ex se verum contractum destruat. Scias: in foemina minor metus requiritur.

Ordo

Ordo sacer.

v. g. Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.

Ligamen.

Id est, qui Matrimonio rato licet non consummato iunctus est, non potest contrahere cum alia, nisi post mortem prioris.

Publica honestas.

Ex Sponsalibus de futuro oritur, ut si quis despondeat puellam, licet eam carnaliter non cognoverit, nullus ex consanguinitate ejus potest eam ducere; nec ipse aliquam de consanguinitate sponsæ. Hæc propinquitas tantum extenditur ad primum gradum.

Affinitas.

Id est, cognatio quædam ex copula carnali procedens. Quando enim duo habent copulam, tunc consanguinei redduntur illis affines. Confurgit autem affinitas non solum ex copula licita Matrimonij, sed etiam ex copula illicita. Et quidem ex copula licita ad quartum gradum,

270 DE MATRIMONIO.
dum, ex illicita ad secundum gradum
inclusivè.

Impotentia cœundi.

Matrimonium clandestinum.

Hoc est, in absentia Parochi, & duo-
rum testium contractum, est illicitum,
& novo jure Tridentini nullum.

Raptus.

Inter raptorem & raptam, quamdiu
rapta est in potestate raptoris, non po-
test esse Matrimonium. Et raptor, auxi-
liantes, consulentes, faventes, excom-
municantur, manent perpetuò infames.
Quòd si sint Clerici de proprio gradu
decidant & tenetur raptor, raptam de-
center arbitrio Judicis dotare, sive eam
in uxorem ducat cessante raptu & liber-
tati restituendo, sive non. Trid: sess. 24.
cap: 6.

Nota, raptum tunc propriè committi,
quando mulier vi rapitur ad Matrimo-
nium, non verò si rapiatur ob aliam
causam, etiamsi rapiatur causa libidi-
nis, Sanchez. Et declaravit Sacra Con-

gre.

gregatio, quam insinuat Summa Dianæ,
v. *Impedimenta Matrimonij* n. 22.

Et hæc de 5. Opusculis Sententiarum
Sacrarum in memoriam 5. vulnerum
Christi Crucifixi. Pro Honore SSmæ
V. Matris DEI MARIE & omnium
Sanctorum.

SUPPLEMENTUM.

Distinctionis nonæ de extremo judi-
cio. Opusculi 1. quod explicat Sym-
bolum Apostolorum. Vbi de Signis
præcedentibus finem mundi. Et de
Antichristo.

De Signis.

S. Hieronymus relatus à S. Th: in
Supplemento 3. partis q. 73. a. 1. po-
nit 15. signa. Primo die omnia ma-
ria exaltabuntur 15. cubitis supra mon-
tes. Secundo die, prosternentur ita
profundè ut videri non valeant. Ter-
tio die, in statum redigentur antiquum.
Quarto. Bellæ & omnia animalia quæ
moventur in aquis, congregabuntur.

per modum contentionis invicem mugientes. Quinto. Omnia volatilia cœli congregabuntur in campis invicem plorantia, non gustantia, nec bibentia. Sexto. Flumina ignea surgent ab occasu solis contra faciem firmamenti, usque ad ortum solis fluentia. Septimo. Omnia sidera & fixa spargent ex se comas sicut cometae. Octavo. Erit magnus terræ motus, ut omnia animalia prosternantur. Nono. Omnes lapides magni & parvi dividuntur in quatuor partes, unaquæque aliam collidente. Decimo die. Omnes plantæ fluent sanguineum rorem. Undecimo. Omnes montes & colles ac ædificia in pulverem redigentur. Duodecimo. Omnia animalia venient de desertis & montibus mugientia, nihilque gustantia. Decimotertio. Omnia sepulchra aperientur. Decimoquarto. Omnes homines de habitationibus recedent non intelligentes neque loquentes. Tandem decimoquinto die. Omnes morientur & resurgent cum mortuis diu defunctis. Addit S.

Th:

Th: S. Hieronymum hæc referre & non
asserere. Quæ enim tunc præcedent,
vix sciri potest, exceptis quæ scriptura
commemorat.

De Antichristo.

1. Hic nascetur Babylone de tribu
Dan: ita sentit B. Albertus Magnus in
compendio veritatis Theologicae l. 7.

c. 7.

2. Primò veniet cum benignitate &
miraculorum operatione, & tunc à Ju-
dæis suscipietur, qui ei specialiter ad-
hærebunt, ad quorum conversionem
venient Enoch & Elias, & tunc Anti-
christus in apertam persecutionem con-
surget. ita idem B. Doctor loco cit: c. 10.

3. Faciet imaginem suam adorari.
Signabit sequaces in manu dextra & in
frontibus. Sicut in Christo D. omnis
plenitudo sanctitatis fuit, ita in Anti-
christo omnis plenitudo iniquitatis. ita
idem B. Doctor loco cit: c. 8.

4. Regnabit tribus annis & medio.
Vnde Danjelis c. 11. *juravit Angelus per*

vivent.

viventem in aeternum, quod in tempus. sc: unius anni. & tempora. sc: duorum annorum. & dimidium temporu, id est, dimidij anni Glossa hoc spatio dicitur duratura desolatio sub Antichristo. idem B. Doctor c. 13. idem habetur Apocalypsis c. 13. ibi. *Quis similis bestiae, & quis poterit pugnare cum ea? & datum est ei os loquens magna & blasphemias. Et data est ei potestas facere menses quadraginta duos.*

5. Praecursores iudicis erunt Enoch & Elias. Hi praedicabunt diebus mille ducentis sexaginta. Apocalypsis c. 11. id est, tribus annis, sicut ipse Christus praedicavit. *Amidi saccu.* Glossa. Praedicantes poenitentiam & exemplum ostendentes. idem B. Doctor c. 12.

6. Tandem Antichristus occidet eos in Hierusalem & jacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus & tribus noctibus & dimidio, & resurgent & ascendent in caelum in nube. Antichristus vero post mortem eorum regnabit quindecim diebus. idem B. Doctor lo-

7. Potestate sua Dominus occidet Antichristum, sicut dicit Glossa super Apocalypsim, sive per se sive per Michaëlem. Occidetur autem in monte Oliveti in papilione in solio suo, in loco circa quem Dominus ascendit in cœlum. Antichristo verò interfecto non statim veniet Dominus ad iudicium, secundum Glossam super Danjelem concedentur quadraginta quinque dies ad refrigerium iustorum & pœnitentiam subversorum. Quantum autem sit spatium inter illos quadraginta quinque dies & finem mundi nemo scit. Ministri verò Antichristi post mortem ejus gaudebunt ducentes uxores, & dicentes licet princeps noster mortuus sit, habemus tamen potestatem, pacem & securitatem: & cum talia dixerint, repentinus eis superveniet interitus. Judæi verò tunc convertentur ad fidem, & Sancta Ecclesia usque ad finem mundi pacificatâ quiescet: quia tunc fraudulentia & sœvitia diaboli penitus ubique deficiet. idem. Beatus Doctor c. 14.

Ex quo patet quindecim signa quæ
ponit S Hieronymus si quid veritatis
habent sequentur Antichristo jam
occiso.

Errata sic corrigenda.

Distinctionibus, l. dictionibus, f. 27. buig-
tam, l. quintam f. 29. Colonensi, l. Co-
loniensi, f. 31. p. moralis, l. p. moralis,
f. 31. Patres, l. partes, f. 54. l. 21.
f. 61. rumor, l. rumor, f. 58. definiunt,
l. definiunt. f. 93. Can: l. can: f. 95.
lucis, l. locis, f. 110. q. 2. l. q. 92. f. 116.
intestinis l. in intestinis, f. 117. accommo-
dantis, l. accommodatarij, f. 143. con-
mativa, l. commutativa. f. 144. homici-
dæ l. homicidæ f. 242. exprimitur l.
imprimitur f. 247. claudstina l. clande-
stina f. 261.

*Cætera benevolus Lector corrigat,
excuset & sanè intelligat, v.g. f. 63.
& 274. no 5.*

que
ritatis
am

buiq-
l. Co
re his
l. 21.
sunt,
98.
f. 116
m m o
on a-
mict-
eur l
ande

igat,
f. 63.

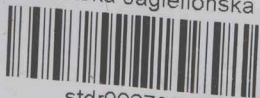

1781
1782
1783
1784
1785
1786
1787
1788
1789
1790
1791
1792
1793
1794
1795
1796
1797
1798
1799
1800

1801
1802
1803
1804
1805
1806
1807
1808
1809
1810
1811
1812
1813
1814
1815
1816
1817
1818
1819
1820

1821
1822
1823
1824
1825
1826
1827
1828
1829
1830
1831
1832
1833
1834
1835
1836
1837
1838
1839
1840

Biblioteka Jagiellońska

stdr0027939

Handwritten text on a piece of aged, yellowed paper, possibly a title or label, including the word "den" and some numbers.